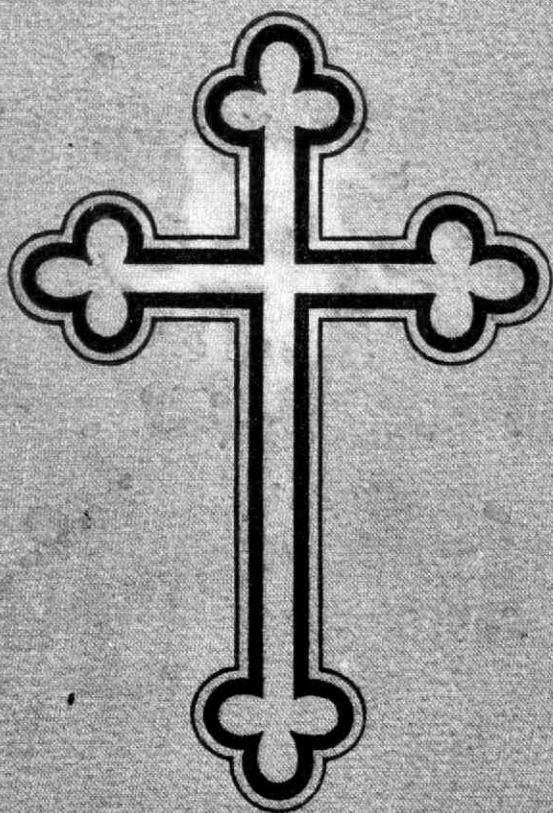

Leven van pater Damiaan : apostel der melaatschen van Molokai, lid van de Congregatie der Heilige Harten van Jezus en Maria (Picpus)

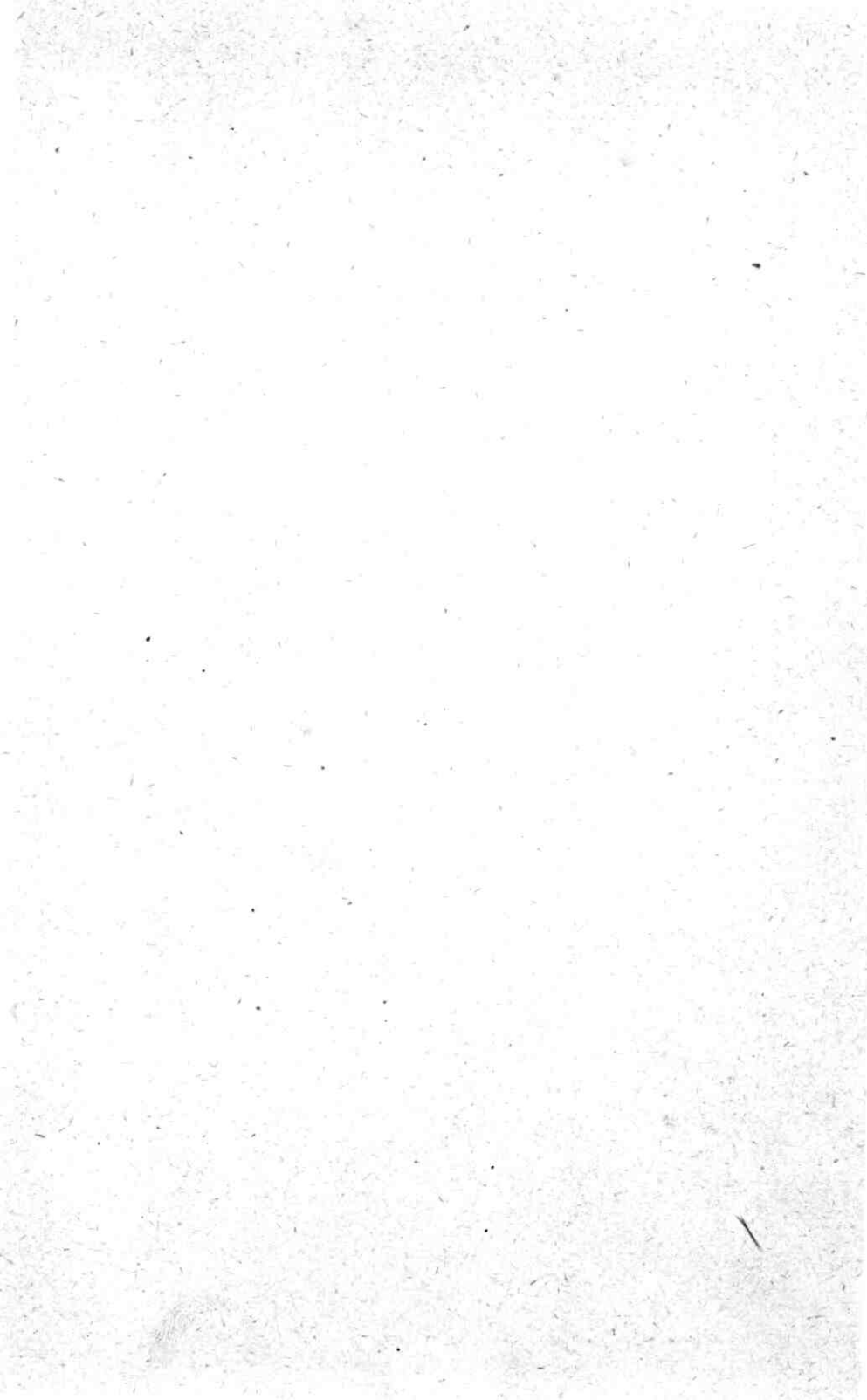
<https://hdl.handle.net/1874/237193>

10

vult
Vak 92

mm 14123

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3144 596 2

Leven van Pater Damiaan

P. DAMIAAN.

Leben van Pater Damiaan

Apostel der melaatschen van Molokai
lid van de Congregatie der Heilige Harten
van Jezus en Maria (Picpus)

door R. BUTAYE

van het Gezelschap van JEZUS

Niemand heeft grootere liefde dan hij,
die zijn leven voor zijne vrienden geeft.

(H. Joann. xv, 13).

G. Borg, Boekhandelaar,

PRINSENSTRAAT, 6. — AMSTERDAM.

1890.

VERKLARING.

In geheele onderwerping aan de voorschriften en bepalingen der H. Kerk, verklaar ik de woorden « heiligheid », « volmaaktheid », in den gewonen zin te gebruiken, en geenszins de uitspraak van den Apostolischen Stoel te willen vooruitloopen in het waardeeren van de heldhaftigheid der deugden.

Antwerpen, O. L. V.-College, 27 april 1890.

R. BUTAYE, S. J.

aan het aanbiddelijk Hart

van

onzen Heer Jezus-Christus

de Bron

en

het Toonbeeld

van

alle ware Liefdadigheid

en

Zelfopoffering

eerbiedig toegehuuldigd.

Bibliotheek
MINDERBROEDERS
WEERT.

ALLE RECHTEN BLIJVEN VOORBEHOUDEN.

GOEDKEURING.

Ego LEOPOLDUS DELVAUX, Præpositus Provincialis Societatis JESU in Belgio, potestate ad hoc mihi facta ab Admodum Reverendo Patre ANTONIO ANDERLEDY, ejusdem Societatis Præposito Generali, facultatem concedo, ut opus, cui titulus *Leven van Pater Damiaan* a RENATO BUTAYE, S. J. conscriptum, et a deputatis censoribus rite recognitum atque approbatum, typis mandetur.

In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas et sigillo meo munitas dedi.

Antverpiæ, die 3 Maii 1890.

L. S.

L. DELVAUX, S. J.

Leven van Pater Damiaan

EERSTE HOOFDSTUK

Een edelmoedige knaap

USSCHEN Mechelen en Aarschot ligt het kleine dorp Tremeloo. Zijne nette huizen teekenen zich bevallig af op een schilderachtig landschap, waar vruchtbare akkers aangenaam afwisselen met altijd groenende dennenbosschen. Op een tamelijken afstand van het nederig kerkje ontmoet de wandelaar eene burgerwoning, welke hij vroeger misschien onverschillig ware voorbijgegaan. Voortaan zal die woning door den vreemdeling met belangstelling en eerbied gegroet worden : het is de geboorteplek van Pater Damiaan De Veuster, apostel der melaatschen van Molokai.

Gaan wij in den geest een vijftigtal jaren terug, en treden wij hierbinnen, om de familie De Veuster nader te leeren kennen.

Tegen den avond, als ouders en kinderen om dezelfde tafel aanzitten, treft ons daar een tooneel, dat de zeden onzer katholieke landlieden uit de Kempen op het levendigst afschildert. De brave moeder heeft een groot boek vóór zich open, in ouden gothieken druk, en wellicht een paar eeuwen oud : zij leest hare kinderen de

Levens der Heiligen voor. Van tijd tot tijd onderbreekt zij hare lezing, om eenige geschikte toepassing tusschen het verhaal in te vlechten of eene warme opwekking tot hare jeugdige toehoorders te richten. Gretig luisteren de kinderen naar die boeiende voorbeelden en vermaningen, en duidelijk staat op hun open gelaat te lezen dat zij vermaak scheppen in die heilzame oefening.

Treffend tafereel, dat aan, helaas! lang verleden dagen doet terugdenken. Niettegenstaande de talrijke bezigheden, die elkander bij de landlieden van den vroegen morgen tot den laten avond onafgebroken opvolgen, wisten de zorgvolle ouders iederen dag nog tijd te vinden, om door eene stichtende lezing aan het geestelijk welzijn hunner kinderen te werken. Welke troostrijke vruchten heeft die opvoeding dan ook niet gedragen! Van de zeven kinderen, traden twee dochters het klooster in. Een oudere broeder werd lid van de Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria, en daarin volgden weldra zijn jongere broeder Jozef, die later onder de melaatschen van Molokai dezelfde edele zelfopoffering aan den dag legde, waarvan hij als kind de voorbeelden in het leven der Heiligen had bewonderd.

Jozef De Veuster (Damiaan is zijn klooster-naam) werd geboren den 3ⁿ Januari 1840. Zijn vader, Frans De Veuster, dreef handel in granen en bebouwde nog wat land. Hij had al de goede

hoedanigheden van onze katholieke Kempe-
naars. Even oprecht christelijk en werkzaam als
zijne deugdzame echtgenoot, zocht hij zijn geluk
in den schoot der familie, en vond zijn genot in

Geboortehuis van Pater Damiaan, te Tremeloo.

een onverpoosden arbeid en in het zorgvuldig
opvoeden zijner kinderen. Vrij van de angstige
bekommeringen en de rusteloze hebzucht, welke
rijkdom en armoede vergezellen, mochten zij
met blijde hoop en stille tevredenheid aan het

tijdelijk welzijn hunner kinderen arbeiden. De vader stierf in 1873, kort na Jozefs aankomst onder de melaatschen. De moeder verliet dit leven slechts twee jaar vóór haar edelmoedig kind, en aldus genoten die godvruchtige ouders den welverdienden troost, nog op aarde de gelukkige getuigen te zijn der heldhaftige zelfopoffering van hun dierbaren zoon.

De kinderjaren van Jozef De Veuster zijn juist niet rijk aan buitengewone gebeurtenissen. Schier onopgemerkt groeide onze knaap met zijne broeders en zusters op. Zich dagelijks met hen naar school te begeven, buiten den leertijd zijn vermaak te zoeken in een onschuldig spel, dit was jarenlang het eenvormig leven van den kleinen Jozef.

Als God eene ziel met eene bijzondere zending begenadigt, heeft Hij wonderbare en zeer verschillende wegen om tot zijn doel te komen. Nu eens is alles treffend en krachtig : Saul, de vervolger van Christus' kerk, wordt ter aarde geworpen op den weg van Damaskus ; Ignatius, de wereldsche ridder, valt gekwetst bij het beleg van Pampeluna en leest op zijn smartbed de levens der Heiligen : beiden staan op, herschapen in groothartige Apostelen van Christus. Dan weer laat God zijne genade met meer zachtheid werken ; van de wieg af schijnen zijne uitverkorenen het zegel hunner zending te dragen, en, als een dageraad die langzaam opklimt tot den vollen middag, zijn hunne jeugdige jaren de

langzame voorbereiding en ontwikkeling hunner latere bestemming. Bij onzen Jozef schijnt dit laatste de leiding Gods te zijn geweest.

Van kindsbeen af toonde hij een natuurlijken afkeer van de luidruchtige spelen, waarmede de schoolmakkers zijner jaren zich zoo gaarne vermaakten. En nochtans, zooals later duidelijk genoeg zal blijken, stroomde warm bloed in zijne aderen en klopte een kloekmoedig hart in zijne jeugdige borst!

Maar uitgestortheid en uitgelatenheid scheen hij altijd te vluchten. Toen reeds bemerkte men in hem eene zekere voorliefde voor een meer afgetrokken leven en stille eenzaamheid. Dikwijls wandelde hij alleen door de lachende velden, welke het vaderlijke huis omringden, of liep mede met de schaapherders die de huppelende kudden ronddreven, of speelde en dartelde uren lang met de grazende lammeren. Zijne liefde voor deze vreedzame gezellen was zoo algemeen bekend, dat men hem «den kleinen herder» noemde.

Bij zielen die het gewoel en de verstrooiingen der wereld trachten te ontvluchten, bemerkt men gewoonlijk eene grootere geneigdheid tot het gebed en een gemakkelijker verkeer met God. Jozef was nog maar vier jaar oud, toen hij zijne liefde tot het gebed duidelijk deed blijken. Het was op Pinksterdag, en het naburig dorp Werchter vierde zijne jaarlijksche kermis. Waarschijnlijk ten gevolge der bezoeken, die bij zulke gelegenheden plaats hebben, werd de jonge

knaap uit het oog verloren. Reeds was het tamelijk laat in den namiddag, en sedert den morgen was Jozef niet te zien geweest. Ouders en bloedverwanten waren angstig aan het zoeken, en niemand wist waar hij kon gebleven zijn. Eindelijk kwam de grootvader, die de geheime neigingen van zijn welbemind herdertje het best scheen te kennen, op de gedachte « dat men hem in de kerk van Werchter moest gaan zoeken. » Aanstands loopt men er heen; want het was reeds avond. En inderdaad, daar vindt men den onschuldigen knaap godvruchtig aan het bidden.... Gelukkig kind, dat zoo vroeg reeds zijn genoeg zoekt in het gebed!

De dagelijksche lezing van de levens der Heiligen maakte op Jozef een bijzonderen indruk, en de voorbeelden van boetvaardigheid en zelfverzaking, welke hem door zijne godvreezende moeder voorgelezen werden, vonden al vroeg weerklank in zijn edelmoedig hart. Hij ook begeerde reeds de heldendaden der Heiligen na te volgen.

Men verhaalt van sommige veldoversten dat zij, nog kind zijnde, geheele scharen van houten soldaten in beweging zetten, en hunne speelmakkers tot het innemen van versterkte plaatsen aanvoerden. Hun latere krijgsroem deed die anders onbeduidende kinderspelen opmerken.

Onze jeugdige Jozef ging dagelijks naar school met zijn ouden broeder August, zijne zuster en eenen zijner neven. Op zekeren dag kwam bij

hen eene zonderlinge gedachte op. Waarschijnlijk hadden zij in de avondlezing het leven van eenen of anderen kluizenaar hooren verhalen. Zij ook wilden kluizenaars worden! Het was ongeveer half negen in den morgen; in plaats van recht naar school te gaan, zoeken zij een eenzaam plekje in het kreupelhout langs den weg. Ieder zet zich op zijne knieën en onderhoudt een streng stilzwijgen. Tegen den middag neemt elk zijn deel van den voorraad, dien zij gewoonlijk zelf medebrachten: ook onder dezen maaltijd werd geen woord gesproken. Zoo verbleven de eenvoudige kinderen daar nog den geheelen namiddag in de eenzaamheid en in het gebed nedergeknield. Reeds was het avond, toen onze onbezonnen kluizenaars gelukkig door eenen voorbijganger werden opgemerkt en aanstonds naar huis gebracht.

Onbeduidend mag deze trek van kinderlijke eenvoudigheid heeten. Maar wat belet ons, in dit voorval een ontkiemend verlangen waar te nemen naar eene hoogere volmaaktheid, vooral als wij indachtig zijn, dat drie dezer kleinen later het klooster zullen intreden?

Zeker roept God wien Hij wil. Hij kan als het Hem behaagt, rozen doen bloeien aan verdroogde doorntakken en saprijke vruchten plukken van uitgedorde boomen. Van den meest versteenden zondaar, kan Hij eenen Heilige maken. Dikwijls nochtans verkiest zijne genade den vruchtbaren bodem van een zuiver en edel hart.

Zij helpt den natuurlijken aanleg, versterkt en veredelt de aangeborene hoedanigheden. Van kindsbeen af gaf de H. Vincentius a Paolo bijzondere blijken van teedere naastenliefde : wie weet niet, welke wonderen van liefdadigheid hij onder de heilzame werking der goddelijke genade in latere jaren heeft gewrocht ?

En de toekomstige apostel der melaatschen, toonde hij zich niet reeds vroeg geschikt tot eene bijzondere roeping ? Gaf hij gehoor aan de roepstem der genade, die hem tot edelmoedigheid en zelfverloochening uitnoodigde ? Het volgende feit, hoe gering ook, zal hierop misschien een voldoende antwoord geven.

Op zekeren morgen stapten onze reeds bekende kinderen met blijderen tred naar school. Moeder had hun iets buitengewoons tot middagmaal medegegeven. Dien dag verlangden zij natuurlijk wat meer naar het einde van de klas. Zooals hunne andere schoolmakkers die te ver van huis waren, aten zij gewoonlijk zoo maar uit de vuist, in de vrije lucht. Na de school wordt de lekkere voorraad uitgedeeld en met gretige hand naar den mond gebracht. Maar zie, daar komt een arme bedelaar hen verrassen met een aangenaam nieuws, betreffende hunne kinderspeelen. Aanstands krijgt hij een gedeelte van den koek. Maar dit schijnt onzen goeden Jozef nog te weinig : « laten wij hem alles geven, zegt hij, de arme man leeft toch voortdurend in nood. » En zoo overtuigend klonk zijn woord, dat de bede-

laar terstond den geheelen voorraad ontving, en de liefdadige kinderen dien dag geen middagmaal gebruikten.

Wat mocht men niet verwachten van een kind dat zulke blijken van naastenliefde gaf? Ja, met welgevallen moest God op den liefdadigen knaap nederzien. Reeds nu mogen wij met reden hopen dat de stem des Heeren, welke hem tot de edelmoedigste zelfopoffering moet aanzetten, in zijne ziel weerklank zal vinden. Wij mogen vertrouwen dat de nog teedere kiem zijner naastenliefde onder den dauw der goddelijke genade gemakkelijk en welig zal opgroeien, om later alle noodlijdenden met den overvloed harer vruchten te verblijden.

Zoo werkte de geest van God al vroeg in dit uitverkoren kind. Was het misschien niet vrij van sommige gebreken die de kinderen als aangeboren schijnen, wij mogen nochtans vertrouwen, dat zijn handel en wandel over 't algemeen in overeenstemming is geweest met die enkele trekken, welke wij aanhaalden.

En hoe zou zijn goede Engelbewaarder hem niet in alle gevaren der ziel geholpen hebben, hij die zijn lieven beschermeling zelfs in de gevaren des lichaams zoo krachtig scheen bij te staan? Zijn broeder Pamphilus deelt ons het volgende mede: « Eens, zegt hij, werden wij bij onzen terugkeer van de school, door eenen landbouwer met een ledigen wagen achterhaald. De man was ons niet onbekend, en wij vroegen maar

stoutweg om mede te rijden. Dit werd ons goedwillig toegestaan; het paard hield stil, en juichend klauterden wij om het vlugst den wagen op. Jozef kwam de laatste. Maar zie, eer hij gezeten is, springt het paard vooruit en de verraste knaap valt voorover en rolt onder den wagen: in een oogwenk waren de zware wielen hem dwars over het lijf. Verschrikt snelt de landbouwer toe om het schreiende kind op te helpen, terwijl een van ons naar huis ijlt en daar de verschrikkelijke tijding brengt, dat Jozef overreden en voor dood is blijven liggen. En werkelijk, negen van de tien zouden er het leven bij gelaten hebben: het wiel ging hem dwars over hoofd en lendenen. Hoe groot was dan niet onze verbazing en blijdschap, toen wij hem zoo goed als ongedeerd vonden! Reeds 's anderdaags ging Jozef weder met ons naar school... Dit wonderbaar behoud konden wij zonder eene bijzondere bescherming van zijn bewaarengel moeielijk verklaren. »

Jozef zelf verhaalt ons, hoe hij nogmaals aan den dood ontsnapt is. Hij was een groot liefhebber van schaatsenrijden en kon dan ook met de vlugste rijders wedijveren.

« Bij een felle koude had ik mijne schaatsen aangeschoten, om langs de Dyle naar huis te rijden. Het was heerlijk ijs, effen en glad, zoodat ik als een pijl over de spiegelende baan vooruitvloog. Reeds was ik aan de monding van de Laak, toen ik mij eensklaps voor eene opening

bevond : nog eene schrede en... Gelukkig kon ik mij op tijd met eene wanhopige poging omwenden naar den oever. Angstig zie ik om, als wilde ik het gevaar meten, en daar zag ik de insnijding mijner schaats juist aan den boord eener diepte ! Ontroerd viel ik op mijne knieën om God te bedanken voor die wonderbare redding. »

Mag dit laatste ook eene uitspatting van zijn vurig karakter heeten, zij is tamelijk onschuldig en getuigt daarenboven van kinderlijken moed en onverschrokken levenslust. Geene andere overigens worden van hem verhaald. Of liever ziehier, om het verhaal een weinig vooruit te loopen, wat zijne bekommerde moeder, met eenen glimlach of eenen traan van bewondering, in zekeren zin eene kinderlijke buitensporigheid mocht noemen.

Op zekeren morgen, terwijl zij de slaapkamer van haren Jozef in orde brengt, ontdekt zij in het bed van den toen dertienjarigen knaap eene zware plank ! Aanstonds weet zij wat dit te beteekenen heeft : het kind sliep daarop des nachts uit versterving ! Steeds werd het boetevoorwerp zorgvuldig onder het bed verborgen, maar dezen morgen had Jozef vergeten de gewone voorzorg te nemen, en zoo werd zijn vroegtijdige geest van boetvaardigheid ontdekt en natuurlijk uit voorzichtigheid gematigd.

TWEEDE HOOFDSTUK

Een ernstig jongeling

R is in het leven van ieder kind een dag, waarnaar het met ongeduld verlangt, een dag van heilig geluk voor zijne onschuldige ziel, van stille bewondering en blijden troost voor zijne ontroerde ouders. De dag der eerste H. Communie, vooral bij godvruchtige kinderen, doet voor een oogenblik den hemel in een harte dalen, en laat van die indrukken, welke door geene jaren worden uitgewischt en door geene latere stormen van driften of beproevingen weggenomen. Hoe schoon moet onze Jozef dezen dag niet gevonden hebben! Hij, altijd zoo voorbeeldig, altijd zoo godvruchtig, met hoeveel ijver, met welke liefde zal hij tot de H. Tafel genaderd zijn!

Geen bijzonderheden over deze treffende plechtigheid zijn echter tot ons gekomen. Maar een kind, dat als eene aangeboren neiging tot het gebed toonde, een kind dat reeds zoo rijp scheen voor mannelijke deugden, zal zich ongetwijfeld met allen ernst tot die heilige daad bereid hebben, en bij die eerste liefdevolle vereeniging met zijnen God eenen rijken schat van genaden hebben ontvangen!

Bij jongelingen die uitmuntend door godsvrucht en edelmoedigheid, komt dikwijls al vroeg de begeerte op zich geheel aan God in den priester-

lijken staat toe te wijden. Jozef, hoe voorbeeldig ook, had echter nog geene inwendige stem vernomen, welke hem tot die edele roeping uitnoodigde. Ook besloten zijne ouders hem voor het handelsleven op te leiden. Terwijl dus zijn broeder August (Pamphilus werd later zijn klooster-naam) latijnsche studiën doet, en zich rechtstreeks voorbereidt tot den priesterlijken staat, zal Jozef althans voorloopig in het ouderlijke huis blijven, om later de zaak van zijnen vader over te nemen. Zoo was hij zijne ouders behulpzaam tot zijn zeventiende jaar.

Toen besloten zij hem voor eenige jaren naar de handelsschool van 's Gravenbrakel (Braine-le-Comte) te zenden. Daar zou hij gemakkelijk wat fransch kunnen aanleeren en zijne kennissen meer uitbreiden, om later met goed gevolg handel te drijven.

Deze jongelingsjaren van Jozef, zoo te huis als op het handelsgesticht, zijn ons ook tamelijk onbekend. Alleen eenige geringe trekken kunnen wij schetsen. Mogen die gebeurtenissen iemand wat alledaagsch voorkomen, de meeste lezers nochtans zullen met belangstelling de kinderschreden volgen van eenen held, die later ook de dappersten op den weg der zelfopoffering met reuzenstappen zal vooruitgaan.

Onze jongeling was waarschijnlijk nog niet aan het studeeren, toen een liefdedienst jegens een ongelukkigen buurman den naam van Jozef De Veuster door velen deed zegenen. Hij die

met onze Kempen bekend is, weet genoegzaam hoe behendig sommige huisgezinnen de armoede weten af te weren. Geef hun een plekje grond, eene graszode, eene koe, en zij leven betrekkelijk in rijkdom en weelde! Maar komt het nuttig runddier te sterven, dan grijnst hun dikwijls de armoede tegen!

Een buurman was op het punt zijne eenige koe te verliezen, en deze ook was al zijn rijkdom. Reeds stond de slachter aan de deur, om het dier af te maken, en de ongelukkige familie was nutteloos aan het jammeren en weenen. Maar zie! Jozef heeft het vernomen en verschijnt eensklaps: «Wacht, zegt hij tot den slachter met een vastberaden toon, ga maar henen. Ik zal voor de koe zorgen, ik zal ze wel genezen.» En inderdaad, hij meestert, hij waakt den geheelen nacht, verzorgt het arme dier, en beurt onderwijl den weenen den buurman op. Angstig wacht de bekommerde familie den uitslag dezer verpleging af... En gelukkig, den volgenden dag was het lijdende dier buiten gevaar. De koe was gered! Jozef had een huisgezin door zijne zelfopoffering en liefdadigheid van de armoede bevrijd, en gelijk vroeger de goede Fénelon, aartsbisschop van Kamerijk, mocht hij met alle blijdschap aan den arme zijne koe en zijn geluk terugschenken.

Op het handelsgesticht van 's Gravenbrakel stond Jozef bekend als een godvruchtig en werkzaam leerling. Met zijn vast geheugen en scherp verstand moest hij dan ook snellen voortgang

maken. Aan den arbeid scheen hij waarlijk onvermoeid. Het was hem niet genoeg zich met allen ijver onder den leertijd op de studie toe te leggen, hij maakte zich zelfs de wandelingen ten nutte om zijne kennissen uit te breiden.

Zeldzaam zijn ongetwijfeld de leerlingen, die na een onverpoosden arbeid niet naar de vacantie verlangen. Jozef nochtans was van dit getal. Ja, hij had liever zijne studiën nog voortgezet onder het schoolverlof. Op het einde van het jaar 1858 schrijft hij den 17^{en} Juli aan zijne ouders onder andere deze bijzonderheden:... « De prijsuitdeeling zal waarschijnlijk op den 15^{en} Augustus gesteld worden. Het is jammer dat het zoo vroeg is. Ik zal veel te lang moeten t'huis blijven, en in die zeven weken kan ik al mijn fransch vergeten. Ik zou nog wel hier blijven na de prijsuitdeeling, als ik maar eenen makker vond. Maar alleen blijven is onmogelijk..... »

Bij hoeveel kinderen zien wij niet de godsvrucht, hoe teeder dan ook, met de jaren verzwakken en verdwijnen ! Wie kent dat bedriegelijk zonnelicht niet, dat ons soms op eenen zomermorgen tegenlacht ? Wacht eenigen tijd en gij zult met droefheid zien, hoe een dikke nevel de lucht komt betrekken, hoe donkere onweerswolken zich samenpakken. Ja, onbelemmerd schijnt dikwijls eerst het licht der genade in den onbewolkten hemel van eene zuivere ziel : maar soms ook komen duistere wolken dat blijde licht benevelen, en beginnen de stormen van

allerhande driften vrij te woeden! De godsvrucht van Jozef werd met de jaren niet zwakker, maar mannelijker. In het gebed vond hij nog altijd een bijzonderen smaak, en onder zijne medeleerlingen stond hij bekend als een uiterst godvruchtig jongeling. Daar hij verder ook voorbeeldig was in zijnen omgang met meesters en studiemakkers, scheen hij als voor het altaar of voor het kloosterleven opgegroeid; en nochtans had men bij hem nog geen dergelijke roeping waargenomen.

Eene zending, welke de Eerw. Paters Redemptoristen in de parochiekerk predikten, zou hem eindelijk den weg wijzen dien hij te volgen had.

Zooals reeds gebleken is, was Jozef een man van één stuk. Wat hij ondernam, deed hij met geheel zijn hart. De geestelijke oefeningen dezer zending volgde hij met al den ijver van een jeugdig en edel gemoed. Is het te verwonderen dat de uitslag beslissend was?

Sedert deze retraite bemerkten inderdaad zijne medeleerlingen in hem iets bijzonders. Hij was zoo teruggehouden, zoo ernstig, zoo afgetrokken! Zijne uiterlijke godsvrucht was zoo teeder! Men zag eene buitengewone werking van de genade in zijne handelingen doorstralen. En dan nog, des nachts bleef hij geruimen tijd op, om zich met God te onderhouden: al deed hij ook zijn best om dit godvruchtig nachtwaken niet te laten merken, leerlingen en oversten hadden het geheim achterhaald.

Wat was er dan omgegaan in dit hart? Jozef had aan het licht der groote waarheden van ons geloof het niet en de vergankelijkheid van al het aardsche begrepen, en zijn besluit was genomen: hij zou den veiligsten weg inslaan om zich eene gelukkige eeuwigheid te verzekeren: hij zou de gevaren eener onstuimige wereld ontwijken en tegen de aanvallen zijner geestelijke vijanden eene schuilplaats zoeken in de veilige haven van het kloosterleven. Die genade vroeg hij in zijne vurige samenspraken met God!

Het kloosterleven doet zich voor onder talrijke vormen: gezondheid, lichaamsgestel en verstandelijke vermogens verschillen bij verschillende menschen; ook de genade kent ontelbare wegen om ons tot het eenig doel der volmaaktheid te leiden. Jozef wist eerst niet welken weg kiezen. In zijn eersten ijver wilde hij de Orde der Trappisten intreden, waar de koorzang, de beschouwing en de boetplegingen zijne zucht naar verstervingen en godsvruchtsoefeningen zouden bevredigen. Dit was nochtans zijn weg niet.

Zijn broeder August was sedert twee jaar te Leuven in de Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria opgenomen. Jozef deelde hem zijn verlangen mede. De uitslag dezer briefwisseling met Pater Pamphilus was, dat Jozef zich geneigd toonde om zijnen broeder te volgen. In eenen brief gedagteekend van den 17ⁿ Juli 1858 drukt hij zich aldus uit over het intreden van zijne zuster in het klooster: « Zij

heeft het geluk gehad van het moeilijkste werk te voleinden dat wij te doen hebben op deze wereld. Ik hoop dat het nu mijn *toer* zal zijn, beminde ouders, van te kiezen, welken weg dat ik zal moeten ingaan. Zoude het voor mij onmogelijk zijn van uwen zoon Pamphilus te volgen (1) ? »

Wilde Jozef door deze vraag zijne ouders alleen tot eene toekomstige scheiding voorbereiden, of vreesde hij eenigen tegenstand te ontmoeten, dit is moeilijk uit te maken. Wij weten slechts dat hij na de vacantie naar 's Gravenbrakel nog terugkeerde. Dit uitstel, wat er ook de oorzaak van zijn moge, zou nochtans van korten duur wezen. Jozef was vast besloten het klooster in te treden, en zijne ouders waren te grondig christelijk om hunne toestemming volstrekt te weigeren.

De plechtigheid van Kerstmis kwam zijnen ijver nog aanvuren. De H. Communie, die hij met teedere godsvrucht ontving, zijne innige samenspraken met het kind van Bethlehem en de treffende voorbeelden van den nieuwgeboren God-Mensch, onthechtten zijne ziel meer en meer van al het aardsche.

Hem ook verscheen toen, als het ware, de blijde sterre van Bethlehem, en in zijn vurig hart blonk een heldere straal uit den hoogen :

1. De vlaamsche brieven laten wij onveranderd volgen. Alleen hebben wij de algemeen aangenomene spelling van de Vries en te Winkel gebezigd, en het een of ander woord verplaatst. De meeste brieven zijn oorspronkelijk in het Fransch geschreven.

ja, hij zag het ! Het was de wil van God dat hij de Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria zou intreden. Hij wilde dit nogmaals eerbiedig maar krachtig aan zijne ouders voor oogen stellen, en vragen om zoohaast mogelijk te vertrekken. Den brief waarin hij die toelating vraagt zullen wij bijna in zijn geheel laten volgen :

« BEMINDE OUDERS.

« Ik kan niet nalaten van u te schrijven op dezen schoonen dag van Kerstmis, die mij heeft verzekerd dat het de H. Wil Gods is, dat ik de wereld zoude verlaten en dat ik den religieuzen staat zoude omhelzen.

« Zoo, beminde Ouders, ik vraag u nog eens of Gl. zult tevreden zijn met deze zaak. Want, zonder uwe tevredenheid zoude ik zulk eenen staat niet durven aangaan.

« Gij moogt niet denken, beminde Ouders, dat het enkelijk mijne wil is van dezen heiligen staat aan te gaan. Maar ik verzeker u, dat het de H. Wil der goddelijke Voorzienigheid is.

« Ik geloof niet dat gij mij zult weigeren van dezen staat aan te gaan ; omdat het God is die mij daartoe roept, aan Wien ik moet gehoorzamen. Want, met te weigeren aan uw kind den wil van God te volgen in het aanvaarden van eenen staat, zoudet gij u ondankbaar toonen aan Hem, die u daarvoor zoude kunnen straffen op eene schrikkelijke wijze ; en ook ik zoude alzoo kunnen belooopen, eene faute onherstelbaar, van

te verliezen den roep, voor denwelken Hij mij bestemd heeft van mijne kindsheid af, en alzoo eeuwig ongelukkig wezen.

« Gij weet, beminde Ouders, dat wij allen den staat moeten kiezen, dien God ons geschikt heeft om hiernamaals te kunnen gelukkig zijn. Het is daarom dat gij Ul. niet moogt bedroeven, omdat God mij roept tot dezen staat.

« Auguste heeft mij geschreven dat ik zonder twijfel zal mogen aangenomen worden in hun klooster onder den naam van *koorbroeder*, en dat ik niet mag uitstellen van te nieuwjaar te komen om daarvan te spreken aan zijnen Supérieur, en voor eenigen tijd daar mijn *noviciaat* te beginnen.

« In afwachting.....»

Zijne christelijke ouders verstonden deze redenen; zij zagen dat de roeping van hunnen Jozef van God kwam; hoe pijnlijk het hun ook viel zich van hem te moeten scheiden, zouden zij nochtans het verlangde offer brengen, en aan God het kind terugschenken dat Hij hun gegeven had.

Zijn vader nam dus het besluit met Jozef naar Leuven te vertrekken, na zijne terugkomst. Daar zou hij die zaak met den Eerw. Pater Overste der Picpus-Paters gemakkelijker kunnen afhandelen. Hij zelf moest overigens in de stad eenige andere zaken regelen. Te Leuven aangekomen, verwijderde hij zich dan ook weldra, en liet de twee broeders met elkan-

der. Aanstonds deed Jozef zich bij den Overste geleiden en werd door hem nog denzelfden dag aangenomen.

Welk eene blijdschap voor den edelmoedigen jongeling ! Hij die reeds zoolang de wereld van harte verlaten had, hij die in het kloosterleven zijn tijdelijk en eeuwig geluk zocht, hij zag eindelijk zijne vurigste wenschen verwezenlijkt : hij mocht de Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria intreden.

Nochtans moest hij nog afscheid nemen van zijne moeder en zijne overige bloedverwanten. Toen zijn vader uit de stad terugkwam, wilde hij dan ook dat Jozef nog voor eenigen tijd naar Tremeloo zoude terugkeeren. Maar tot zijne groote verwondering, smeekte Jozef hem beleefd toch in het klooster te mogen blijven : hij zou zijne moeder eene nuttelooze hartverscheuring sparen, en zonder aan zijne plichten te kort te komen, kon hij zijne ware liefde en oprechte dankbaarheid jegens zijne bloedverwanten ook wel van dáár betuigen. De vader vond die redenen goed, en Jozef had het genot op den zelfden dag twee zijner vurigste verlangens te zien bevredigd: zijne aanneming en zijn intreden in de Congregatie van de HH. Harten.

DERDE HOOFDSTUK

Ware kloosterdeugd

M Jozef De Veuster in zijn nieuw leven gemakkelijker te volgen, zal het nuttig zijn wat nader kennis te maken met de Congregatie, wier regel hij zal volgen en wier geest hem voortaan moet bezielen (¹).

Tijdens de Fransche omwenteling, toen schier alle kloosterorden waren verjaagd, en de Kerk van Frankrijk geleek aan eene herderlooze kudde door razende wolven vervolgd, vatte een nog jeugdig priester het stout besluit op, moedige mannen samen te roepen, om die beproefde kudde den noodigen bijstand te verleenen en het steeds aangroeiend kwaad der ongeloovigheid zooveel mogelijk te stuiten.

De Eerw. Heer Coudrin was onder het schrikbewind in verschillende bisdommen werkzaam geweest; dikwijls had hij de vervolgte katholieken met levensgevaar ondersteund en getroost. Gunstig gekend om zijn apostolischen ijver en zijn heiligen levenswandel, kon hij weldra te Parijs talrijke priesters vereenigen, die met hem onder een zelfden regel en tot een zelfde doel besloten mede te werken. Zoo stichtte hij in de hoofdstad een college voor

1. Deze bijzonderheden zijn grootendeels ontleend aan het Fransch leven van P. Damiaan, door den E. P. Tauvel.

jongelingen, en opende een seminarie om nieuwe priesters voor de diepbeproefde Kerk zijns vaderlands op te leiden. Te gelijker tijd gelukte het hem, met het toedoen van Mevrouw Aymer de la Chevalerie, eenige kloosterzusters te vereenigen, die zich aan het onderwijzen van arme meisjes en van juffrouwen zouden toewijden.

Het moederhuis der Paters was gelegen in de Picpusstraat; van daar dat zij tegenwoordig nog bekend staan onder den naam van Picpus-Paters.

Het doel van den Eerw. Heer Coudrin in het oprichten zijner Congregatie was viervoudig. Hij wilde dat hare leden hun goddelijken Zaligmaker in de vier tijden van zijn sterfelijk leven zouden navolgen: in zijne kindsheid door het onderwijzen der jeugd en het opleiden van geestelijken; in zijn verborgen leven, door de aanbidding van het H. Sacrament; in zijn apostolisch leven, door het uitoefenen van den zielenijver in het land en in de vreemde zendingen; in zijn lijden, door de oefeningen der christelijke boetvaardigheid.

Een der voornaamste plichten van de leden dier Congregatie is de Gedurige Aanbidding van het H. Sacrament, tot eerherstelling voor de versmadingen, welke de HH. Harten van JEZUS en Maria door de zonden der menschen worden aangedaan. Hierop wijst de naam van Congregatie der HH. Harten van JEZUS

en Maria en der Gedurige Aanbidding van het Allerheiligste Sacrament des Altaars (¹).

Door de Gedurige Aanbidding van het H. Sacrament wilde de ijverige stichter in den waren geest treden van de godsvrucht tot het H. Hart van JEZUS. Dat innig verkeer met den God onzer altaren, die liefde tot het beminnelijk Hart van JEZUS zou overigens voor zijne kloosterlingen eene leerschool van ware kloosterdeugd wezen en eene rijke bron van echt apostolischen zielenijver (²).

De Congregatie der HH. Harten heeft tot bijzonder doel de bekeering der ongelooovigen. Hare kinderen verplichten zich, uit gehoorzaamheid zich te begeven overal waar zij gezonden worden, om aan het heil der zielen te arbeiden, ware het ook in de meest afgelegene en onher-

1. Ieder lid moet dagelijks zijne aanbidding doen, en in ieder huis, waar het getal leden groot genoeg is, is men verplicht zich dag en nacht onafgebroken in die godvruchtige oefening op te volgen. Reeds zijn er dertig dergelijke huizen, in Frankrijk, Spanje, Amerika en Oceanië.

2. Zonder lid te zijn van deze Congregatie, kunnen alle geloovigen met hare leden tot eene bijzondere vereering der HH. Harten van JEZUS en Maria medewerken. Iedereen kan zich in het Genootschap der HH. Harten laten inschrijven en de talrijke aflaten verdienen waarmede het door den Heiligen Stoel werd verrijkt. Daartoe is het voldoende, zich schriftelijk te wenden tot den Overste van een der huizen der Congregatie, of ook tot den Bestuurder van een Genootschap dat canonisch is ingericht. Men verbindt zich om een half uur aanbidding te doen, ten minste op zondagen en feestdagen. Kan men wegens zijne bezigheden die aanbidding niet dagelijks doen, dan mag men in de plaats wat bidden ter eere van het H. Sacrament. Hoe aangenaam die oefening moet zijn aan het H. Hart van JEZUS, is licht te begrijpen. De goddelijke Meester zelf noodigde de heilige Maria Alacoque uit, om dat Hart eene gedurige hulde van liefde en aanbidding te brengen.

bergzame streken. De H. Stoel heeft haar een uitgestrekt veld aangewezen, waar deze *« nieuwe arbeiders eenen nieuwen oogst zouden inzamelen »*. De eilanden Sandwich, Taïti en Marquesas vormen elk afzonderlijk een apostolisch vicariaat, waar talrijke priesters met onvermoeiden ijver aan de bekeering der zielen arbeiden.

De Congregatie hangt rechtstreeks van de Propaganda af en wordt bestuurd door eenen Generaal-Overste. Er is een noviciaat te Leuven voor het Noorden, te Miranda in Spanje voor het Zuiden, en te Valparaiso in Chili voor Zuid-Amerika. Na 18 maanden beproeving doen de nieuwelingen eenvoudige maar bestendige geloften.

In 1817 werd deze Congregatie goedgekeurd door Paus Pius VII, in 1825 door Leo XII, en eene derde maal in 1840 door Gregorius XVI, onder den naam van Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria en van de Gedurige Aanbidding van het H. Sacrament des Altaars.

Sedert hare instelling bleven hare leden steeds uitmunten door hunne getrouwe nakoming van den kloosterregel, en door den onbezweken ijver waarmede zij in den wijngaard des Heeren arbeidden. Op het oogenblik bloeit deze jeugdige kloosterstam meer dan ooit : hij schiet meer en meer uit in saprijke takken zoo in de nieuwe als in de oude wereld, terwijl ook troostrijke vruchten van heiligheid getuigen van zijne gezonde levenskracht.

Het was in het noviciaat van deze Congregatie dat Jozef De Veuster als koorbroeder werd aangenomen in het begin van Januari 1858. De ootmoedige jongeling was uiterst tevreden met dezen nederigen graad van leekbroeder. Zijne ziel redden, aan zijne heiligmaking werken, dat was zijn eenig verlangen! Hoe of door welke wegen, door het handwerk of door de studie, daar liet hij God en zijne Oversten over beschikken.

En inderdaad hij dien God leidt, wordt goed geleid. Op de meest onverwachte wijze werd dit weldra blijkbaar. Het gebeurde niet zelden dat de twee broeders zich afzonderlijk onderhielden met elkander, onder den gewonen uitspanningstijd. Pamphilus nam de gelegenheid te baat om zijnen broeder soms uitlegging te geven van de Latijnsche aanhalingen uit de H. Schriftuur, welke hij in onderrichtingen mocht gehoord of in geestelijke lezingen ontmoet hebben. Jozef had een vast geheugen, en vond er zijn vermaak in, den volgenden keer de Latijnsche aanhalingen met hunne uitlegging van buiten op te zeggen. Zoo kende hij in korten tijd een aantal Latijnsche volzinnen, en wist de uitgangen van de woorden goed te verklaren. Dit kwam weldra den Overste ter oore en deed hem het besluit nemen den bekwamen jongeling nader te onderzoeken. Jozef mocht zich op de studie van het Latijn toeleggen: na een bepaalden tijd zou hij daarover een examen ondergaan. Vlug van begrip als hij was,

kon hij na zes maanden het Latijn van Cornelius Nepos voor de vuist vertalen. Dit bewijs van bekwaamheid was voldoende. Jozef werd uit den graad van koorbroeder toegelaten tot den hooger en graad van Scholastiek, en zou zich langzamerhand tot het priesterschap voorbereiden. Aanstands mocht hij het ordekleed nemen en ontving bij deze plechtigheid den klooster-naam van Damiaan. Bij zijne intrede had hij zich vernederd om alleen God te zoeken : God is het die zijnen ootmoedigen dienaar heeft verheven.

Niet veel valt er te zeggen over den proeftijd van Broeder Damiaan De Veuster. Gedurende dien tijd leggen de jeugdige kloosterlingen zich toe op de meest gewone oefeningen der christelijke volmaaktheid. Zij leeren zich zelve kennen, hunne krachten meten in het nauwkeurig volbrengen der geringste voorschriften eener streng bepaalde dagorde. De deugden die zij daar aanleeren, zullen zij later op grootere schaal moeten uitoefenen. Vraagt gij nu de geschiedenis van dat verborgen, van dat inwendig leven in het noviciaat, wij zullen u op het voorbeeld wijzen van onzen goddelijken Zaligmaker, die tot den ouderdom van dertig jaren dat nederig en verborgen leven geleid heeft, en wiens geschiedenis door den Evangelist in deze woorden wordt samengevat : *et erat subditus illis, en hij was hun onderdanig* (¹).

1. H. Luc. II, 51.

Nochtans kunnen wij onzen Broeder Damiaan met enkele trekken nog beter afteekenen. Over 't algemeen moest hij meer ingetoomd dan aangewakkerd worden. Zijne liefde tot het gebed, zijne zucht naar versterving, zijne stipte nauwgezetheid in het onderhouden der geringste regels, getuigden van de edelmoedigheid zijns karakters, en van de rijpheid zijner deugd.

Laten wij het woord aan eenen zijner medebroeders, die hem gedurende zijn noviciaat van nabij gevolgd had : « ... Br. Damiaan was van den eersten dag het kloosterleven, om zoo te zeggen, gewend. Zijn ongedwongen omgang, zijne blijmoedigheid en stille opgeruimdheid weerspiegelden zijne inwendige zielerust, en deden het woord herinneren van den H. Aloyzius bij zijne intrede in zijne kloostercel : *« hier vind ik mijne rust ; hier zal ik verblijven, omdat ik deze woon verkozen heb. »*

« Zoo stipt was hij, dat de meest opmerkelijke oogen in hem niets te berispen vonden. Hij was door zijne Oversten bemind om zijne nederige gehoorzaamheid en teedere verkleefdheid... »

Op zekeren dag had Pater Overste tot zijne novicen eene warme opwekking gericht, waarin hij al hunne plichten in drie zinvolle woorden had samengevat : stilzwijgen, ingetogenheid, gebed. Voortaan zou Br. Damiaan deze woorden altijd voor de oogen hebben op zijnen lessenaar ; door eene aanhoudende overweging wilde hij die in zijn hart prenten, en zijn voorbeeldig gedrag

was dan ook eene levendige uitdrukking dier zoozeer gewenschte volmaaktheid.

Men had gemerkt dat Br. Damiaan zich dagelijks tegen hetzelfde uur naar het oksaal van de kloosterkapel begaf, en daar eenigen tijd vertoefde. Wyl het de gewoonte niet was dat de kloosterlingen zich daar voor hunne geestelijke oefeningen vergaderden, wekte deze zonderlinge gewoonte weldra de nieuwsgierigheid zijner medebroeders. Zijn overste, dit vernomen hebbende, vroeg hem wat hij daar zoo regelmatig te verrichten of te zien had. « Och ! antwoordde de novice, licht blozende, ik ga daar wat bidden bij de afbeelding van den H. Franciscus Xaverius welke bij het venster hangt, en ik vraag door zijne voorspraak eenmaal naar de missiën te mogen vertrekken. » Van dezen ijverigen novice mochten de oversten de schoonste verwachtingen koesteren. Tegen October van het volgende jaar werd hij van Leuven naar het noviciaat van Issy bij Parijs gezonden, om zijne studiën te beginnen. Daar was het dat hij den 8ⁿ October 1860 het zoo vurig verlangde geluk mocht genieten zijne kloostergeloften te doen, *als Broeder van de Congregatie der HH. Harten van JEZUS en Maria in wier dienst hij wilde leven en sterven.*

Hoe zal het edelmoedig hart van Br. Damiaan bij deze treffende plechtigheid overstroomd hebben van heilige vreugde ! Hij is nu geheel aan God, dood aan de wereld ! De lijkbaar waaronder hij zich uitstrekt, is het beeld van dien

geestelijken dood, en, als de stem Gods hem later zal roepen om zich aan den lichamelijken dood onder de melaatschen van Molokai bloot te stellen, zal hij zich deze plechtigheid herinneren en edelmoedig antwoorden: ik ben gereed. Of liever zal hij niet van dit oogenblik af gedurig aan zich zelfden sterven, om alleen Christus in zich te doen leven; *Mihi autem vivere Christus est* ⁽¹⁾: *mijn leven is Christus?*

Bijna onmiddellijk na zijne geloften vertrok de nieuwe kloosterling naar het moederhuis van Parijs om daar zijne voorbereidende studiën tot de priesterwijding voort te zetten. Benevens de geestelijke oefeningen welke zijn regel hem voorschrijft, zal hij nog een geruimen tijd aan de studie besteden. Godsvrucht, regelmatigheid, onvermoeide werkzaamheid, ziedaar voortaan zijne hoofddeugden.

Een zijner ordebroeders deelt over deze studiejaren het volgende mede:

... « Wat mij in onzen braven Damiaan getroffen heeft, is zijne liefde tot de studie en zijne teedere godsvrucht. Hij was naarstig, werkzaam, onvermoeid aan den arbeid, ja, zelfs bijna koortsig en geweldig om de moeilijkheden te overkomen. Het was bij hem in den vollen zin des woords een « *labor improbus* », een noeste arbeid. Ook maakte hij snellen voortgang. Want, indien hij vlug van begrip was, lieten hem ook zijne lichaamskrachten toe, den gewonen studietijd

1. H. Paul. Phil. I, 21.

dikwijls te verlengen. Die leerzucht werkte nochtans niet nadeelig op zijn karakter of op zijne godsvrucht. Op de verschillende uren van den dag, was hij vlijtig student, of gezellig makker, of godvruchtig kloosterling.

« Ja, bijzonder teeder was zijne godsvrucht. De nachtelijke aanbidding zocht hij zoo dikwijls mogelijk te doen. De krachten ontbraken hem daartoe geenszins, en hij wist deze omstandigheid bij zijne oversten te doen gelden. Vooral in den zomer kon hij maanden achtereen de aanbidding doen om 3 en zelfs om 2 uren in den morgen, zonder verder nog eenige rust te gaan nemen. Meer dan eens heeft hij mij door zijne teedere godsvrucht gesticht, als hij aan den voet des altaars zijne ziel uitstortte in vurige gespreken met zijnen God en in stille verzuchtingen die mijn oor kwamen treffen.

« Hij toonde ook altijd een gelukkig karakter, was blij te moede, gediensig, en zeer stipt in het onderhouden zijner regels ».

Dusdanig is de indruk welke eenen zijner kloosterbroeders 30 jaar later nog was bijgebleven.

Uit eenen brief welken hij den 16ⁿ Januari 1861 uit Parijs tot zijne ouders richtte, spreekt nog diezelfde ernstige kloosterdeugd, ja, reeds de zielenijver van een hart, dat zijnen overvloed in anderen overstort. Na aan zijne ouders de harte-lijke hulde zijner nieuwaarswensen gebracht te hebben, vervolgt hij... « Ja, beminde Ouders, ik hoop dat wij allen het jaar gelukkig begonnen

hebben ; maar wie zegt ons, dat wij ook allen het einde van dit jaar zullen bereiken ? Misschien reeds voor het einde van December zal de dood ons een welbeminden vader of eene teergeliefde moeder ontrukkt hebben, of een dier kinderen die de ouders zoo nauw aan het harte liggen. De gedachte der mogelijkheid van een aanstaanden dood moet, wel is waar, vol bitterheid zijn voor eene zondige ziel. Maar wij, christenen of kloosterlingen, wij, die ons hier als ballingen aanzien, en verlangen om bevrijd te worden van dit lichaam en ons hemelsch vaderland te mogen intreden, wij moeten, dunkt mij, met blijdschap en vreugde herdenken, dat wij alle oogenblikken het plechtig uur naderen, waarop wij deze troostvolle woorden zullen vernemen : *« komt, gij, gezegenden mijns Vaders, neemt bezit van het rijk dat ik u voorbereid heb (1). »*

Wij gewaagden daar zooeven van zielenijver. In eenen brief van den 25ⁿ April 1861 zien wij, dat de vreemde missiën nog altijd zijn droombeeld zijn. Sprekende van eenen hunner missionarissen die hen te Issy een bezoek heeft gebracht, schrijft hij tot zijnen vader : ... *« Ik geloof dat die ijverige zendeling binnenkort naar zijne missie van Oceanië zal terugkeeren. Waarschijnlijk zullen eenigen onder ons met hem mogen vertrekken. Zoudt gij niet blijde zijn, indien ik van het getal was ?... »*

Voor het oogenblik zou dit schoon verlangen

1. H. Matth. xxv, 34.

nog niet bevredigd worden. Tegen October van hetzelfde jaar vertrok hij naar Leuven, om daar zijne studiën voort te zetten. Ook hier legde hij zich met hart en ziel op dezen arbeid toe. Het was hem niet genoeg de gewone lessen met allen ijver te volgen : hij ging nog verschillende klassen bijwonen, welke niet verplichtend waren. Hij mocht later zelfs een uitstekend leeraar geworden zijn, zoo God hem niet onverwachts den weg van het apostolaat had laten inslaan.

Onder de zware en verstrooiende bezigheden van zijn studieleven en niettegenstaande het aantrekkelijk vooruitzicht van een nuttigen arbeid in zijn vaderland, bleef Br. Damiaan altijd een vurig verlangen koesteren naar de vreemde missiën. De talrijke voorbeelden van heiligen zielenijver welke hij onder zijne ordebroeders mocht bewonderen, zijne eigene edelmoe- digheid en zucht naar zelfopoffering, zijne innige vereeniging met God, onderhielden steeds in zijn hart die eerste vonken van heldhaftige naasten- liefde, welke in het noviciaat aan de voeten van een Xaverius-beeld waren ontvlamd.

Zelfs zou men gezegd hebben dat hij zijne krachten wilde beproeven, en zich zachtjes voorbereiden tot de vermoeienissen en ontberingen van het missieleven. Hij was verstorven, streng voor zich zelven en met weinig te vreden. Niet zelden bleef hij tot diep in den nacht voor zijn kruisbeeld nedergekniel en in vurige samen- spraken met God verslonden.

Vond hij eene gelegenheid om eenig handwerk te verrichten, niet gemakkelijk liet hij die voorbijgaan. Met buitengewone lichaamskrachten begaafd, wist hij er gebruik van te maken om het lastigste werk voor zich te houden. De bedevaart naar Scherpenheuvel, hoe vermoeiend ook voor anderen, was voor hem maar spel. Dien avond sliep hij hoegenaamd niet, vertrok te middernacht, legde zijnen weg van zes uren te voet af, en keerde nog te voet terug.

Tijdens zijn verblijf te Leuven werd eene nieuwe kloosterkapel gebouwd. Voor men den bouw kon beginnen, moest een hooge en half gescheurde schoorsteen afgebroken worden. Niet een der werklieden dorst er aan : het scheen hun te gevaarlijk. Zoodra Br. Damiaan dit vernemt, vraagt hij eene leer, laat ze stevig vastzetten en brengt den schoorsteen stuk voor stuk naar beneden. De verbaasde werklieden zagen elkander beschaamd aan, en zeiden in hunne taal : wat een kerel !

Zijn broeder Pamphilus deelt ons nog twee omstandigheden mede, waarin hij zijnen zielenijver duidelijk liet blijken : « Onze vader was een goed christen. Viermaal 's jaars te communie gaan, heette op ons dorp al zeer voorbeeldig, en dat deed hij getrouw. Br. Damiaan meende nochtans dat er nog wat bij kon. Wijn hij te Leuven niet zelden in betrekking kwam met de familie, nam hij de gelegenheid te baat, om vader er toe over te halen, nog dikwijlder tot

de H. Sacramenten te naderen, en zijne pogingen bleven niet vruchteloos.

« Een anderen keer deed hij al onze bloedverwanten in het Broederschap van het scapulier inschrijven. Het was bij gelegenheid van mijne eerste Mis. De familieleden namen deel aan eenen maaltijd door onzen Eerw. Pater Overste van Leuven voorgezeten. Na afloop van de tafel, terwijl men nog eenige woorden wisselde over de treffende plechtigheid van den morgen, staat Br. Damiaan eensklaps recht : « ik zal u een aandenken medegeven van dit schoon feest, zegt hij glimlachend, het is het kleed van O. L. Vrouw. Onze Pater Overste heeft de macht u die livrei te geven ; deze gunst zult ge zeker niet weigeren. » En meteen haalt hij vriendelijk voor ieder der aanwezigen een scapulier voor den dag. Elk liet zich het godvruchtig geschenk goed gevallen, en bewonderde de gepaste kunstgreep. »

Met welbehagen zal God ongetwijfeld deze eerste zegepralen van den toekomstigen missionaris aanschouwd hebben. Hoe gering zij ook wezen mogen, zij getuigen dat een ijverig hart in zijnen boezem klopte. Weldra zoude God aan dezen vurigen arbeider een uitgestrekter veld aanwijzen, en aan Br. Damiaan den weg openen naar Molokai !

VIERDE HOOFDSTUK

Naar de Missie

E mensch wikt en God beschikt, zegt het spreekwoord. Tot nu toe kon niemand voorzien dat het gebed van Br. Damiaan, aan de voeten van het Xaverius-beeld gestort, ooit zoude verhoord worden.

Dit jaar, namelijk 1863, mochten wederom verschillende Paters naar de Hawaï- of Sandwich-eilanden vertrekken, en onder hen bevond zich Pamphilus De Veuster. Van zijnen broeder Damiaan scheen er geen spraak te kunnen wezen, omdat hij nog de priesterwijding moest ontvangen. Maar hoe ondoordringbaar zijn de beschikkingen der goddelijke Voorzienigheid! Zie, daar breekt eensklaps de typhus uit te Leuven. Pater Pamphilus brandt van verlangen om zich voor zijnen naaste op te offeren, en verkrijgt de toelating de zieken te gaan verzorgen. Gedurende verschillende weken ziet men hem aan de sponde der stervenden. Eindelijk wordt hij zelf aangetast in het begin van October. En in dezelfde maand moest hij naar zijne missie vertrekken! — Onmogelijk!... De overige missionnarissen zullen zonder hem moeten inschepen. — Helaas! hoe smartte het den ijverigen priester, zich zoo vroeg van het slagveld te moeten terugtrekken. Hoe zwaar drukte op hem, meer

dan zijne ziekte, de pijnlijke gedachte dat hij het missionarisleven moest vaarwelzeggen.

Dit voorval was als een lichtstraal voor zijnen broeder Damiaan. Indien *hij* de plaats van Pamphilus mocht innemen! Misschien zou het den zieke eene verlichting wezen, te vernemen dat een nieuwe arbeider, zijn eigen broeder, in zijne plaats zou optreden, en dat de missie alzo het gewenschte getal zendelingen zou ontvangen.... Zoo dacht hij bij zich zelven, loopt ijlings naar zijn welbeminden zieke, en verrast hem met het blijde voorstel. Het aanbod werd ten volle goedgekeurd, en aanstonds schreef hij naar zijnen Generaal-Overste om hem de verlangde toelating te vragen.

Weldra ontving hij een goedkeurend antwoord. Ja, hij mocht als een tweede Jacob de plaats van zijn ouderen broeder innemen, zijn voorrecht erven, en nog met October scheep gaan. Welk eene vreugde voor zijn edelmoedig hart! Met den brief in de hand ijlt hij naar het smartbed van zijnen broeder, deelt hem het blijde nieuws mede, en ontvangt zijne gelukwenschingen.

Iedereen stond over die plotselinge beslissing verbaasd. Br. Damiaan, gebruik makende van de vrijheid welke aan de kloosterlingen in dit punt gelaten wordt, had zich rechtstreeks tot zijnen Generaal-Overste gewend, zonder zijnen Overste van Leuven te raadplegen, zoodat deze evenzeer als de andere door de onverwachte tijding werd

verrast. Damiaan De Veuster, zoo wilde het de goddelijke Voorzienigheid, zou dus gaan arbeiden in de Sandwich-eilanden, in Molokai. Zijn broeder Pamphilus zou van zijn smartbed opstaan, en zielen in zijn vaderland winnen.

De bevoorrechte missionaris was als buiten zich zelven van blijdschap en toonde zijne vreugde met zoo ongewone blijgeestigheid, dat sommigen zich een oogenblik afvroegen of hij waanzinnig werd.

Maar de tijd was kort. Br. Damiaan vertrok in aller haast naar Tremeloo, om zijne ouders tot eene aanstaande scheiding voor te bereiden. Groot was zeker het offer dat hij vroeg: hartverscheurend was die mededeeling. Maar zij herinnerden zich nog, hoe God de smarten eener eerste scheiding, bij zijn intreden in het klooster, had weten te verzachten en te lenigen, en hoe zij, na vier kinderen aan God te hebben opgeofferd, in zoete zielevreugde en inwendigen troost het honderdvoudige hadden teruggevonden.

Niet zonder tranen werd de gewenschte toestemming geschonken en ontvangen. Br. Damiaan nam afscheid van zijn welbeminden vader, maar noodigde zijne moeder en zijne schoon-zuster uit, hem het laatste vaarwel te komen zeggen te Scherpenheuvel, aan de voeten van het miraculeus beeld hunner goddelijke Moeder. Onder het oog dier Moeder, troost der bedrukten, zou de scheiding voor beiden minder hard vallen. Zoo keerde hij nogmaals naar Leuven

terug, om van zijne geestelijke familie afscheid te nemen.

Zooals men overeengekomen was, vertrok hij tegen middernacht met eenige zijner ordebroeders naar Scherpenheuvel, en ontmoette daar voor de laatste maal zijne moeder. Wat ging er daar in die harten om? Welke strijd der genade tegen de natuur, voor moeder en zoon! Maar ook, welke balsemende troost daalde daar, aan de voeten van JEZUS en Maria, in die bloedende harten! Ja, met eerbiedigen blik mogen wij hier een schouwspel bewonderen, onbekend buiten de Roomsche Katholieke Kerk, maar niet zeldzaam in haren schoot, het schouwspel van eenen zoon die zich aan de armen zijner teergeliefde moeder ontruikt, om in verre en onherbergzame streken, zonder familie en dikwijls zonder thuis, voor het eeuwig welzijn van vreemde volkeren te arbeiden.

Eene laatste maal omhelst de edelmoedige zoon zijne snikkende moeder, hij wijst haar nogmaals het beeld hunner hemelsche Moeder, en verwijdert zich eindelijk stilzwijgend: hij weende...

Blijde nochtans was zijn offer, want door zijne tranen heen zag hij het land zijner wenschen, zijne zoozeer verlangde missie. Bij den terugkeer bemerkten zijne reisgezellen dat hij, tegen zijne gewoonte, alleen achtergebleven was. Zoo dra hij hen wederom had achterhaald, vroegen zij met belangstelling of hem iets overkomen

was : « Ik ben O. L. Vrouw nog gaan smeeken, antwoordde hij, mij de genade te bekomen, gedurende twaalf jaar in de missie te arbeiden ». Maria verhoorde ruimschoots zijn gebed, en bekwam niet 12 maar 25 jaar arbeid voor haren ijverigen dienaar.

Na afscheid genomen te hebben van zijne ordebroeders die hem eene tweede familie waren geworden, en van zijnen nog ziekelijken broeder Pamphilus, die meer zijn geluk benijdde dan zijn verlies beweende, vertrok Br. Damiaan naar Parijs, om zich daar met zijne reisgenooten in eene driedaagsche retraite tot het laatste vaarwel voor te bereiden. Tegen het einde van October verlieten zij het moederhuis, reisden met eenen sneltrein naar de haven van Bremen en gingen daar den 30ⁿ October 1863 aan boord van een zeilschip. Met de missionarissen waren nog tien Zusters van de HH. Harten mede uit Parijs vertrokken, om insgelijks naar de Sandwich-eilanden scheep te gaan. Dat was, met eenen vreemdeling en de manschap, de geheele bevolking van het schip voor eene reis van ruim zes maanden.

De kapitein heette Geerken en was Protestant. Zijne reizigers behandelde hij met de meest uitstekende voorkomenheid. Reeds den volgenden dag werden twee missen gelezen in de groote zaal van het schip.

De reis was lang ; in zes maanden kan een schip veel gevaren loopen op een onmetelijken

en dikwijls onstuimigen oceaen. Br. Damiaan is nochtans vol moed en blijdschap. Inderdaad wat zou hij te vreezen hebben, die zijn vertrouwen op God stelt? Die gerustheid en die blijde moed spreekt duidelijk uit den schoonen brief welken hij uit de Bremerhaven aan zijne ouders schreef... « Wij zijn dus op het punt, beminde Ouders, vaarwel te zeggen niet alleen aan onze ouders, broeders en zusters, niet alleen aan onze tweede familie, onze ordebroeders van Leuven en Parijs, maar ook aan het schoone land van Europa, om ons te wagen op eene zee, dikwijls onstuimig en gereed om ons te verzwelgen, ten einde te gaan leven onder menschen die onbeschaafd zijn en in vele opzichten gelijk aan redelooze dieren.

« Groot is dit offer voor een hart, dat eene teedere liefde koestert tot zijne ouders, zijne bloedverwanten, zijne medebroeders en zijn geboorteland. Maar de stem die ons uitgenoodigd heeft, die ons geroepen heeft, om al wat wij hebben, edelmoedig op te offeren, is de stem van God zelven. Onze Zaligmaker zelf is het, die tot ons gelijk tot zijne Apostelen gezegd heeft : *« Gaat, onderwijst alle volkeren, hen leerende al mijne geboden te onderhouden, en ziehier, ik ben met u tot de voleindiging der eeuwen (1). »* Deze laatste woorden van onzen goddelijken Zaligmaker zijn zeer troostend voor ons. JEZUS-CHRISTUS is op eene bijzondere wijze met de missionnarissen. Hij is het, die al hunne stappen

1. H. Matth. XXVIII. 19. 20.

richt, die hen van alle gevaren bevrijdt. Hij is het, die aan de winden gebiedt te gaan liggen, aan de zee te bedaren, aan de wilde dieren weg te vluchten, aan onze geestelijke vijanden, den duivel, de wereld en het vleesch ons in rust te laten. Hij is het, die te midden der wederwaardigheden, der beproevingen en der tegenkantingen, ons een geluk laat smaken, waarvan hij, die het nooit ondervonden heeft, zich geen denkbeeld kan maken. Want, zoo krachtig is de genade, die aan den staat van missionnaris verbonden is, dat de grootste moeilijkheden en hindernissen hem niet ontstellen. Reeds voelen wij hare werking. Immers, op het punt staande eene woelige zee te bevaren, blijven wij niet alleen vrij van alle vrees, welke nochtans den reiziger zoo dikwijls benauwt, maar zelfs heerscht er onder ons eene onbegrijpelijke vroolijkheid.

« Wat ons dus betreft, beminde Ouders, hebt niet de minste bekommering over ons lot. Wij zijn in de handen van God, van een almachtigen God, die ons onder zijne bescherming genomen heeft. Al wat ik van u vraag, is dat gij Hem dikwijls zoudt bidden, ons eene voorspoedige reis te schenken, met den moed om in alles, overal en altijd zijnen heiligen wil te volbrengen. Dat is geheel ons leven. Mocht ook gij, dit is mijn wensch, dezen aanbiddelijken wil, u verklaard door de geboden van God en van de H. Kerk, alsook door de stem der priesters, die de Heer u heeft gegeven, tot

eenig richtsnoer nemen van uw leven, van al uwe woorden en daden. Deze wil is het, die ons in het Evangelie voorgesteld wordt als de nauwe maar troostvolle weg, die naar den hemel leidt. Vaarwel, beminde Ouders, voortaan zullen wij het geluk niet meer hebben elkander te omhelzen; maar, wij zullen vereenigd blijven door de teedere liefdebanden die ons onderling verbinden. Laten wij in onze gebeden dikwijls aan elkander denken..... »

Het anker werd gelicht op Zaterdag, omtrent den middag. Langzamerhand zagen onze dierbare reizigers de welbeminde kust verdwijnen, en weldra gleed het vaartuig met volle zeilen in de wijde zee.

Verrukkend en tevens ontzagwekkend moet het schouwspel geweest zijn voor onzen broeder Damiaan, die de zee voor de eerste maal wellicht aanschouwen en zeker bevaren mocht. Die onafzienbare watervlakte, welke zich in de wolken schijnt op te lossen, die baren, nu eens zacht en dan weer onstuimig voortrollende, die bekoorlijke lichtspelingen bij de opgaande en ondergaande zón, die onpeilbare diepten, waarin een gansche wereld onbekende wezens schuilt, dat nachtelijk duister, hetwelk als een verraderlijke sluier over den onmeetbaren afgrond komt hangen, dat alles moet krachtig tot zijne ziel gesproken en zijn fijngevoelig hart diep getroffen hebben. Ook is het in 't bewonderen van dergelijke tafereelen, en verder in aangename

gesprekken en velerhande vermaken, dat zee-reizigers gewoon zijn eene afwisselende verstrooiing en rustige bezigheid te zoeken tegen de anders vervelende eentonigheid van den overtocht.

Zeker wisten ook onze reizigers door die trefende tooneelen hun hart te verheffen; maar verder waren zij geregeld aan het gebed of aan den arbeid, en leefden juist als in het klooster. Volgens het verslag van Pater Overste toonde broeder Damiaan eene voorbeeldige stiptheid in het onderhouden van de minste bepalingen hunner dagorde. Niets was hem te gering, als het de wil van God of van zijnen Overste gold.

Overigens stichtte hij zijne broeders en de andere reizigers door zijnen geest van gebed en zelfopoffering. Hij was toen nog niet verplicht het brevier te bidden: geregeld nochtans zegde hij godvruchtig zijne getijden gelijk de priesters. Dagelijks bijna werd er Mis gelezen: het daartoe noodige moest iederen morgen zorgvuldig voorbereid, en dan wederom weggelegd worden. Deze geringe maar dikwijls storende taak werd aan broeder Damiaan toevertrouwd, en dit nam hij ter harte zooals het overige. Gewoonlijk stond hij wat vroeger op, om alles op tijd in orde te hebben, en nog met de kleine communiteit de gewone overweging te kunnen doen. Het gebeurde dat er hostiën ontbraken. Broeder Damiaan werkte lang om er zelf eenige te maken, en eindelijk mocht hij er

in slagen. Gedurende den uitspanningstijd vond hij er dikwijls zijn vermaak in, de matrozen te helpen : ook was hij door allen zeer bemind.

De reis was over 't algemeen voorspoedig. Bijna zonder storm en zonder ongevallen bereikten zij de kaap Horn. Niet zonder vrees echter begonnen zij deze kaap om te zeilen. Wie weet immers niet, hoe onstuimig de zee daar dikwijls hare baren rolt, en hoe talrijke schepen in de woedende golven dier gevreesde diepten verslonden werden ? Angstig zagen de reizigers en matrozen wrakken rondrijven op het bruisende water. De missionnarissen begonnen aanstonds eene noveen, en hadden het geluk op den negenden dag alle gevaar te zien verdwijnen.

Nochtans kwam later nog een storm het schip op den Stillen Oceaan aanvallen. Het vreeselijk element rolde zijne schuimende baren uit onafzienbare afstanden en bestookte het eenzame vaartuig gedurende vier en twintig uren. Midden in den nacht werd het schip door eene ontzaglijke baar plotseling opgelicht, zoodat het nederviel met een hevigen schok, die alle reizigers deed opschrikken. Gelukkig was het vaartuig niet beschadigd en bleef de storm niet langer voortwoeden.

Alles samengenomen, was de reis buitengewoon voorspoedig ; weldra zagen de verheugde reizigers de hooge bergen van de Sandwich-eilanden in het verschiet blauwen, en, eerder dan iemand had durven verwachten, zeilden zij de

haven van Honolulu binnen, op den feestdag van den H. Jozef, 19 Maart 1864.

Denzelfden morgen werden zij met opene armen door hunnen apostolischen Vicaris en hunne toegesnelde medebroeders ontvangen. Te zamen gingen zij in de kathedraal de heilige Mis bijwonen, om God over hunne voorspoedige reis te bedanken.

Broeder Damiaan bevond zich dus eindelijk in zijne gewenschte missie, en verlangde zoohaast mogelijk den arbeid te beginnen. Eerst nochtans moest hij de priesterwijding ontvangen. Tegen Paschen werd hij, met weinige dagen tusschenruimte, subdiaken en diaken gewijd. Daarna begaf hij zich voor eenige maanden naar het college zijner Ordebroeders van Ahuimanu, om zich daar met twee andere jeugdige Paters in de studie en het gebed tot de laatste wijding voor te bereiden.

Groot, ontzaglijk is de waardigheid van den priester, waardigheid welke den mensch eenigszins tot boven de Engelen verheft. Broeder Damiaan huiverde van eerbiedigen schroom bij deze enkele gedachte. Maar het heil der zielen dat hij zou bevorderen, de aanbiddelijke wil van God die hem tot deze waardigheid had geroepen, deden hem met vertrouwen tot den bisschop naderen die hem de handen oplegde. Des anderdaags deed hij zijne eerste Mis in de kathedraal van Honolulu.

Welke dagen van onbeschrijfelijke geneugten

voor Pater Damiaan. De priesterwijding, de eerste H. Mis, zijn plechtigheden, zijn oogenblikken van bovenaardsche blijdschap, welke den hemel in een harte doen dalen ! Neen, geen pen beschrijft wat er dan tusschen den mensch en zijnen God omgaat. In eenen brief aan zijnen broeder Pamphilus laat de nieuwe priester iets raden van de veelvuldige gevoelens die zijn hart overstelpten.

... « Gij herinnert u welke zoete aandoeningen gij ondervonden hebt, toen gij het geluk mocht smaken voor de eerste maal het altaar te bestijgen en het heilig slachtoffer op te dragen. Ik mocht dezelfde gevoelens ondervinden, met eenig verschil nochtans. Rondom u aanschouwdet gij bloedverwanten en medebroeders in onzen godsdienst opgegroeid, terwijl mijne omstanders nieuwe christenen waren. Van alle kanten waren zij toegesneld om de jeugdige herders te zien waarnaar zij zoo vurig verlangd hadden, om diegenen te aanschouwen die hen tegen de verscheurende wolven zouden verdedigen. Ook docht het mij, dat mijn steenen hart als was van aandoening wegsmolt, toen ik voor de eerste maal het Brood des levens aan een honderdtal tegenwoordigen uitreikte. Ik dacht er met ontroering aan, hoe menigen die nu met het witte gewaad tot de H. Tafel naderden, vroeger misschien voor de afgoden hadden nedergekniel »...

Dusdanig waren de stichtende gevoelens van den nieuwgewijden priester. Aanstands zal hij zelf de afgodendienaars tot den waren God terugbrengen en met het blanke kleed der onschuld tot de H. Tafel mogen leiden.

VIJFDE HOOFDSTUK

De Sandwich-eilanden

ERPLAATSEN wij ons in den geest naar de Sandwich-eilanden, ook Hawaï-eilanden genoemd, en maken wij nader kennis met het land waar

P. Damiaan omtrent 25 jaar gearbeid heeft.

Ongeveer halfweg tusschen Noord-Amerika en Australië ontmoet de reiziger eene reeks eilanden van ongelijke grootte, die statig op de blauwe wateren van een onmetelijken oceaan schijnen te drijven. Men zou haast eene half onderzeesche bergketen zeggen, die van het Noord-Westen naar het Zuid-Oosten langzamerhand uit de ontzaglijke watervlakte oprijst, om eindelijk hare hoogste kruinen tot 4000 meters boven de azuren golven uit te steken. Hawaï, het voornaamste en meest zuidelijke dier eilanden, telt verschillende hooge bergen. Hun reuzengevaarte, dat van op 300 kilom. afstand den zeeman kan richten, schijnt aan het rijk der wateren te gebieden, en staat daar in het midden van een grenzenloozen oceaan de woede der baren en der winden te trotseeren.

Treden wij wat nader. Betooverend is het gezicht. De azuurblauwe waterplas tintelt onder den milden stralengloed der tropische zon, welke uit een smetteloozen hemel bijna loodrecht nederschijnt. De bruisende golven breken schui-

mend tusschen het bochtige strand of rijzen in sneeuwwitte branding tegen de steile rotsen op. Sommige dier eilanden prijken hier en daar onder den prachtigen dos eener vreemdsoortige plantenwereld : alom wuiven de slanke kokos-boomen hunne bevallige vederbladen; heerlijke bananen wiegelen hunne lichtgroene bladerkronen onder den adem der winden, terwijl daartusschen enkele palmen hunne breede waaiers tegen het zengende zonlicht ontplooien. Het eiland Hawaï is de luthof van den archipel of eilandengroep.

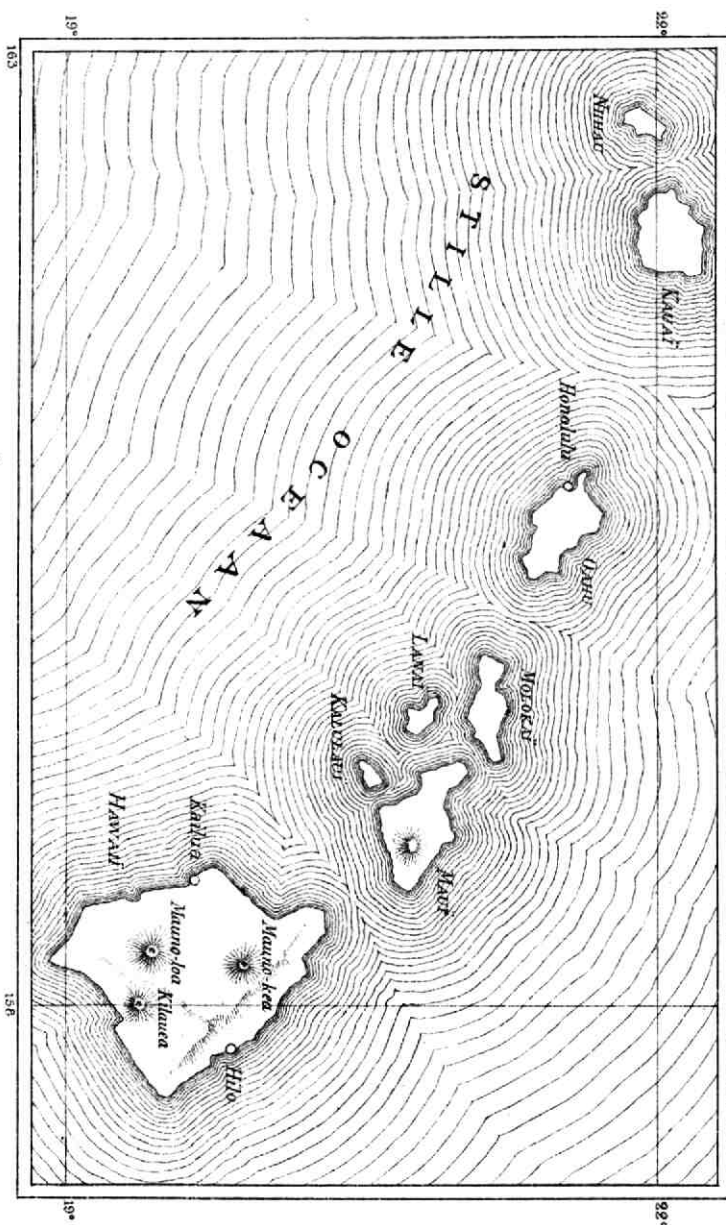
Verder in de dalen, vooral in Hawaï, stuiten wij ook op maagdelijke bosschen; daar rijst statig de heerlijke halapepe in rijke bladerenpracht; daar ontrollen rijzige boomvarens in de zoele schaduw hunne fijngesneden vederen, en slingert eene reusachtige rumex hare tengere stengels als zwierige lianen door de hoogste boomkronen. Op andere plaatsen zijn het uitgestrekte berghellingen of valleien, waar eene zelfde grassoort een groen tapijt over den grond heeft geweven. Mauï is eene ontzaglijke weide door water afgesloten.

Schilderachtig is dat landschap. Wilt gij het grootsche, ja, het verschrikkelijke? Ziet gij die kale bergtoppen, die grauwe hellingen welke hunne reuzengestalten op den blauwen hemel zoo stout afteekenen? Van sommige kruinen rijst eene dikke rookkolom, wier ongelijkvormige wolken statig wegdrijven. Het zijn vuurbergen! Ja,

de Sandwich-eilanden zijn eene reeks, deels uitgedoofde, deels werkende vuurbergen. De aanwezigheid en de kracht van het vernielend element is zichtbaar, zoowel op den aschgrond der kleinere eilanden, als in de vlammende vuurmonden van Hawaïi, waar nog altijd brandende lava kookt en ziet, gereed om in een blakenden vuurstroom over het land neer te vloeien.

Het eiland Kauaï heeft een uitgedoofden vuurberg van 1800 meters; op het eiland Maui toont de insgelijks uitgewerkte « Haleala » op de hoogte van 3109 meters eenen krater of vuurmond van 25 kilom. omtrek en misschien 600 meters diepte. Hawaï telt verschillende groote vuurbergen, waarvan eenige nog altijd in werking zijn. Het geheele eiland door vindt men gevulde of nog gapende vuurbergmonden, uitgestrekte berghellingen of valleien, waar de afgekoelde lava met gladde oppervlakte blinkt, of met hare stekelige punten den doortocht afsnijdt, of onder de werking van zon en regen is weggebrokkeld en tot vruchtbaren grond herschapen.

De « Mauna-Loa » is zeker de grootste vuurberg van de wereld. Op zijne breede hellingen gapen talrijke kraters, kloven en hollen, waaruit de rook opstijgt of waarin de gloeiende lava kookt. De aanzienlijkste dier vuurmonden is de « Kilauea »; het is een onzaglijke ronde vuurpoel van omtrent 15 kilometers omtrek; de reiziger kan ongehinderd tot aan den boord van dien vreeselijken krater naderen: daar ziet hij

eene onmetelijke uitgestrektheid van brandende lava, de grond dreunt onder zijne voeten, onderaardsche geruchten, gelijk aan het gehuil der woedende golven of aan het gedruisch van een ontzaglijken stoomketel, weerklinken schrikwekkend in die anders stille eenzaamheid. Bijwijlen wordt die lava omgewoeld, zij rijst, zij daalt, zij kookt....

Zoo verschrikkelijk is die vuurpoel dat de reiziger zich zelven geweld moet aandoen, om niet van angst weg te vluchten : het is een treffend beeld van de hel.

In 1868 boorde die lava zich eene nieuwe opening in de helling van den berg, en een ontzaglijke vuurstroom vloeide in de richting van de zee. De hardste rotsen werden op zijnen doorgang weggesmolten en meegerukt. De brandende stortvloed wierp zich in de zee, en vormde daar de aanzienlijke landtong van Kalaé, welke sinds lang is afgekoeld en waarop nu de Hawaïaan gerust zijne prauw mag slepen, als hij in zee wil steken.

P. Damiaan schrijft kort na zijne aankomst : « Overal vindt men hier lava ; dezen naam geeft men aan gesmolten steen en metalen welke door de vuurbergen worden uitgeworpen. Eenige jaren geleden, werd Hilo, eene voorname plaats in dit eiland, bijna onder deze brandende lava begraven. Niets kan dien stroom tegenhouden : alles wordt weggesmolten of meegesleept ; en die stroom heeft soms van 15 tot 20 kilom.

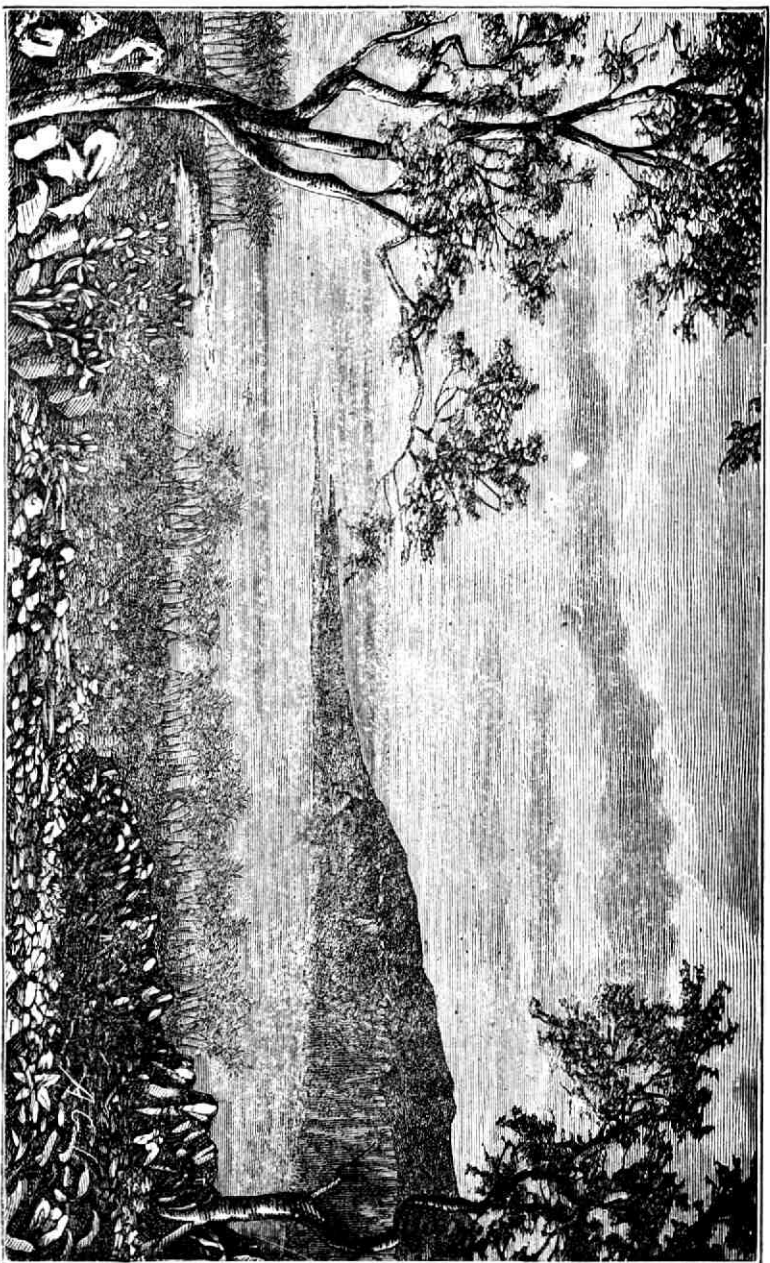
lengte. De opening van den krater (Kilauea) heeft eene breedte van 3 tot 4 uren gaans en eene diepte van 100 tot 150 m. In den donkeren ziet men de lava in de opening branden en koken »...

Dit belet niet dat het eiland zeer vruchtbaar is, daar waar de werking van het onderaardsche vuur sedert onheuglijke tijden heeft opgehouden.

Vier der Sandwich-eilanden zijn vrij uitgestrekt, en tellen eene nog al talrijke maar zeer uiteengespreide bevolking : de vier andere zijn kleiner en weinig bewoond. Hawaï, het grootste van alle, telt 16,946 vierkante kilometers. Het eiland Oahu heeft maar een tiende van de uitgestrektheid van Hawaï. Daar echter ligt Honolulu, de hoofdstad van het geheele rijk, en eene zeer bezochte haven op den weg van Amerika naar Australië. Kauaï, het derde eiland, heeft 1418 vierkante kilom. Maui is een weinig kleiner. De overige eilanden, namelijk Molokai, Lanai, Niihau en Kaluhani bereiken de 500 vierkante kilom. niet.

De luchtsgesteldheid is buitengewoon zacht. De thermometer rijst gewoonlijk niet boven 32 graden (centigraden) en daalt niet beneden 10. De Europeanen gewennen er zicht best, en niettegenstaande den grooten afstand komt men daar van Amerika en van Engeland zijne gezondheid herstellen.

In 1884 was de bevolking der Sandwich-eilanden begroot op 80,578 inwoners. Meer dan

Baal van Kalahuahua, waar Kap. Cook in 1779 vermoord werd.

de helft daarvan zijn vreemden, vooral Amerikanen, Chineez en Portugeezen. De inboorlingen of Kanakken zijn bruinkleurig, vrij schoon van gedaante en hoog van gestalte. Zij verminderen nog jaarlijks in getal, terwijl ieder jaar gemiddeld duizend vreemden aankomen. Van die bevolking zijn er misschien vijftienhonderd, zoo mannen als vrouwen, met melaatscheid getroffen.

Men verbeelde zich niet dat onze missionaris met wilde of onbeschaafde menschen zal te doen hebben. De Kanakken zijn een beschaafd volk. Geen knaapje of meisje van zeven jaar, dat niet vlug kan lezen en schrijven, en vooral rekenen. P. Damiaan zal enkel klagen dat ze den Catechismus moeilijk aanleeren. Postdienst, telegraaf, telephoon en dergelijke inrichtingen laten daar niets te wenschen over. De volkstaal is nog het Hawaïaansch; in de hogere klassen spreekt men meest Engelsch.

Een Koning is aan het hoofd van den Staat en wordt in het bestuur geholpen door vier ministers en twee kamers. Hij houdt zijn verblijf in het eiland Oahu. Zeer groot is in zaken van bestuur de invloed der vreemdelingen en inzonderheid der Amerikanen, die in het kweeken van koffie en suikerriet of in het veefokken eene bron van onuitputbare rijkdommen vinden.

De Sandwich-eilanden werden in 1778 door Kapitein Cook ontdekt. Na zich herhaalde malen bij de eenvoudige inboorlingen als God te

hebben laten vereeren, werd de beroemde reiziger het volgende jaar door zijne ontgoochelde aanbidders verraderlijk omgebracht. In het begin der volgende eeuw kwamen protestantsche missionnarissen uit Amerika in deze eilanden hunne zoogenoemde Evangelieleer prediken. Zooals Mr Edw. Clifford, een hunner predikanten, zelf getuigt, hadden zij het geluk juist op het gelegen oogenblik aan te komen, toen de Kanakken in eenen burgeroorlog alle tempels verbrand hadden, en zonder ontzag voor hunne vervallene goden, met alle gretigheid een beteren godsdienst moesten aannemen.

Eene voorname vorstin, met name Kapiolani, van koninklijken bloede en ruim 6 voet hoog, werd tot de sekte der Protestanten gewonnen. De Kanakken zijn van natuur nog al geestdriftig. Kapiolani nu was met haren nieuwen godsdienst zoozeer ingenomen, dat zij op eene plechtige wijze aan hare afgoden wilde verzaken.

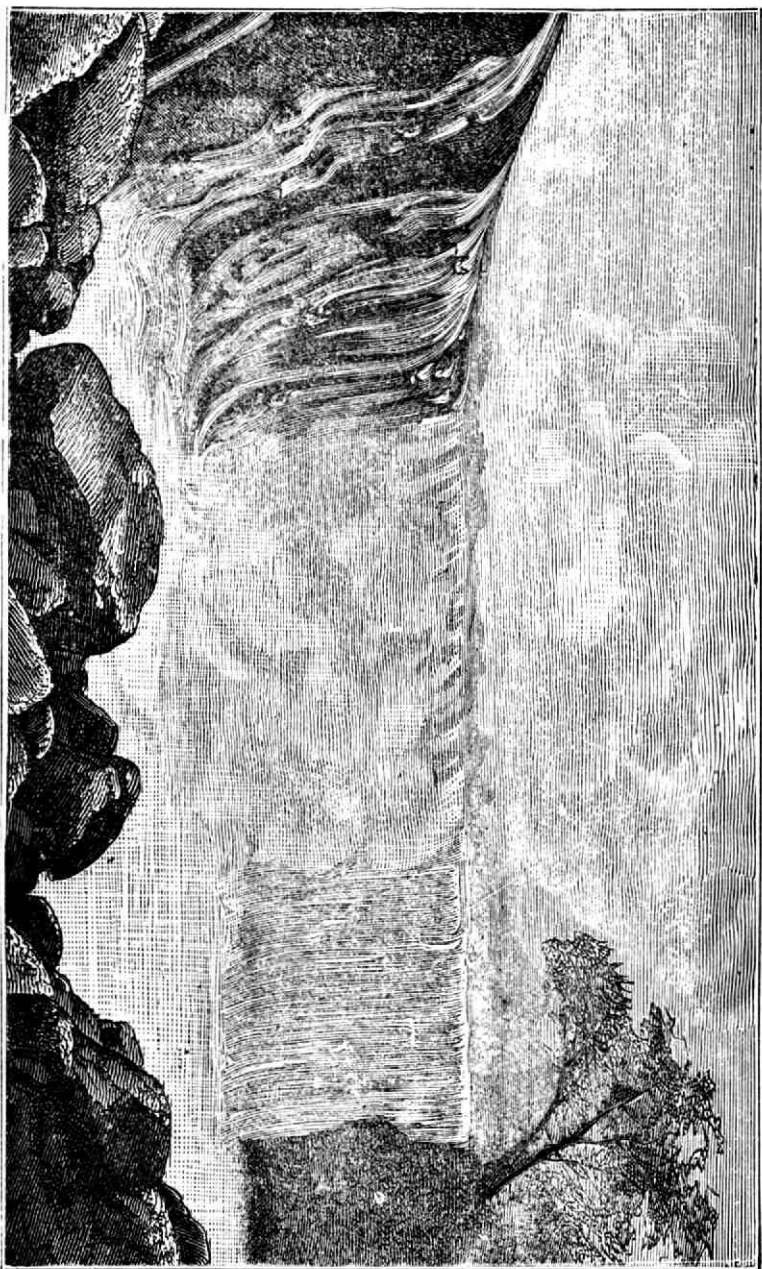
De ontzaglijke vuurberg Mauna-loa heeft eenen vuurmond die den naam draagt van Kilauea of mond van Pele. De inboorlingen geloofden sedert onheuglijke tijden dat de vreeselijke godin Pele in dien kokenden vuurkuil hare woning had gevestigd. Niemand onder hen durfde die opening naderen: de pelgrims, die den heiligen berg bezochten, bleven met eerbiedigen schrik bij de afgekoelde lava staan, welke rondom den krater was afgevloeid: een onheiligen voet op die lava zetten, heette eene heilig-

schennis, welke, zoo meenden zij, onmiddelijk door de godin zou gestraft worden.

Welnu, Kapiolani gelooft aan Pele niet meer ! Zij zal de godin trotseeren !... Met haar gevolg trekt zij naar den heiligen berg, terwijl eene verschrikte menigte van alle kanten toestroomt ; zij stapt met vasten tred over de gevreesde lava, nadert tot den geduchten vuurmond, werpt spottend eene handvol gewijde Ohelo-beien in den blakenden kuil, en vraagt luidop, *of Pele bij machte is haar te straffen...* Een vreeselijk stilzwijgen heerscht onder de sidderende toeschouwers. Zij meenen ieder oogenblik dat de getergde berg zijne kokende ingewanden tegen die vermetele zal uitspuwen, of dat de hemel zelf zich tegen de godlasterende vorstin zal wapenen. Maar de berg gaf geen antwoord, en uit den blauwen hemel zond het heldere daglicht nog zijn vriendelijken glimlach.— Men zegt dat toen een derde van de bevolking aan den afgodendienst heeft verzaakt.

Nog een trek die ons het karakter der inwoners kan doen kennen. De Hawaïanen zijn zeer gevoelig, teeder in hunne vriendschap en geweldig in hunnen haat. Zelden vergeten zij eene belediging. Een protestansch leeraar wilde weten welke zijner leerlingen mochten aangenomen worden : « Bemint gij uwe vijanden ? » zoo vroeg hij aan elk afzonderlijk. Die « ja » antwoordde werd christen; die « neen » zegde toonde te willen heiden blijven.

SANDWICH-EILANDEN. — Een stroom van brandende lava.

Zeker verdient de arbeid der protestantsche zendelingen allen lof. Maar wie begrijpt niet, hoe moeielijk het voor hen is, met den Bijbel alleen en zonder sacramenten, eene grondige verandering in de zeden hunner volgelingen teweeg te brengen?

De katholieke missionaris, die de zending en den zegen van God ontvangt, en zijn leven voor zijne kudde ten beste geeft, hij, zal eene geheele inwendige bekeering bewerken, welke blijvende vruchten van heiligheid zal voortbrengen.

In 1825 schonk Paus Leo XII de missie der Sandwich-eilanden aan de Picpus-Paters. Het was hunne eerste missie.

Zij begonnen aanstonds met stalen moed en apostolischen ijver den moeielijken en eerst ondankbaren arbeid. Veelvuldig immers waren de hindernissen die zij ontmoetten. De Hawaïanen zijn, wel is waar, van den besten aard, gedienschtig, inschikkelijk, buitengewoon herbergzaam en liefdadig jegens vreemdelingen. Bovendien zijn hunne verstandelijke vermogens goed ontwikkeld, en is hun hart door geene ingekankerde slechte gewoonten bedorven. Maar ook hoe vadsig, hoe ongestadig, hoe vatbaar voor uitwendige indrukken, hoe hartstochtelijk belust op zingenot en zelfs op wulpsche vermaken! Ongelukkige zwakke zijde van hun karakter! Of is het misschien de zachte en ontzenuwende luchtgesteldheid dier kusten, waar eene eeuwige lente eene aangename warmte onderhoudt; is het de weel-

derige plantengroei dier vruchtbare eilanden, waar de aarde zonder dwang hare rijkste schatten welwillend uitdeelt; is het dan het midden waarin zij leven, dat zoo noodlottig op hun fijngevoelig gemoed werkt, en de teerhartige inwoners dier bekoorlijke eilanden zoo krachtig tot genieten aanspoort ?

Daarenboven was een groot gedeelte van de bevolking reeds tot den protestantschen godsdienst gewonnen. Dezen dorsten moeielijk tot de katholieke Kerk overgaan, uit vrees voor hunne ministers, of meenden ook verkeerd dat de protestantsche en katholieke godsdienst even goed zijn.

P. Damiaan getuigt dat de heidenen zich gemakkelijker laten bekeeren dan de protestanten. Die heidenen hebben nog hunne afgoden en brengen hun offeranden op gestelde tijden. Zij laten zich leiden door eene soort van priesters of leeraars, die meer den naam van toovenaars verdienen, en weinig of niets tegen den katholieken missionaris vermogen.

Daar was dus werk genoeg voor talrijke en onvermoeide arbeiders. De Picpus-Paters besproeiden dit veld met hun zweet, en mochten weldra onder de talrijke doornen en distels welke het goede zaad nog gedeeltelijk bleven verstikken, troostende vruchten van bekeering en van heiligheid inoogsten. Langzamerhand verrezen, eerst nederige, en later ook bevallige katholieke kerken, nevens de protestantsche tempels.

De Zusters van de HH. Harten kwamen in het eiland een weeshuis openen en door hun voorbeeld van ware christelijke liefdadigheid de oude vooroordeelen tegen onzen godsdienst doen afleggen. Zelfs stichtten de Paters missionarissen een College te Ahuimanu, nabij Honolulu, terwijl in de hoofdstad eene Kathedraalkerk oprees, waar hun bisschop Mgr Maigret, door de plechtigheden van de pontificale diensten, den ijver der bekeerlingen mocht aanvuren en de genegenheid der nog verdwaalde schapen winnen.

Dusdanig was de toestand der eilanden bij de aankomst van P. Damiaan. In het geheel waren er 20 priesters in de missie, welke verdeeld was in vier districten of gebieden. De apostolische Vicaris Mgr Maigret hield zijn verblijf in Oahu, en bezocht van daar geregeld zijn uitgestrekt vicariaat. P. Damiaan werd door hem kort na zijne priesterwijding, naar het district van Puna, in Hawaï, gezonden, en bereikte zijn gebied op het einde van Juli 1864.

Hij zelf geeft ons eene korte beschrijving van het veld dat hij te ontginnen had : « Ik geloof dat ik wel drie lange dagreizen zou noodig hebben om geheel mijn district af te loopen. Talrijke kleine dorpen liggen langs alle kanten verstrooid. Sedert 7 of 8 jaar is er hier geen priester kunnen blijven ; alleen in 't voorbijgaan kon de missionaris zijne christenen zien. Ook zeide Mgr Maigret mij, toen ik vertrok, dat de missie in mijn gebied opnieuw begon. Er is hier

zelfs geene behoorlijke kerk om Mis te lezen....
Mijne christenen zijn zoo wat overal verspreid
en gedurig in aanraking met de ketters, die alle
middelen aanwenden om ze te verleiden.... »

Die moeielijkheden schrikken hem niet af,
maar schijnen hem veeleer aan te moedigen.
« Hier is het, vervolgt hij tot zijnen broeder Pam-
philus, dat ik den zielenijver van Mr Vianney,
pastoor van Ars, zou moeten hebben. O mijn
welbeminde broeder, ik smEEK u, bid voor mij
en voor mijne kudde, bid en doe bidden voor ons,
opdat onze goddelijke Zaligmaker in onze harten
dat vuur gedooge te ontsteken, hetwelk hij op
aarde is komen brengen en zoozeer verlangt te
zien branden. Indien gij dit vuur kunt helpen
aansteken in het hart van den herder, in dat hart
dikwijls, helaas ! zoo koud, hoeveel zieken en
grijsaards zal hij gaan opzoeken, om ze in het
water en in den H. Geest te doen herboren wor-
den, voor zij naar de andere wereld vertrekken,
hoeveel kinderen en onwetenden zal hij aan de
handen der ketters ontrukken ? En wat mijne
dorpelingen betreft, mijn welbeminde Pater,
indien gij ook dat heilig vuur in hunne harten
kunt helpen ontsteken, wat al vruchten van zalig-
heid en heiligheid zult gij voor den hemel doen
rijpen ? »

ZESDE HOOFDSTUK

De missionnaris

ILT gij weten hoe P. Damiaan na eenige jaren arbeid het onder zijne Kanakken stelt? Ziet maar met welk kinderlijk vertrouwen zij tot hem naderen en met hoeveel geestdrift zij van hem spreken. Ja, zij zijn zonder vrees, zonder mistrouwen, als kinderen jegens hunnen vader. Uit dat open en vriendelijk gelaat, uit dien goedmoedijken glimlach spreekt hun een vaderhart, een hart, dat, als het hunne, fijngevoelig en edelmoedig is. En nochtans welk een eerbied! Zijne zedige ingetogenheid en ongedwongen ernst verraden den man Gods, en geven hem een onbeperkt gezag over zijne geestelijke kinderen.

Vraagt hun wat zij denken van hunnen nieuwen herder. Zij zullen u met den grootsten lof spreken van zijne onvermoeide werkzaamheid, welke zij in hunne beeldrijke taal bij die van het zengende vuur vergelijken; zij zullen u zijne teedere godsvrucht, zijne onverschrokken stoutheid en zijne belanglooze edelmoedigheid met soortgelijke beelden en vergelijkingen weten af te schilderen.

Inderdaad P. Damiaan was in den vollen zin des woords een ijverig missionnaris, een vurig zielenwinner, en moest dan ook aanstonds de harten boeien en den eerbied zijner welbeminde

Kanakken afdwingen. Hij ziet op de moeite niet, « als hij zijne zieken op 7 of 8 uren afstand moet gaan bezoeken ». Een paar maanden na zijne aankomst, heeft hij zijne uitgestrekte missie reeds tweemaal bezocht. « Ik ben bijna gedurig op reis. Als ik met mijn district gedaan heb, rust ik eene week, en begin aanstonds met het gebied van P. Charles die belet is. Dan dring ik verder tot P. Clemens, en bij mijne terugreis, zie ik wederom al mijne christenen van Hilo en Puna, en ga dan P. Celestinus bezoeken. Het is een weg van ruim 60 uren ».

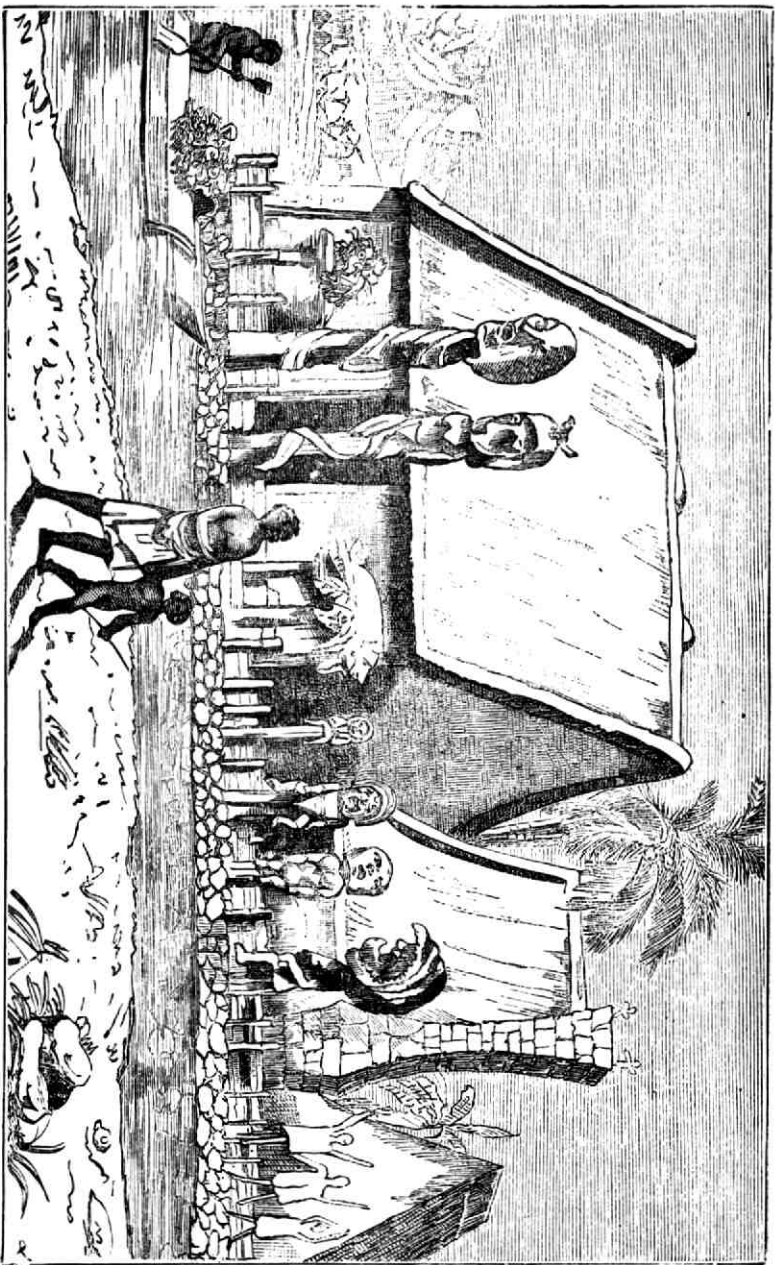
Talrijke bekeeringen kwamen dien arbeid beloonen. Vele afgevallen christenen verzoenden zich met God, en zeker zoude hij in korten tijd eene schoone kudde vereenigd hebben, indien God hem niet het tweede jaar naar een ander district geroepen had. Om reden van gezondheid kon P. Clemens zijn uitgestrekt missiegebied niet regelmatig bezoeken. P. Damiaan bood zich aan bij Mgr Maigret, om het zijne af te staan, en den last van zijnen ordebroeder op zijne sterkere schouders te nemen. Dit werd hem toegestaan, en niet zonder hartverscheuring verliet de jeugdige herder zijne teergeliefde kudde : « deze scheiding, schrijft hij, scheen mij harder dan die met mijne ouders, ter oorzake van de hartelijke liefde welke ik mijne welbeminde Kanakken reeds toedroeg ».

Nu zal P. Damiaan nog acht jaar werkzaam blijven in zijn nieuw district van Kohala. In dit

uitgestrekt gebied zal hij den vrijen teugel kunnen vieren aan zijn apostolischen ijver.

« Bij mijn eerste bezoek heb ik aanstonds gezien dat het mij ontzettend veel moeite zou kosten, dit uitgebreid gewest goed te bedienen. Ik had zes weken noodig om alles af te zien. Vroeger waren er 15 kapellen met pala-bladeren bedekt. Ongelukkig zijn ze nu vervallen en onbruikbaar. Voor de gebeden vereenigt men zich in kanak-sche hutten. Daar moeten wij prediken, biecht hooren, doopen en ook soms de H. Mis lezen. Sedert den dood van P. Eustachius (sedert 4 jaar) is deze streek zonder priester, zoodat de distels en doornen boven het goede graan uitsteken, vroeger door onze missionnarissen gezaaid. De ketterij en de afgoderij hebben hier vele aanhangers. Op de plaats, van waar ik u schrijf, is er eene houten kerk, die van binnen tamelijk schoon is. De pastorie is ook vrij geriefelijk gebouwd. Onze christenen zijn nog al ijverig. Degene die in de buurt wonen, komen geregeld 's morgens en 's avonds hun gebed in de kerk doen. Die te ver wonen, zeggen hun avond- en morgengebed gezamenlijk in hun huis, en komen alleen 's zondags naar de kerk. Met Paschen heb ik dertig volwassenen gedoopt en verschillende afgevallenen met God verzoend. Welk eene aanmoediging voor eenen missionaris ! ».

Het reizen moest dikwijls zeer moeilijk en gevaarlijk wezen voor den missionaris, die zijne christenen door bosschen en over bergen, en

Tempels en afgoden in de Sandwich-eilanden.

niet zelden langs ongebaande wegen, ging opzoeken. P. Damiaan had meermalen gelegenheid zich voor het heil der zielen aan ernstige gevaren bloot te stellen.

« In mijne missie, zoo verhaalt hij, heb ik eene christenheid die ik moeilijk kan genaken. Te lande is er geen weg te vinden, en wat de zee betreft, daar is zij gewoonlijk zeer onstuimig ⁽¹⁾. Ik heb vernomen dat P. Eustachius die christenen maar tweemaal 's jaars bezocht. Wijn ik ze vurig bemin, wilde ik hun een bezoek brengen op den eersten Zondag van October. Op Zaterdag was de zee tamelijk kalm. Met den vroegen morgen bevond ik mij op het strand, om op eene kleine schuit mijner Kanakken over te varen: die schuit was eenvoudig eene prauw of uitgeholde boomstam. Voordat ik er instapte had ik mijn akte van berouw verwekt. Reeds gleden wij vlug vooruit naar onze christenheid, toen mijn roeier eensklaps in het kanaksch uitriep: « wij zijn verloren! » en meteen voelde ik onze prauw, die maar een halven meter breedte had, omslaan, en daar waren we aan 't zwemmen. Gelukkig heb ik het in mijne jonge jaren nog wat geleerd. Mijne twee roeiers wisten evenmin als ik een middel, om de prauw recht te krijgen, en wij werden genoodzaakt met ons vaartuig naar het strand terug te zwemmen. Mijn tros was stevig aan de schuit vastgebonden, zoodat ik er niets bij verloren had...

1. Op vele plaatsen rijzen de schuimende baren niet zelden 10 of 15 meters hoog tegen eenen muur van steile rotsen.

« Voor dien dag had ik er genoeg van, en ik besloot de volgende week de reis over den berg te beproeven. Na vier dagen gereisd te hebben, nu eens te paard, dan weer te voet, na zelfs over eene kleine zeeëngte te zijn heengezwommen, bereikte ik eindelijk mijne christenheid. Ik heb onder hen veel vertroostingën genoten. Zij zijn bijna allen gedoopt, en leven daar van de wereld afgezonderd als in een klooster. Ik kwam juist op tijd om het doopsel toe te dienen aan een pasgeboren kind dat aanstonds naar den hemel vertrok. »

Eene andere christenheid lag, naar men zeide, aan den overkant van een grooten berg, en was zeer moeilijk te bereiken. P. Damiaan zal tegen de moeite niet opzien. Hij komt aan den voet van den berg, bindt zijn paard vast en begint de opklimming. Hij gaat slechts langzaam vooruit, kruipt langs de steile bergzijde, klampt zich aan rotsen en struiken vast, en eindelijk heeft hij de kruin bereikt! Maar, o teleurstelling! vruchteloos zoeken zijne blikken naar eene christenheid: niets dan eene woeste helling, onbewoonde rots-wanden, en dan weer, een tweede berg zoo hoog als de eerste. — Achter den tweeden berg zal de christenheid liggen! Welnu, vooruit, een tweede maal!... en hij glijdt naar beneden, en beklimt wederom met veel moeite deze hoogte. De zon is brandend, het zweet doorweekt hem de klederen. Hijgend en vermoeid staat hij eindelijk wederom op de kruin. Maar... is het een droom?

of wat zijn dat voor bergen?... Geen christenheid te zien! Niets dan eene kale vlakte, en daarover, nog een derde berg. — Daar nochtans moet zijne kudde hem wachten! Vertrouwbare mannen hebben het hem verzekerd!... Hij beschouwt zijne bebloede handen, zijne gescheurde schoenen. Hij meet met het oog den verheven muur die hem den weg verspert. Maar dat verschrikt zijn missionnarishart niet. Heeft onze Zaligmaker dan niet al zijn bloed gestort voor de zielen die hem ginds verwachten? Zoo denkt hij, en gaat moedig vooruit, en spant een derde maal al zijne krachten in. De liefde kent geene hinderpalen. Weldra heeft de ijverige herder ook deze hoogte beklommen, en ontmoet hij aan den overkant zijne welbeminde kudde, die hem alle lijden deed vergeten.

De ontelbare moeielijkheden, welke zich bij het bouwen zijner kerken opdeden, toonen met wat stouten ondernemingsgeest hij zijne plannen ontwierp, en met wat stalen moed en onverschrokken standvastigheid hij die wist door te zetten.

Eerst heeft hij met behulp zijner Kanakken eene kleine houten kapel gebouwd. Hij helpt hen de boomen vellen en zagen, hij wordt meester timmerman, en krijgt, niet zonder veel moeite, zijne kapel onder dak.

Dat eerste werk wekte de aandacht van weldadige zielen: eene som van 1000 fr. werd ingezameld, en nu zou de missionnaris niet eene

kapel, maar eene kerk bouwen. Hij liet aanstonds het hout te Honolulu aankopen en zagen; eene stoomboot bracht de gereedgemaakte planken en balken in de nabijheid van de bouwplaats. Maar nu begon pas de moeilijkheid. Die kerk moest op eenen berg opgetimmerd worden, en die berg lag op drie uren afstand van de zee; de helling daarenboven was zoo steil, dat een span van zes ossen niet zonder moeite met ongeladen wagen boven geraakte; en die weg opwaarts was hoegenaamd niet gebaand, men moest er over de steenbrokken loopen, gedurig op en neer, en dat, onder de brandende zonnestralen die schier loodrecht op de kale helling nedervallen.

De kerk nochtans moet er komen. De ijverige herder weet een middel. Men zal het hout stuk voor stuk naar boven brengen. Om niet onder de hitte te bezwijken, zal het werk in den vroegen morgen geschieden. Hij stelde dus aan zijne Kanakken voor, iederen avond het dorp te verlaten en den nacht te gaan doorbrengen op het strand, naast het hout dat daar ontscheept werd. Mannen, vrouwen en kinderen sliepen onder den blauwen hemel, en 's morgens nam ieder zijnen last op de schouderen. De Kanakken, die anders niet van arbeiden houden, toonden eene buitengewone naarstigheid: het waren nu andere menschen. En hoe kon het anders zijn? Hun onvermoeide herder ging hen gewoonlijk voor met zijnen last op de schouders, eenen last zoo groot,

dat twee of drie Kanakken dien slechts met moeite konden torschen. Naarmate de stukken aankwamen, werden ze gezet door eenen der leeebroeders, die in dienst bij de Paters was, en zoo verrees het bevallige heiligdom langzamerhand op den berg onder de blijde toejuichingen der verbaasde christenen.

Met minder moeite misschien, maar niet zonder zwaren arbeid, bouwde P. Damiaan in Kohala nog drie dergelijke kerken. Hij verkreeg van zijne Kanakken al wat hij wilde, zooals zijne ordebroeders getuigden, en zijne christenen wisten niet, wat het meest bewonderen óf zijne buitengewone spierkracht ⁽¹⁾ óf zijne meesleepende werkzaamheid.

Niet overal nochtans was het mogelijk kerken of kapellen op te richten. Op vele plaatsen moesten zijne christenen hunne vergaderingen houden in armoedige hutten. Dáár, in die ellendige woningen, onder een bladeren dak, draagt hij het H. Misoffer op, en daalt de Koning der hemelen in een nieuwen stal van Bethlehem neder. Dáár predikt hij het woord Gods, en het is alsof de engelen des Heeren ook dit schouwspel kwamen toejuichen, en aan die arme christenen van goeden wil een bijzonderen vrede brengen. « Het is dikwijls in deze kapellen,

1. Te Tremeloo stond de achttienjarige Jozef bekend om zijne buitengewone spierkracht : hij kon eenen zak graan van 100 kilogrammen met de handen oplichten en op zijne knieën leggen. Die zulke stukken hebben behandeld of zien behandelen, weten dat dit geen kinderspel is.

zegt P. Damiaan, dat men het meeste goed kan verrichten. »

En dan, had de ijverige priester nog maar iederen zondag aan al zijne christenen de Mis kunnen lezen. Maar voor velen was dat geluk eene zeldzaamheid. Nochtans zou de zorgvolle herder niet dulden, dat een gedeelte zijner kudde van de zegeningen der Heiligdagen verstoken bleef. In iedere christenheid onderrichtte hij met bijzondere zorg een voorbeeldig christen, die des zondags de vergadering der godvruchtige gemeente zou voorzitten; deze voorzitter of « luna » moest na de gewone gebeden en gezangen eenige woorden tot de godvruchtige menigte richten.

P. Damiaan was wel is waar de eerste insteller niet dier Zondagoefeningen: nochtans werkte hij met ongewonen ijver, om die vergaderingen meer en meer te vermenigvuldigen en ze de rijkste vruchten te doen dragen.

Naast het huis des Heeren tracht de katholieke missionnaris altijd eene school op te richten. Reeds in de vroegste tijden van haar bestaan, heeft de H. Kerk altijd dat voorbeeld gegeven: zij werkt niet alleen aan de zaligmaking der zielen, maar ook aan de ontwikkeling van het verstand; zij brengt aan de volken niet alleen de fakkel des geloofs, maar ook het licht eener gezonde wetenschap, wel wetende dat het twee stralen eener zelfde lichtbron zijn, twee verschillende openbaringen eener onverdeelde waarheid. Zoo

komt het, dat het geloof en de beschaving hand aan hand gaan op den weg, welken de katholieke Missionnaris met zijn zweet en zijn bloed besproeit.

In de Sandwich-eilanden waren er toen talrijke scholen van protestanten : geld en invloed ontbraken hun niet. Deze zoogenoemde onzijdige scholen werden door den Staat ondersteund. Tot nu toe hadden de Katholieken hunne scholen op eigene kosten moeten oprichten en ondersteunen. In het district van Kohala echter moesten de Katholieken hunne kinderen nog bij de Protestanten ter school zenden ; om scholen op te richten hadden zij noch geld, noch leeraars. P. Damiaan zag zijne christenen dagelijks in aantal toenemen, hij bouwde kerken en bidplaatsen : hij wilde ook zijne scholen hebben. Eindelijk gelukte het hem vier katholieke scholen te doen openen, dank aan de welwillendheid van den algemeenen schoolopziener. Voortaan zal hij aan de kinderen den catechismus in de school geregeld mogen uitleggen, terwijl een katholieke leeraar hun jeugdig verstand ontwikkelt en met de noodzakelijkste kennissen verrijkt.

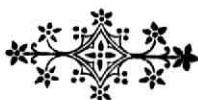
Dusdanig waren de dagelijksche werkzaamheden van P. Damiaan in Kohala. Het woord Gods prediken, de jeugd onderwijzen, zijne christenen op verre afstanden en door moeielijke wegen bezoeken, heiligdommen oprichten ter eere Gods, de godsdienstoefeningen in zijne afwezigheid regelen met behulp van den « luna »,

ziedaar het arbeidzaam en stichtend leven van den ijverigen herder gedurende zijn tienjarig verblijf in Hawai. Zijne apostolische deugden en werkzaamheden zijn die van een ijverig missionaris. Zijn leven was zelfopoffering, onvermoeide arbeid voor het heil der zielen. Was het ook niet, in de raadsbesluiten der goddelijke Voorzienigheid, eene oefenschool, waar hij zich tot zijne heldhaftige zelfverloochening te Molokai, onbewust en onbekend mocht voorbereiden?

Onbekend? Toen de dagbladen verkondigden dat een katholiek priester, dat P. Damiaan zich in de leprozerij van Molokai was gaan opsluiten, werd die naam in Amerika met bijzondere geestdrift gegroet. Ja, P. Damiaan was reeds bekend, reeds bemind in de nieuwe wereld! In het jaar 1865 bracht een onverwacht voorval hem in aanraking met zijne toekomstige bewonderaars. Op zekeren dag reisde hij langs de kust, toen hij eensklaps een vaartuig ontwaarde, dat niet ver van daar doelloos scheen voort te drijven. Het was geen prauw, en dit vooral wekte zijne nieuwsgierigheid. Aanstonds stijgt hij van zijn paard, gaat in het water en tracht de dobberende sloep te bereiken. Welk eene verbazing toen hij er intreedt! Acht mannen lagen daar schier levenloos; zij hadden nog de roeispanten vast, maar waren zoo uitgeput en verzwakt dat zij die niet gebruiken konden. Het waren arme schipbreukelingen, waaronder drie Amerikanen, vier

Engelschen en een Hollander. Zij waren uit Californië vertrokken op een koopvaardijship dat naar Indië zeilde. Onderweg werd hun schip door het vuur verslonden, en zij hadden zich trachten te redden op eene sloep. Onder doodelijke angsten en tusschen duizend gevaren waren zij sedert verschillende dagen aan het roeien om aan land te komen. Eindelijk hadden zij zich weerloos aan het geweld der winden en der golven overgegeven, en zoo kwamen zij terecht aan de Sandwich-eilanden, juist op de plaats, waar P. Damiaan toevallig voorbijreed en hun het leven redde. Gemakkelijk kan men de dankbaarheid der licht geestdriftige Engelschen en Amerikanen raden.

Deze wonderbare redding werd in alle dagbladen herhaald en opgehemeld. Van toen af stond P. Damiaan in hooge gunst bij de Protestanten van Engeland en Amerika, waar hij later als apostel der melaatschen zulke warme bewonderaars zal ontmoeten.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Molokai !

MOLOKAI ! Bij wien wekt die naam niet tevens droevige et troostende herinneringen? Molokai ! het eiland der melaatschen, dat uitgebreid hospitaal, waar de afgrijselijkste der ziekten op een duizendtal ongelukkigen hare verwoestingen aanricht ; maar ook het eereveld der christelijke liefdadigheid, waar P. Damiaan de schoonste voorbeelden van heldhaftige zelfopoffering heeft gegeven.

Laten wij het verhaal niet vooruitloopen. Wij zijn in het jaar 1873, en P. Damiaan is nog werkzaam in Kohala.

Wat is Molokai ? Welke was toen de toestand van Molokai (¹) ?

Verplaatsen wij ons in den geest op de zuiderkust van het eiland Molokai. Eene uitgestrekte vlakte rijst met lichte golvingen zoo ver het oog kan reiken, en loopt aan den noorderkant in eene verhevene bergkruin uit. Men zou zeggen dat het geheele eiland niets anders is dan eene breede berghelling. De grond, eerst rotsachtig en verzengd door de blakende zonnestralen, wordt vruchtbaarder naarmate wij hooger stijgen; weldra waait ons eene frische lucht tegen, en een sierlijke plantengroei lacht ons van uit de dalen

1. Cf. FATHER DAMIEN, door *Edward Clifford*. — THE LEPERS OF MOLOKAI, door *Ch. W. Stoddard*.

toe. Beklimmen wij die hooge kruin, welke wij van ver hare sombere gestalte op den blauwen hemel zagen afteekenen. Welk een betooverend panorama komt ons hier verrassen!

Rechts en links verheft de lange rij der Sandwich-eilanden hare blauwende toppen boven den onmetelijken waterspiegel. Onder den milden gloed van de heerlijke dagvorstin spelen de stralende wateren rondom die schijnbaar zwemmende zeegevaarten. Verder, aan den schemerenden gezichteinder, laat de heerlijke Oceaan het saffier zijner trillende golven met het azuur van een smetteloozen hemel in een lichtblauwen gordel samensmelten.

Slaan wij onze blikken naar beneden. Een afgrond gaapt aan onze voeten. De rots loopt bijna loodrecht naar beneden op eene breedte van 4 tot 5 kilom. en stuit links en rechts op de schuimende baren. Aan den voet van dezen ontzaglijken granietmuur, zien wij eene halfkringvormige landtong ongeveer drie kilometers ver in de blauwe golven uitloopen. Deze vallei, aan den eenen kant ingesloten door de zee, aan den anderen door eenen granietmuur van ruim 400 meters hoogte, is het ballingsoord der melaatschen, de algemeene leprozerij der Sandwich-eilanden.

Laten wij in die treurige vallei langs den oneffen rotswand afdalen, welke op vele plaatsen met een prachtig gordijn van groen behangen is, en hier en daar met lachende bloemtuilen gestikt.

Eigenaardig en indrukwekkend is het landschap der leprozerij. In die vallei der dooden prijken geen wuivende palmen, geen wiegelende kokos-boomen ; het is niet, zooals sommige schrijvers beweren, een aardsch paradijs : die weelde van plantengroei zou misstaan in dat treurig kerkhof. Voor onze oogen strekt zich in hare eenvoudige sierlijkheid eene breede vlakte uit, waar de natuur met matigen en plechtigen tooi dit ballingsoord, den droevigen doodenakker tracht op te vroolijken. De vallei is met verstrooide rotsblokken bezaaid, waartusschen het dichte gras een groen borduursel heeft geweven ; heerlijke varens wiegelen hier en daar treurig hunne nederkrullende vederbladeren. Verder rijzen verschillende struikgewassen te midden van vreemdsoortige kruiden.

Uit het midden der vlakte rijst een heuvel, op wiens rotsachtige en sombere kruine wij eenen kuil van 150 voet breedte zien gapen. Deze kuil is vol van modderig, groenachtig water ; men zegt dat men er geen bodem voelt. Die heuvel is het middelpunt van een uitgedoofden krater. De vallei zelve ligt waarschijnlijk in de oude kom van eenen vuurbergmond, die nog een gedeelte zijner wanden heeft behouden, terwijl het overige, bij sinds lang vervlogen uitbarstingen, zeker werd afgescheurd en in de zee begraven. Molokai zou dan niets anders zijn dan een half verzonken vuurberg, die door het langzame werk der eeuwen is verweerd en vruchtbaar geworden.

De geheele vallei is in vakken verdeeld ; het waren vroeger zoovele akkers of erfgoederen, waar talrijke huisgezinnen bijna zonder arbeid de rijkste vruchten mochten inoogsten. Sedert de aankomst der melaatschen ligt de grond braak. Aan beide uiteinden der vallei hebben eenige rijen hutten het voorkomen van twee kleine dorpen : het eene ligt tegen den ontzaglijken rotswand, en heet Kalawao ; het andere, dat wat minder woningen telt en dichter aan zee ligt, draagt den naam van Kalaupapa. Tusschen beiden loopt een weg, waarlangs nog enkele huizen uit het groen kijken. Die hutten, die dorpen zijn bewoond door melaatschen. Rondom ons zien wij de zee hare schuimende baren tegen het rotsige strand breken, en den steilen waterboord met sneeuw witte franjes omzoomen.

De luchtgesteldheid van Molokai is zacht en aangenaam. De Noordenwind heeft daar vrijen toegang en blijft er de blakende hitte eener tropische zon matigen.

Het is nu meer dan eene halve eeuw dat de lepra of melaatschheid in de Sandwich-eilanden woedt. Lang waren de Hawaïanen vrij gebleven van al die aanstekelijke ziekten, welke zoo dikwijls onze gewesten beproeven. Zachte luchtgesteldheid, matig leven, voordeelige ligging van hun land te midden van den Oceaan, alles spande samen om de bevoorrechte bewoners dier gezonde eilanden van alle besmetting te vrijwaren. In deze eeuw deden de vreemdelingen veel

kwaad met het inbrengen van sterke dranken. Een vreemdeling, een zoon van het Hemelsch Rijk, naar men zegt, bracht er ook de melaatschheid. Daarom noemt men haar de Chineesche ziekte⁽¹⁾.

De Hawaïanen zijn buitengewoon gezellig en onbezorgd. Zij staan gedurig in betrekking met vrienden en bloedverwanten, en brengen elkander bezoek op bezoek. Gij zijt vreemd in dat eiland? Klop maar aan, waar gij wilt. Zij zullen u met blij gelaat en open armen ontvangen. Gij moogt er eten, slapen als een kind van het huis. Alleen sedert zij aanhoudend in aanraking met vreemden zijn, hebben de Kanakken de gastvrijheid met meer voorzichtigheid leeren uitoefenen.

Even groot is hunne onbezorgdheid en onverschrokkenheid. Zeg hun dat iemand van de familie, dat een vader, een kind, een broeder of zuster eene aanstekelijke ziekte heeft, dat men den zieke behoort af te zonderen, te verwijderen; zij zullen die taal als beleedigend aanschouwen voor hunne naastenliefde.

Onder zulk een volk moest de melaatschheid natuurlijk al spoedig vele slachtoffers maken. In korten tijd breidde zich de geduchte geesel zoo snel uit dat men weldra in alle eilanden, in alle dorpen verschillende ongelukkigen ontmoette, die er het vreeselijk kenteeken van op het gelaat droegen. De ziekte spaarde geen enkele

1. Sommigen nemen dien oorsprong der ziekte niet aan. Er zijn immers eilanden waar de Chineezzen nooit den voet hebben gezet, en waar de melaatschheid evenzeer woedt als in de Sandwich-eilanden.

klas der maatschappij en trof onmeedoogend den edele zoowel als den arme.

Voor al in de laatste 10 jaren was de besmetting schrikwekkend. Dit verontrustte de Regeering. Er moesten in aller haast strenge maatregelen genomen worden, wilde men het nog gezonde gedeelte van de bevolking niet blootstellen. Aan genezing immers viel er niet te denken. Er bleef maar één middel over, hatelijk maar hoogst noodzakelijk middel ! Voortaan zou ieder melaatsche, wie hij ook zijn mocht, man, vrouw of kind, rijk of arm, van alle recht tot samenleving met de gezonde burgers worden beroofd, en zonder mededoogen naar Molokai verbannen, om daar den dood af te wachten. Deze geweldige, deze hartverscheurende afzondering moge wreed schijnen : de nood kent geene wet, en het bijzondere welzijn moet voor het algemeene wijken.

Een Gezondheids-comiteit werd aanstonds ingericht om de wet uit te voeren. Aan de tegenwoordige bewoners der vallei van Molokai werd de keus gelaten óf op hun vaderlijk erf te blijven óf zich elders te gaan vestigen : maar eenmaal de keus gedaan, mochten zij niet meer vertrekken. Alle verkeer tusschen deze vallei en het hoogere land, tusschen de melaatschen en de niet-melaatschen zal onverbiddelijk blijven afgesneden. De Regeering belastte zich met het onderhoud der ongelukkige bannelingen.

Hij, die weet hoe gezellig en teergevoelig de

Hawaïanen zijn, zal licht begrijpen welk een tegenstand de uitvoering dier wet onder hen ontmoette. — Hoe? zich van hunne bloedverwanten scheiden, eenen vader, eene moeder, een kind verlaten, om ze gevangelijk naar Molokai te zien wegvoeren; hunne dierbare zieken als het ware levend zien begraven! Neen, daartoe konden zij niet besluiten: zij zouden hunne zieken verbergen, en ze wel zelven verplegen met gevaar van hun leven!... Van den anderen kant nochtans was de nood dringend, en de wet zonder genade!

Toen begon eene vreeselijke mensenjacht. Gewapende mannen doorkruisten het land om de melaatschen op te zoeken, en, was het noodig, met geweld weg te voeren. Zij haalden de slachtoffers der ziekte uit hunne schuilplaatsen in de bosschen, in afgelegene hoeken. Wie verdacht was of beschuldigd werd, namen zij onmeedoogend naar het politiebureau mede. Daar onderzocht hen de geneesheer, en bij eene bevestigende verklaring van den dokter, werden zij in hechtenis genomen. Die geweldige scheidingen waren hartverscheurend als begrafenissen, maar de wet was onverbiddelijk als de dood zelf. Eene bloedverwante van den koning vond geen genade. In de haven van Honolulu zag men iedere week die ongelukkige bannelingen inschepen. Zij kwamen daar aan, vergezeld van hunne bloedverwanten, en het was onder menig gesnik en gejammer, dat de zieken een eeuwig vaarwel aan hunnen geboortegrond zeiden.

Was het afscheid van hunne familie smartelijk geweest, even hartverscheurend was het tooneel hunner aankomst te Molokai. Schreiend zetten de melaatschen voet aan wal : de zee rechts, een granietmuur van ruim 1200 voet links, toonde hun genoeg, dat zij in eene gevangenis traden, of liever in een graf, waaruit zij nimmermeer zouden verlost worden.

En als zij dan het schip zagen verdwijnen, ging ieder zich een onderkomen zoeken in eene der bestaande hutten, of bouwde zich met wat hout en bladeren eene armoedige schuilplaats, om daar gedurende twee of drie jaren langzaam door den dood te worden overvallen. Welk eene vereeniging van smarten ! Is het wonder dat die ziekte, met den banvloek die haar volgt, in onze gewijde boeken als eene bijzondere straf der zonde staat aangeteekend ?

Meenen wij nochtans niet, zooals men het ten onrechte beweerd heeft, dat de Regeering die ongelukkigen zoo maar zonder hulp aan hun treurig lot heeft overgelaten. Neen, het Gezondheids-comiteit heeft over 't algemeen zijne taak ter harte genomen. Te Kalawao werd een hospitaal opgericht : daar zouden de melaatschen bij het naderen van den dood de noodige verpleging ontvangen. Eene stoomboot bracht geregeld iedere week mondbehoeften en anderen voorraad. Zou het geen wreedheid geweest zijn, die ongelukkigen te dwingen eenen grond te bebouwen, waarvan zij misschien de vruchten niet meer

konden inoogsten? Ook werd het bestuur der leprozerij door den Staat geregeld, en aan melaatschen toevertrouwd, omdat geen andere eene zoo gevaarlijke bediening verlangde waar te nemen. In een woord, de Regeering heeft haren plicht gedaan, en het zoude onbillijk zijn, haar van wreedheid te beschuldigen.

Gesteld nochtans, dat er in de leprozerij geen gebrek, maar veeleer overvloed was, ja, dat het een aardsch paradijs van weelde en wellusten mocht heeten, waarom konden echter die bannelingen zich eerst aan hun lot niet onderwerpen, hoe kwam het dat al hun genot op de bitterste wijze werd vergald? Was het, om het langzaam voortwoekeren der melaatschheid, die het gebouw van hun lichaam stuk voor stuk kwam afbreken, was het om het schrikwekkend vooruitzicht eener altijd naderende dood of om eene dergelijke reden, dat de wanhoop in de eerste jaren de werking hunner ziekte zoo zeer versnelde? Neen: te Molokai ontbrak iets, dat de Regeering, dat het Gezondheids-comiteit niet gegeven had en niet geven kon! En zoolang dat zou ontbreken, moest Molokai de vallei der wanhoop heeten. Daar ontbrak de opbeurende troost van den waren godsdienst, de hulp eener liefdevolle verpleging en eener deelnemende liefdadigheid, hulp waarvan de katholieke priester, de katholieke liefdezuster, zoo getuigen het de protestanten zelve, alleen het ware geheim kennen.

In die behoefte zal aanstonds voorzien wor-

den, door de edele zelfopoffering van P. Damiaan en diegenen, die hem later zullen ter zijde staan of zijne voetstappen zullen drukken. Maar, vooraleer wij onzen held laten optreden, zal het nuttig zijn den zedelijken toestand der melaatschen nog nader te leeren kennen.

Indien eene vreeselijke ziekte aan hun lichaam knaagde, ook hunne ziel was door den kanker der schandelijkste ondeugden aangetast. Bij de aankomst der ballingen in het gevloekte dal, klonk hun uit den mond der oudste bewoners een afschuwelijk spreekwoord tegen: « Aole kanawai ma keia wahi! » wat beteekent: Hier zijn geene wetten! Ja, de meesten hadden noch God, noch gebod, en leefden in de schandelijkste losbandigheid. Hun verdriet te smoren in een dolmakenden drank, hun genot te zoeken in het voldoen van oneerbare wellusten, dat was het leven der melaatschen van Molokai, die, gebrandmerkt met den dubbelen stempel der vervloeking naar ziel en lichaam, zich hopeloos aan den tijdelijken en eeuwigen dood prijsgaven. Maar, indien wij, uit eerbied voor den lezer, liever eenen sluier werpen over het afzichtelijk gelaat dier leprozen, zoo zal het misschien ook beter zijn het doek van het aanstootelijk tafereel hunner zeden niet verder op te lichten.

Nochtans waren er eervolle uitzonderingen. Ook hier had God zijne uitverkorenen, en tot lof van de H. Kerk mogen wij het fier verklaren, het waren katholieken, die zich aldus onder de

menigte der heidenen en protestanten onderscheidde.

Eerst konden de Roomsche missionnarissen, om reden van hunne talrijke bezigheden, deze kleine kudde maar eens in het jaar bezoeken. Ook werden vele katholieken in het begin door de slechte voorbeelden medegesleept. In 1871 en 1872 verbleef P. Raymundus verschillende weken onder de melaatschen. In dezelfde jaren kwam P. Aubert meermalen de leprozerij bezoeken.

Lang werden de godsdienstige vergaderingen in ellendige hutten gehouden. In 1872 besloten de Paters eene nette houten kapel te bouwen, te Kalawao. Zij werd voltrokken in 1873, en toegewijd aan de H. Philomena. Daar konden de arme melaatschen zich iederen Zondag vereenigen, onder de leiding van den « luna » of voorzitter der vergadering, en alzoo mochten zij, ook in de afwezigheid van den missionaris, den troost van onzen godsdienst en de zegeningen van de Heiligidagen genieten.

In 1873 bezocht P. Bonifacius de leprozerij gedurende den vasten; ongeveer 90 christenen namen de gelegenheid te baat om hunne Paschen te houden. De stichtende dood van eenen melaatsche dien de missionaris met de laatste Sacramenten bediende, toont ons, hoe onder de distels en doornen van dien verwilderden akker, toch schoone vruchten van heiligheid rijpten: « Joane, stierf eenen stichtenden dood, zoo ver-

haalt P. Bonifacius. Zijn kruisbeeld, zijn rozenhoedje, zijn gebedenboek, dat was hem alles... Die brave christen had aan de rechterhand maar twee vingers meer. Hij gebruikte ze om het boek te houden, waarin hij zijne gebeden las voor en na de Communie, toen ik hem de H. Teerspijs bracht. Na zijne dankzegging, vroeg hij mij dringend, dat ik met hem zoude blijven bidden tot aan zijnen doodstrijd... Dit schouwspel trof zoo diep eenige grijsaards die zich in de zaal bevonden, dat zij aanstonds vroegen om gedoopt te worden. Hoe kostbaar is de dood der heiligen! Hoe schoon is die ziel, welke uit een lichaam ontsnapt, waarvan kon gezegd worden, *dat er van het hoofd tot de voeten geen gezonde plaats was te vinden* ⁽¹⁾. »

Schoon voorbeeld voorwaar van christelijke gelatenheid, maar helaas! al te zeldzame uitzondering. In de lente van 1873 werd de zedelijke toestand der melaatschen nog eenigszins verergerd door de aankomst van een groot aantal nieuwe bannelingen. De wet der gedwongene afzondering werd om dringende redenen met nieuwe strengheid toegepast. « Men wilde de eilanden voor goed zuiveren van de vreeselijke ziekte, » zooals P. Damiaan wat later schrijft. De melaatschen werden met groote zorgvuldigheid opgezocht. Men sprak van niets anders meer dan van aanhoudingen, van gerechtelijk onderzoek, van haastige vervoering. In Mei 1873, schreef de

1. Isaias, I, 6.

E. P. Provinciaal het volgende over die nieuwe jacht, welke de politie moest maken, en de hartverscheurende tooneelen die ze vergezelden : « Hier is het een bevallig kind, de lieveling zijner moeder, daar een jeugdig meisje, de vreugde harer ouders ; verder eene huismoeder, de liefde van haren echtgenoot en van hare nog minderjarige kinderen ; eindelijk een huisvader, met geweld aan de liefde en aan de armen der zijnen ontruikt.

« Zoodra iemand het eerste kenteeken der ziekte in zich ontwaart, neemt hij de vlucht en houdt zich verscholen. Maar de politie waakt, en vroeg of laat worden zij ontdekt.

« Het gebeurde dat een arme heiden, door de melaatschheid aangetast, het besluit nam den geneesheer, die hem moest onderzoeken, te vermoorden. Hij nam een pistool met dubbel schot, en gaf vuur : gelukkig schoot hij mis. Zoodra de politie-commissaris dit vernam, begaf hij zich met eenige gendarmen naar de woning van den schuldige, om hem aan te houden. Nieuw schot, dat evenmin raak was. De ongelukkige werd ontwapend en met geweld weggeleid. »

Dit voorval baarde veel opspraak en bracht eene zekere gisting in de gemoederen van de melaatschen en van hunne bloedverwanten teweeg. En dan, te Molokai ! Iedere week zag men de stoomboot met eene nieuwe vracht veroordeelden aankomen ; en toen stroomden de in-

woners der leprozerij naar het strand ; de eene ontmoette daar eene moeder, de andere eenen vader, een kind, dat zijn ballingschap kwam deelen. Dit zoo dikwijls herhaalde schouwspel, moest natuurlijk eene zekere ontevredenheid teweegbrengen. Daarenboven had men de leprozerij, ten onrechte zeker, met de afgrijselijkste kleuren afgeschilderd. Er was spraak geweest van verlatene zieken, die zonder onderkomen, zonder hulp, als redelooze dieren, op het naakte strand lagen te sterven. Verbittering en wanhoop heerschten onder de oudste melaatschen, terwijl de laatst aangekomenen, met den dood in het hart ten gevolge der smarten hunner scheiding, daarenboven nog, op het sombere voorkomen van dat sterk afgesloten ballingsoord en op het verminkte en wanhopig gelaat hunner ongeluksbroeders, het verschrikkelijk woord schenen te lezen, dat boven de deur der hel van Dante stond geschreven :

Die intreedt, legg' de hoop, voor eeuwig, eeuwig, af (1)!

1. Bilderdijk : *Ziekte der geleerden*, B. III, v. 112.

ACHTSTE HOOFDSTUK

P. Damiaan te Molokai

USDANIG was de toestand der melaatschen van Molokai, toen een onverwacht bezoek het gelaat dier ongelukkigen kwam ophelderen. Den 11ⁿ Mei 1873 zagen de bannelingen wederom de welbekende stoomboot aankomen. Zooals zij gewoon waren, stroomden zij met beklemden harten naar de landingsplaats. Welke was niet hunne verwondering, toen zij eenen Bisschop, Mgr Maigret, met een jeugdigen priester, voet aan wal zagen zetten en met een vriendelijken glimlach tot hen naderen? Welk blijde nieuws, welke troost werd hun dan gebracht?... De Bisschop kwam aan deze ongelukkige kudde eenen herder geven! Deze priester, was P. Damiaan; hij kwam zich in de leprozerij vestigen om met hen te leven, te lijden en, was het noodig, te sterven!

Blijde herhaalde men elkander het troostvolle nieuws. Met kinderlijke uitgelatenheid gingen de melaatschen het vertellen, hoe een missionnaris voortaan met hen zou blijven, om hen te troosten en te verplegen. Niet minder was de vreugde van den ijverigen priester, die zich nu naar hartelust zou mogen opofferen. Maar hoe had de goddelijke Voorzienigheid hem hier geleid?

Er zijn in 's menschen leven soms van die onverwachte voorvallen die hem doen uitroepen :

welk een geluk! welk een toeval! — Toeval, ja, voor ons, die de plannen van God niet kennen. Maar laten wij over het gebeurde ernstig nadenken, en sommige omstandigheden samenknoopen, weldra zullen wij misschien duidelijk zien, dat het zoogenaamde toeval een bedoeld gevolg van een wijs raadsbesluit der goddelijke Voorzienigheid is. Of was het toeval, dat de jeugdige Jozef De Veuster, als koorbroeder aangenomen, bij wijze van spel wat Latijn van buiten leerde en alzoo bekwaam geacht werd om priester te worden? Was het toeval, dat P. Pamphilus onverwachts ziek werd toen hij naar Hawaï moest scheep gaan, dat P. Damiaan op de gedachte kwam en zoo plotseling de toelating verkreeg om in zijne plaats te vertrekken?...

Toevallig dus, zoo men wil, was P. Damiaan zijnen Bisschop gaan bijstaan bij de plechtige inwijding eener nieuwe kerk te Wailuku, in het eiland Maui. In een gemeenzaam gesprek, deelde Mgr Maigret aan zijne missionnarissen den droevigen toestand der melaatschen van Molokai mede: hun getal vermeerderde dagelijks; tot nu toe had de priester alle vrijheid gehad om ze te bezoeken; voortaan zou dit door de Regeering verboden worden; en nochtans waren die christenen zonder geestelijke hulp. P. Damiaan had het begrepen: « Monseigneur, hernam hij, op den dag mijner geloften heb ik onder de lijkbaar gelegen, om te toonen dat ik aan de wereld wilde sterven. Nu ook ben ik

gereed om mij levend met de melaatschen te begraven. » Drie andere missionnarissen drukten hetzelfde verlangen uit. Maar de keus van den Bisschop viel op P. Damiaan.

Die beslissing werd geheel onverwachts en schijnbaar toevallig genomen. De Bisschop durfde aan niemand een zoo zwaren last opleggen; maar, nu vier zijner onderhoorigen zich aanboden, haastte hij zich aan de verlatene kudde van Molokai eenen herder te geven. Waarom werd P. Damiaan voor dien gevaarlijken en eervollen post gekozen? Het is het geheim van God. Maar wij, die de edelmoedigheid en de nederigheid van den missionnaris van Kohala kennen, wij willen gaarne gelooven dat God den ootmoedigen kloosterling heeft willen verheffen, dat Hij den groothartigen herder heeft willen beloonen, en het licht op den kandelaar zetten, opdat velen den Naam des Heeren zouden verheerlijken.

Sedert eenige dagen reeds had P. Damiaan een geheim voorgevoel van zijne nieuwe bestemming. Zijne gedachten waren op Molokai gevestigd. In eenen brief vier maanden later tot zijnen Overste gericht, verhaalt hij hoe reeds 800 melaatschen in de leprozerij vereenigd zijn, en vervolgt aldus: « Verschillende mijner christenen van Kohala zijn insgelijks vertrokken. Toen had ik een duidelijk voorgevoel dat ik ze weldra zou volgen. Het was voorzeker de stem van God. Ten gevolge nochtans van een achtja-

rigen arbeid onder christenen, die men bemint en door wie men bemind wordt, was onze onderlinge liefde diep in onze harten geworteld. Een woord al lachende gesproken over Molokai, bracht ze in onrust. Toen ik mij eindelijk van Kohala verwijderde om de kerkwijding van Wailuku te gaan bijwonen, hoorde ik eene inwendige stem die mij zeide, dat ik mijne welbeminde christenen, mijne vier schoone kerken niet meer zoude wederzien. Met de tranen in de oogen wierp ik een laatsten blik op mijne christenheid van Kohala.

« En zie, bij gelegenheid der kerkwijding van Wailuku, drukte Zijne Hoogwaardigheid het verlangen uit, dat iemand de christenen van Molokai zou gaan bezoeken. Ik begreep aanstonds dat de wil der goddelijke Voorzienigheid in mij zoude volbracht worden. Den volgenden Zaterdag keerde ik niet meer naar Kohala terug. »

In de omstandigheden zijner aankomst te Molokai, is de wijze beschikking der Voorzienigheid even blijkbaar. Mgr Maigret was voornemens met de eerste stoomboot naar Honolulu terug te keeren. Deze nu was toevallig met eene vracht van 50 melaatschen en met mondbehoefden geladen, en daarom moest het schip bij uitzondering te Molokai aanleggen. Dit scheen P. Damiaan eene gunstige gelegenheid om aanstonds in dienst te treden. Hij, die bij zijne intrede in het klooster het onnoodig achtte in persoon afscheid

te gaan nemen van zijne bloedverwanten van Tremeloo, zou nu ook zijne liefde tot zijne geestelijke familie van Kohala onderdrukken en zijne geliefde kudde niet meer terugzien. Hij vertrok aanstonds met Monseigneur. Aan tros of voorraad had hij niet eens gedacht. Gelijk de Apostelen die met een enkelen reisstok uitgingen, zou hij alles van God en van zijne liefdadige christenen verwachten. Zoo zette hij op Molokai voet aan wal, den 11ⁿ Mei 1873.

Deze vereenigde omstandigheden wonnen hem aanstonds de harten zijner melaatschen, en verwekten in de Sandwich-eilanden bij katholieken en protestanten eene algemeene en geestdriftige bewondering.

In een protestantsch dagblad van Hawai « *The Advertiser* » lezen wij het volgende, in een art. van 17 Mei 1873 : « Menigmaal hadden wij opgemerkt dat de arme melaatschen van Molokai in hun ballingsoord zonder herder en zonder geneesheer zijn, en aan de christelijke heldhaftigheid de gelegenheid van eene schoone en edele zelfopoffering aanbieden. Wij hebben het geluk mede te deelen dat die held gevonden is... P. Damiaan heeft geheel onverwachts dat besluit genomen. Hij is daar zonder huisvesting, en heeft geen ander lijnwaad dan hetgene de melaatschen hem zouden kunnen geven...

« Zonder ons over het verschil van godsdienst te bekommeren, zeggen wij het luide : die man is een christenheld. »

In het geheele rijk heerschte er eene onge-meene geestdrift; overal hoorde men met den grootsten lof van den edelmoedigen missionnaris spreken, die alleen had ondernomen, wat niemand tot nu toe gedurfd had. De E. P. Provinciaal der Picpus-Paters schreef den 21ⁿ Mei het volgende: « Zoodra de *Kilauea* van Molokai in onze haven terugkwam, verspreidde zich het nieuws door geheel Honolulu. Iedereen sprak van de zelfopoffering van P. Damiaan, van het gevaar waaraan hij zich blootstelde. Men bewonderde zijnen moed, men prees zijne zelfopoffering, die hem deed leven met melaatschen, zonder huisvesting, zonder zelfs van het noodigste voorzien te zijn.

« De missionnarissen nochtans zijn niet zoo ongewoon zonder voorraad te reizen. In deze omstandigheid echter is de bevolking van Honolulu daarover van bewondering opgetogen. Gisteren nog, stapte een geneesheer uit zijn rijtuig, om mij 25 fr. ter hand te stellen voor P. Damiaan ».

Ondertusschen maakte de nieuwe herder van Molokai kennis met zijne diep ongelukkige kudde, zonder ooit te denken dat hij een held was. Zoo ellendig nochtans was de toestand dier christenheid, dat hij in de eerste weken inderdaad geen onderkomen kon vinden. In de hutten zijner christenen vernachten, was onmogelijk. Zou het niet roekeloos geweest zijn onder het dak van eenen melaatsche te slapen, en zou

deze onvoorzichtigheid niet een grooter goed beletten? Andere woningen waren er nochtans niet te vinden!

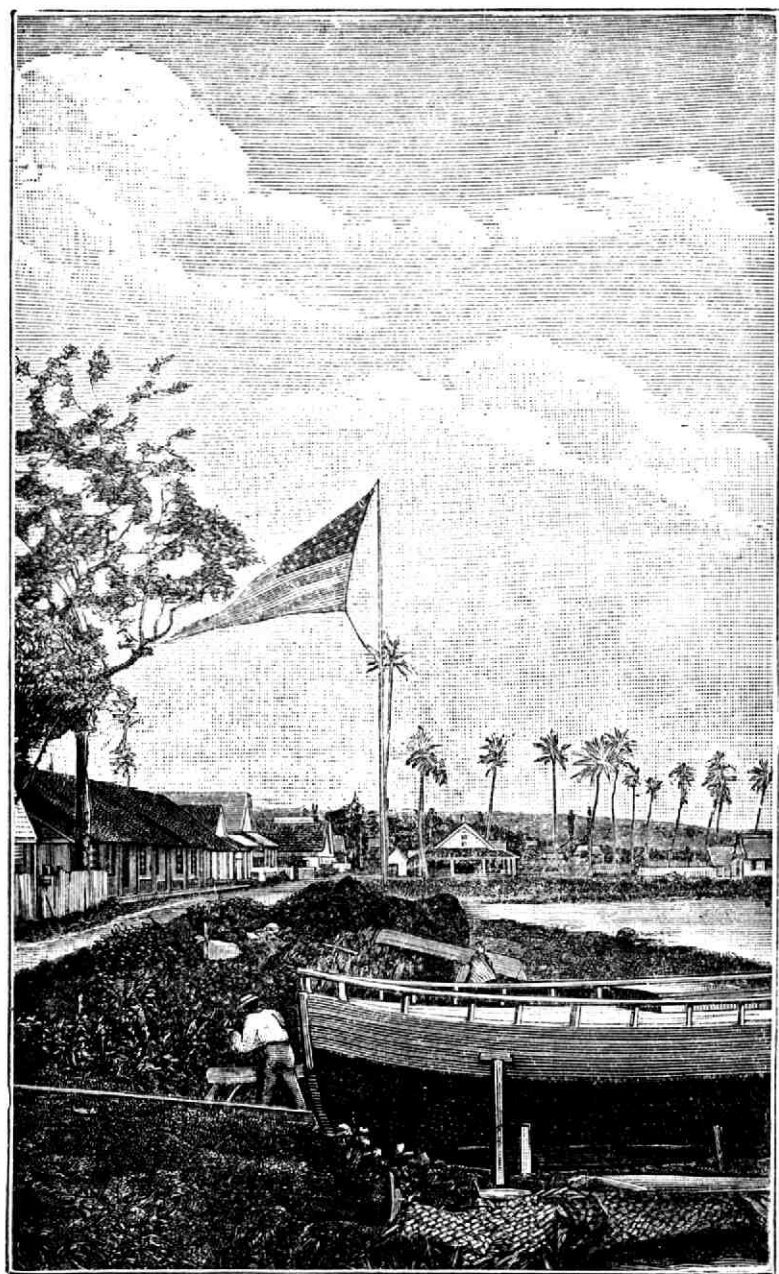
Naast de kapel van de H. Philomena, waar hij den eersten dag zijn diep bewogen hart was komen uitstorten en zich zelven met zijne dierbare kudde aan God aanbevelen, had de zelfvergeten missionnaris een bladerrijken boom ontwaard. Het was een *Pandanus*, die zijne breede kroon koepelvormig uitstreckte, en hem eene schuilplaats onder zijn dicht bladerendak scheen aan te bieden. Zoodra hij dus de zon voor de eerste maal over dit doodendal zag ondergaan, en een plechtig duister de vallei des ongeluks kwam omsluieren, ging hij onder dien herbergzamen *Pandanus* nederknielen om een laatste gebed tot God te richten, en nam daar aan den voet van dien boom zijne eerste nachtrust. Uit den donkeren hemeltrans fonkelden hem dui- zenden sterren door het trillende gebladerte tegen, en daarboven zeker staarden de Engelen met bewondering over dit treffend schouwspel neder. Gedurende drie weken ging hij daar den nacht doorbrengen, en was door niets anders beschut dan door het groene dak van den breed- gekroonden boom en door de onzichtbare vleu- gelen van zijn wakenden Engelbewaarder. Na drie weken had hij zich een houten huis gebouwd van 16 voet lengte en 12 voet breedte.

Den herbergzamen *Pandanus* zal hij dankbaar blijven. Hij blijft er later met zorg over waken

en laat hem in het kerkhof insluiten. Onder zijn bladerendak zal hij zich met waakzamen naijver eene laatste rustplaats voorbehouden, en, nu zijne edelmoedige ziel de eeuwige rust is gaan genieten, strekt de geliefde Pandanus zijn breedten koepel nog treurend over de stoffelijke overblijfselen van den eersten herder der melaatschen.

Niet lang behoefde P. Damiaan rond te zien om te begrijpen wat Molokai was, en wat een harde en onaangename arbeid hem daar wachtte. Het schouwspel dier vereeniging van de uiterste ellenden naar ziel en naar lichaam, deed hem eerst huiveren; maar zijn moed was beneden dien arbeid niet, en God zou hem niet verlaten. Met een hart door de genade verruimd en verlicht, moedigde hij zich zelven gemeenzaam aan: « Jozef, jongen, hier hebt ge werk voor geheel uw leven ». Dit schijnt hij zelf aan M. Clifford te hebben medegedeeld. Ja, zich geheel en altijd opofferen voor zijne melaatschen, dit was zijn eenige wensch, zooals hij den 13ⁿ Augustus 1873 aan zijnen Provinciaal schreef: « ... Gij kent mijn verlangen; ik wil mij voor de ellendige melaatschen opofferen; de oogst schijnt rijp. »

Is het wonder dat de nieuwe geestelijke vader aanstonds de harten zijner kinderen had gewonnen? Bij zijne aankomst kwam een vreugdestraal hun misvormd gelaat ophelderen. Zijne tegenwoordigheid alleen was eene verlichting voor hen, eene opbeuring voor hun neergedrukt gemoed. Nu hebben zij eenen vader die aanhou-

Haven van Hilo in de Sandwich-eilanden.

dend over hen zal waken, eenen voorspreker die hunne belangen bij medelijdende zielen zal voorstaan. Ja, hij die gezond zijnde, zich vrijwillig met melaatschen komt opsluiten, moet tot alle edelmoedigheid bekwaam zijn ; zij mogen met kinderlijk vertrouwen tot hem naderen en alles van hem verwachten...

Wie had het durven vermoeden ? Onze missionaris was niet tevreden over zijne zelfopoffering. Zijn teeder geweten vreesde dat zijn arbeid aan God niet aangenaam zou zijn. Was het de wil van God dat hij zich aldus blootstelde ? Hij was daartoe gekozen door Mgr Maigret; maar, moest hij als kloosterling de toestemming van den E. P. Provinciaal niet afwachten ? Schoone teergevoeligheid van geweten in een werkzaam en ondernemend man als P. Damiaan ! Bovenal was hem de gehoorzaamheid dierbaar : hij wist, hoe kostbaar die deugd in de oogen van eenen God is, die gehoorzaam geweest is tot de dood des kruises ; hij begreep hoe wij, door de zinnen dikwijls verblind of door een onbezonnen ijver verleid, in de gehoorzaamheid eene veilige leiding en een nuttigen toom vinden. Ten anderen, zooals de H. Gregorius ons leert, is het de volmaakte zielen eigen, dáár ook kwaad te willen zien, waar er hoegenaamd geen te vinden is.

Weldra ontving hij een bezoek van P. Aubert en deelde hem zijnen twijfel mede. Deze stelde hem natuurlijk volkomen gerust : « hij kon met reden veronderstellen dat de E. P. Provinciaal de

keuze van den Bisschop had goedgekeurd; hun Overste heeft dien arbeid aan niemand durven opleggen, maar met alle voldoening zal hij zeker gezien hebben, hoe edelmoedig een zijner onderdanen dien last uit eigen beweging op de schouders had genomen. » Nochtans schreef P. Aubert daarover een woord aan P. Provinciaal, die hem aanstonds de gewenschte toestemming liet geworden.

Eene onverwachte beproeving kwam weldra den arbeid van P. Damiaan belemmeren en zijnen moed op eene harde proef stellen. Toen hij naar Molokai was gekomen, had hij zich nooit kunnen verbeelden, dat hij daar voor goed van alle verkeer met zijne medebroeders zou beroofd worden. Eerst ontving hij dan ook geregeld het bezoek van een naburigen missionaris, en dit was hem een groote troost. Weldra echter begon het Gezondheids-comiteit moeilijkheden te maken. — Moest de waakzaamheid dan zoo ver gedreven worden? Of was er wat anders in het spel?

Dagbladen van alle geloofsgezindheid hadden den heldenmoed van den katholieken missionaris zoo hoog verheven, en het nieuws, eervol zeker voor de katholieken, zoo spoedig in de oude en nieuwe wereld verspreid dat eenige Puriteinen van Hawaï daarover bekommerd werden. De katholieke priester werd alom geprezen, en niemand sprak van den protestantschen minister; of, werd er een woord over gerept, dan deed men opmerken, hoe deze voorzichtige herders zich

met vrouw en kinderen op een eerbiedigen afstand van de gevaarlijke leprozerij hielden, hoe zij, bezorgd voor hunne kostbare gezondheid, het levensgevaar, de ware zelfopoffering aan de katholieken overlieten. Deze kwetsende vergelijking moest natuurlijk sommige leiders tegen den gevierden missionaris in het harnas jagen.

Over 't algemeen nochtans, hebben de Protestanten P. Damiaan met eene lofwaardige en belangelooze onpartijdigheid beoordeeld, en zelfs met woord en daden ondersteund. Dit kon echter niet beletten, dat er in den hoop eenige kleingeestige vitters het hoofd opstaken, en het zich tot een heiligen plicht rekenden, den edelmoedigen arbeider uit partijgeest te kortwieken en in zijne menschlievende pogingen onbarmhartig te dwarsboomen.

Er werd heimelijk op het Gezondheids-comiteit gewerkt, waar die Puriteinen talrijke vertegenwoordigers telden.

Weinige weken na zijne aankomst meende P. Damiaan de leprozerij te mogen verlaten, en begaf zich naar de Hoofdstad, waar de Bisschop en de Voorzitter van het Gezondheids-comiteit hun verblijf hielden. Overal werd hij met geestdrift gegroet en ontvangen. Na Zijne Hoogwaardigheid den toestand der leprozerij te hebben blootgelegd, meende hij insgelijks een beleefdheidsbezoek bij gemelden Voorzitter te moeten brengen.

Welke was niet zijne teleurstelling, toen hij

daar met koude terughouding werd onthaald! In plaats van dankzegging, van aanmoediging, ontving hij het onaangename verbod, voortaan nog den voet buiten de leprozerij te zetten. Nutteloos trachtte P. Damiaan hem van die ongehoorde strengheid te doen afzien, en hem het hatelijke van dien nutteloozen maatregel onder de oogen te brengen: niets baatte. Hoezeer moet deze vervolging den missionnaris gegriefd hebben! Neen, het was niet uit eigen belang dat hij zich daartegen verzette, maar voor zijne ongelukkige kinderen wier zaak hij niet meer mondeling bij vermogende personen zou kunnen bepleiten.

Wat meer is, er werd hem, eenige dagen na zijne terugkomst te Molokai, een schriftelijk verbod zijne leprozerij nog te verlaten, indien hij niet van rechtswege wilde aangehouden en gestraft worden.

Dagbladen die de katholieken alles behalve genegen zijn, toonden zich over die handelwijze verontwaardigd, en beweerden openlijk dat het partijzucht en kleingeestige plagerij was. Wat er ook van zij, enkele gebeurtenissen schijnen te toonen dat die dweepzuchtige leiders, wier gedrag zelfs door hunne geloofsgenooten werd gebrandmerkt, geene alleszins zuivere meening hadden.

Zoo gebeurde het dat P. Provinciaal naar Molokai kwam met eene stoomboot, die levensmiddelen aanbracht en daar gedurende drie uren moest stilhouden. P. Damiaan zou met zijn

bezoek in die gedwongen afzondering getroost zijn, en verlangde zeker ook eenen biechtvader te ontmoeten. Reeds wilde de Provinciaal met eene sloep naar de landingsplaats afsteken, toen de kapitein hem met een droog : « onmogelijk ! » terughield. P. Damiaan stond aan het strand te wachten. Zoodra hij zijnen Overste heeft ontwaard, springt hij in eene schuit, en komt met alle snelheid aangevaren : hij ook meende aan boord te gaan om zijn geestelijken vader te groeten. Bittere teleurstelling ! wederom een onverbidde-lijk « onmogelijk ! » Toen zag het medelijdende scheepsvolk den Provinciaal over de schutting- balie van de stoomboot heenleunen, en met ernstige aandacht en ingetogenheid luisteren, terwijl de missionnaris van uit de schuit met allen eerbied en ootmoed in eene onbekende taal tot hem sprak : P. Damiaan deed hardop zijne biecht in het Fransch !

In eene andere gelegenheid dreigde de zaak nog slechter af te loopen. P. Aubert was in het hoogere gedeelte van het eiland eenen stervende komen bedienen. Onverschrokt als hij was, besloot hij kost wat kost aan P. Damiaan een bezoek te brengen. Dit was echter niet zoo gemakkelijk. De reeds beschreven rotsmuur opende tusschen hem en zijnen medebroeder eenen afgrond van ruim 1200 voet ; daarbij was een wakkere wacht nog gedurig op de loer, om alle verkeer tusschen het hoogere eiland en de leprozerij te beletten. Hij verkleedt zich derhalve

zorgvuldig, en begeeft zich in een donkeren nacht op weg. Aan den boord van den afgrond gekomen, laat hij zich van rots tot rots glijden, daalt met de handen op den rug langs de steile hellingen en staat eindelijk ongedeed in de vallei, van waar hij zonder moeite en ongemerkt de woning van zijnen ordebroeder bereikte. Hij keerde insgelijks naar het hoogere eiland terug, zonder eene levende ziel te ontmoeten. Later nochtans hoorden wij onrustwekkende geruchten; ernstige opzoekingen werden door de politie gedaan, en hij zou er slecht van af gekomen zijn, zoo de goddelijke Voorzienigheid niet eene onverwachte hulp had gezonden.

De Fransche consul van Hawaï, Dr Trouseau, was lid van het Gezondheids-comiteit, en deed al zijnen invloed gelden om de Paters aan die kleingeestige plagerijen te onttrekken. Daarenboven greep er eene plotselinge verandering plaats in de Regeering. Koning Kalakaua beklom den troon, en achtte het zich een plicht het algemeen verlangen van zijn volk te bevredigen en den katholieken missionaris recht te doen wedervaren. Hij liet aan Mgr Maigret goedgunstig berichten, dat hij en zijne missionarissen voortaan vrijen toegang tot de leprozerij hadden. Van staatswege en door middel van den Franschen consul ontving P. Damiaan ook bericht dat het hatelijk bevel zijner afzondering voor goed was ingetrokken.

NEGENDE HOOFDSTUK

Hoe Molokai verandert

ALS de gure winterdagen voorbij zijn en de blijde lentezon hare koestrende warmte over de nog kille aarde zendt, hoe wondervol verrijst dan de doodsche natuur uit haren droevigen slaap! De velden leggen hunne treurige lijkwade af; de sombere naaktheid der bosschen wordt met een rijken bladertooi gedekt; nieuwe stengels schieten op, en als bij tooverslag ontluiken allere wegen de liefelijkste bloemen: onder den milden warmtegloed die van boven nederstraalt, schijnt alles een lachend aanzien te nemen, een frisscher leven te ademen.

Alzoo ook herleefde Molokai onder den bezielenden invloed der katholieke liefdadigheid. Over de vallei der melaatschen lag eerst een somber lijkkleed gespreid; treurig was het aanzien van dien doodenakker. P. Damiaan verschijnt! Geholpen door de Regeering, door de christelijke milddadigheid ondersteund, en vooral, door een warmen zielenijver en eene vurige zucht naar zelfopoffering aangedreven, begint hij de hervorming: alles verandert, alles herleeft; de stoffelijke toestand verbetert, de godsdienst bloeit, ware blijdschap schittert nog uit de betraande oogen der melaatschen, en de droevige zuchten der smart worden door blijde

vreugdekreten afgebroken. Molokai, zooals een reiziger in 1888 getuigt, is geen beeld der hel meer met hare vreeselijke wanhoop, maar ten hoogste een vagevuur, waar men de lachende hoop op lijdende aangezichten ziet stralen.

Hoe werd die verandering tot stand gebracht?

Wij kunnen alles in een woord samenvatten. P. Damiaan was de vader der melaatschen. Liefde voor allen, behulpzaamheid zoowel jegens zijne christenen als jegens de verdwaalde schapen, geregelde vermaningen en onderrichtingen, teedere liefdadigheid jegens de armen, getrouwe verpleging der zieken, dusdanig waren de middelen welke de ijverige herder aanwendde om eene hervorming te bewerken. De Regeering stond hem daarin getrouw ter zijde; dikwijls was hij slechts de uitvoerder harer bevelen; meermalen trad hij als voorspreker der noodlijdenden op.

P. Damiaan begint de goddelijke diensten geregeld te houden en te doen bijwonen. Hij weet dat alle goed van God komt, en dat hem, die eerst het rijk der hemelen zoekt, al het overige zal toegeworpen worden. Talrijke christenen gaven gehoor aan zijne uitnoodiging en woonden iederen dag de heilige Mis bij. Op den zondag was de menigte zoo talrijk dat zijne kapel weldra te klein werd. Binnen weinige maanden werd hij genoodzaakt het eenvoudige heiligdom te vergrooten. Na de heilige Mis hield hij eene onder-

richting; 's avonds vereenigden zich wederom de vurigste christenen in de kapel om het rozenhoedje te bidden.

Na de onderrichting gaat de liefdevolle herder zijne zieken in hunne armoedige woningen bezoeken. Men begrijpt wat een tijd daartoe noodig was, wijl die hutten verspreid zijn over de geheele vallei, welke eene uitgestrektheid van omtrent 1500 hectaren heeft. « Als ik van den morgen tot den avond van het eene huis naar het andere loop, dan kan ik nog geen derde van mijne christenen bezoeken... » « Overal waar ik binnenga, zoo schrijft hij in November 1873, begin ik met het geestelijk geneesmiddel der ziel aan te bieden. Wie weigert, wordt daarom niet beroofd van de stoffelijke hulp, welke ik aan allen zonder onderscheid verleen. Allen ook, met uitzondering van een gering getal versteende ketters, aanschouwen mij als hunnen vader. En ik, ik maak mij melaatsch met de melaatschen, om ze allen tot Christus te winnen: als ik preek, zeg ik hun gewoonlijk: *wij, melaatschen*.

« De volgende gebeurtenis zal u toonen hoe groot hier het gezag is van den missionaris. Zaterdag laatstleden wilden eenige jongelingen, uit ontevredenheid over hun lot, tegen het bestuur in opstand komen. Allen, behalve twee, waren Calvinisten of Mormonen. Welnu, ik moest mij maar toonen en een woord zeggen: aanstonds onderwierpen zich de muiters.

« Het spreekt van zelf dat wij alles voor niets

doen ; maar God zal het ons wel vergelden, zooals hij voor zijne Apostelen deed. Of liever, hij heeft het reeds gedaan. Ja, indien O. L. Heer mij vroeg : *als ik u gezonden heb zonder geld, zonder reiszak, zonder schoenen, hebt gij aan iets gebrek geleden ?* ik zou hem moeten antwoorden : *aan niets, Heer* ⁽¹⁾.

« Inderdaad, na al wat ik te Kohala bezat aan mijnen opvolger te hebben achtergelaten, ben ik hier van alles ontbloot aangekomen ; ik heb geen duit inkomst, en nochtans lijd ik hoegenaamd geen gebrek ; ik heb zelfs nog veel over, om gedurig aalmoezen uit te deelen. Hoe is dat mogelijk ? Het is het geheim van Hem, die beloofd heeft het honderdvoudige terug te geven, voor hetgeen men in zijnen naam zou verlaten.

« Ik heb deze dagen eene nieuwe kapel gebouwd, op twee mijlen van hier, aan den anderen kant van de leprozerij. Die kapel heeft 1500 fr. gekost, behalve mijn eigen arbeid. Ik heb nog vijf en twintig frank *schuld*. Ik moet u zeggen dat de H. Jozef mijn schatmeester is. Ik zal er nochtans bijvoegen dat onze Zusters van Honolulu mij kleederen zenden, en dat liefdadige zielen het overige doen... »

De dronkenschap heerschte vrij algemeen onder de melaatschen. Velen waren zoo goed als ongeloofig, en trachtten hun verdriet in den drank te smooren. Aan den voet van het steile rotsgevaarte groeit eene zekere plant, die bij de

1. H. Luc., XXII, 35, 36.

inboorlingen den naam van « Ki », en bij de plantenkundigen den naam van *Dracæna terminabilis* draagt. Het is uit den wortel van die plant dat de melaatschen een dronkenmakend sap weten te trekken. Daartoe gebruiken zij een bijzonder gereedschap. Bij de aankomst van P. Damiaan werd deze bedwelmende drank in zeer vele hutten bereid, niettegenstaande de waakzaamheid en dikwijls ook dank aan de medeplichtigheid der politie, welke eerst evenmin godsdienstig en bijgevolg zoo gewetenloos als de overige bevolking was. Kaartspelen, *Ki* drinken, op de dolste wijze zingen en dansen, dat was het leven van vele melaatschen. Als zij goed beschonken waren, zag men ze dikwijls als uitzinnigen of bezetenen tieren en rondloopen. De gewone vergaderplaats dier dolzinnige drinkers was een dorp, dat met den naam van *dorp-der-zotten* was gebrandmerkt.

Om die misbruiken des te zekerder uit te roeien, besloot P. Damiaan de bijl aan den boom te leggen, en het distilleeren van den drank, zoo veel het in zijne macht was, onmogelijk te maken. Nu eens met bedreigingen, dan weer met vaderlijke vermaningen of teedere liefdediensten, haalt hij vele schuldigen er toe over, hem het noodlottig gereedschap ter hand te stellen. Hij verbiedt aan al zijne christenen den gevaarlijken drank te gebruiken. Die maatregelen hadden den besten uitslag. Eerst nochtans bleven sommigen wederspanning: P. Damiaan ondervond hoe grievend smartelijk het is, bitteren ondank,

ja, snooden haat voor zijne weldaden in te oogsten !

Met den tijd nochtans zegevierde zijne liefde. Als de steeds toenemende ziekte den hardnekigen zondaar op zijn sterfbed machteloos had uitgestrekt, kwam de liefdevolle herder met aandrang terug : hij verpleegde den stervende, hij sprak hem van den dood, van de eeuwigheid, welke hij aanstonds moest intreden, en gewoonlijk kon hij zich verheugen het kwaad door het goed te mogen overwinnen. De dronkenschap geheel uitroeien was onmogelijk. Het getal harer slachtoffers echter verminderde zichtbaar, en weldra was de « *Ki* » nog slechts de drank eener misprezen minderheid. Het zoogenaamde *dorp-der-zotten* werd geheel bekeerd en ontving ter herinnering van die bekeering den veelbe- teekenenden naam van *Niniveh*.

Bedorvenheid en wreedheid gaan dikwijls hand aan hand. Het gebeurde in de eerste jaren, zoo getuigt M. Clifford, dat vrouwen of kinderen, zoodra zij zich zelf niet meer behelpen konden, door hardvochtige huisgenooten onbarmhartig werden weggejaagd en elders een onderkomen moesten zoeken. Soms ook in plaats van ze naar het hospitaal te doen brengen, legde men ze achter eene rots neder om die ongelukkigen daar te laten sterven. Die onmenschelijke wreedheid werd door P. Damiaan met alle kracht en niet zonder goed gevolg bestreden. Hij zelf droeg bijzondere zorg voor de zieken, hij preekte aan

anderen de liefdadigheid, liet de stervenden op tijd naar het hospitaal vervoeren, en deed ze met zooveel nauwgezetheid verplegen, dat de meelaatschen zich gelukkig achtten daar hun einde te mogen afwachten: het vroeger zoo gevreesde hospitaal werd nu het gezegend toevluchtsoord van talrijke hopelooze zieken.

Niets misschien werkte voordeeliger op het gemoed der zondaren dan die liefdadigheid van den edelmoedigen herder jegens zijne geestelijke kinderen. En hoe zouden de Hawaïanen hieraan wederstand kunnen bieden, zij die zoo fijngevoelig, zoo hartelijk zijn? Voor hunne aankomst te Molokai leefden zij in den kring eener teergeliefde familie; zij beminden hunne bloedverwanten: in weerwil van hunne afstootelijke ziekte, ontmoetten zij van hunnentwege eene liefdevolle verpleging. Maar zie, eensklaps heeft men ze uit de armen hunner vrienden weggerukt, en naar het afgelegen ballingsoord van Molokai vervoerd; daar moeten zij den dood afwachten in eene vreemde vallei, onder vreemde lotgenooten. O! met welke vreugde zien zij den katholieken priester glimlachend tot hen naderen. Ja! hij is hun vriend, hun vader! Hij ook buigt zich met liefde en zonder vrees over hunne bedsponde, om hun een troostend woord toe te fluisteren, om hun een geneesmiddel toe te reiken! Hem zullen zij hun hart openen.... De meest versteende zondaars lieten zich door die liefde overwinnen. Bijna alle protestantsche ministers bekeeren zich

op hun sterfbed. De liefdadigheid van den katholieken herder zegevierde!

Voor al getrouwde personen, die daar zonder hunne echtgenooten aankwamen, gevoelden eene groote behoefte aan rechtzinnig medelijden en troostende opbeuring. Velen bezweken al vroeg onder de vereenigde werking van het knagend verdriet en de voortwoekerende ziekte; of zij zochten eene verpoozing aan hunne smarten in het schandelijk voldoen der laagste wellusten. Komen de twee echtgenooten daar te zamen aan, dan gewennen zij zich gemakkelijker.

Niettegenstaande de bezorgdheid van de Regeering, hadden de melaatschen een zeker gebrek aan warme kleeding, aan geneesmiddelen, aan zuiver water en aan gezonde woningen.

Het Gezondheids-comiteit, hoe waakzaam ook, kon moeielijk van al die bijzonderheden onderricht zijn.

De koude werkt zeer nadeelig op de melaatschen: zij krijgen dan de koorts, hoesten deerlijk, voelen aangezicht en lichaam zwellen, en indien zij niet goed opgepast worden, slaat de ziekte op de longen, en dan is het weldra gedaan. P. Damiaan ontving van weldadige personen uit Honolulu warme kleederen voor ruim 200 personen, en bekam nog eene bijzondere ondersteuning van de Regeering.

Een melaatsche die zich weerloos aan de werking zijner kwaal overgeeft, ziet er ellendig uit en dreigt in korten tijd geheel weg te kankeren.

Toen P. Damiaan te Molokai aankwam, had het arme volk schier geene geneesmiddelen aan de hand. Men zag de ellendige zieken rond dwalen met afzichtelijke wonden die aan allen invloed der luchtsgesteldheid en aan alle oogen blootstonden. Velen wisten niet wat het was eene wonde te verbinden. Leed iemand aan de koorts, of aan eene dier talrijke ongesteldheden en kwalen die het gevolg der melaatschheid zijn, gewoonlijk bezweek hij er onder, bij gebrek aan eenig geneesmiddel. Weldra werd ook in deze behoefte voorzien door het toedoen van den waakzamen herder.

De kleederen der melaatschen evenmin als hunne gezichten onderscheidden zich door netheid. En hoe kon het anders zijn? Wilden zij wasschen, dan moesten zij het water op verre afstanden gaan halen, en in kruiken op hunne lijdende schouders thuis brengen. P. Damiaan was sedert lang over dien toestand bekommerd. Op zekeren dag verneemt hij dat men in een afgelegen dal eene natuurlijke waterkom heeft gevonden. Aanstonds vertrekt hij met twee blanken en eenige zijner weezen, en vindt in de aangewezen plaats eenen bijna cirkelvormigen kuil met een frisch en helder water. De kom was 72 voet lang en 55 voet breed; niet ver van den boord was zij 18 voet diep. De inboorlingen beweerden dat die kuil, zelfs in de grootste droogte, nooit ledig was gezien. De schrandere herder heeft aanstonds zijn plan ontworpen: hij

vraagt aan de Regeering het noodige om eene waterleiding te leggen, en houdt niet op, zijne vraag met aandrang te herhalen totdat zijn ver-

KANAKSCHE HUT.

zoek eindelijk wordt ingewilligd. Zoodra de waterpijpen daar zijn, stelt hij zich met zijne melaatschen aan het werk, en weldra ziet men

een helder en frisch water midden in het dorp vloeien. Ieder kan nu wasschen en baden, zooveel hij verkiest.

Ook de woningen der melaatschen lieten veel te wenschen over. Behalve de tachtig zieken die in het hospitaal verbleven, waren de melaatschen in twee dorpen verspreid; vele hutten lagen over de geheele vallei verstrooid. Sommigen hadden de oude stammen van den pandanus of punhala tot balken en planken gezaagd om zich eene woning te bouwen; de meesten vergevoegden zich met eenige boomtakken tot een vierkant samen te vlechten, en daarboven een dak van ki- of suikerrietbladen te leggen.

Dit was misschien voldoende om de zieken tegen de brandende zonnestralen te beschutten, maar niet om ze tegen de felle regenbuien te vrijwaren. In de wintermaanden blaast de wind geregeld uit het Zuiden; de warme lucht die van den Evenaar aanstroomt is met dampen bezwangerd, welke op de hoogte der Sandwich-eilanden afkoelen, en in geweldige regenbuien nederstorten. Dan valt er eene ontzaglijke hoeveelheid water. Terwijl de regenmeter in België nauwelijks 80 centimeters water per jaar aangeeft, heeft men er in Hawaï van zeven tot acht meters waargenomen. Die regenbuien zijn dikwijls zoo geweldig dat zij aan eene wolkbreuk doen denken. In Molokai is misschien een goed huisdak nog meer onmisbaar dan in ons Vlaanderen.

Daarenboven waait die zuidenwind soms zoo geweldig, dat het een ware storm mag heeten. De inboorlingen noemen dat een « kona » of evenwichtsbreuk. In 1874 werden de meeste hutten der leprozerij door een « kona » als weggeschoren. Vele arme melaatschen lagen bijna zonder onderkomen in den killen regen te bibberen. De matten waarop zij rustten werden zelfs door de vochtigheid aangetast en wasemden eenen onaangename reuk uit.

P. Damiaan wendde zich tot den bestuurder der leprozerij en bracht hem dezen ellendigen toestand onder de oogen. Weldra liet de Regeering eene groote hoeveelheid hout aankopen en aanvoeren, om nieuwe hutten te bouwen: sommige melaatschen ontvingen van hunne bloedverwanten het noodige gereedschap; eenige timmerlieden zetten zich aan het werk. P. Damiaan zelf zag men, nu hier, dan daar, met hamer en zaag onder de felle zonnestralen arbeiden. Als een reiziger Molokai bezoekt en de inwoners dier nieuwe woningen ondervraagt, antwoorden zij met fierheid: dit heeft onze herder gebouwd!

Ook voor het voedsel werden belangrijke verbeteringen aangebracht, dank wederom aan de vereenigde werking van het Bestuur en van den ijervollen herder.

Is het wonder dat de leprozerij in weinige jaren van aanzien veranderde; in plaats van ellendige hutten verrezen alom bevallige woningen; die stoffelijke welvaart werkte op de ge-

moederen : ook de gezichten zagen er lachender uit. De sterfgevallen werden zeldzamer. De godsdienst verruimde de harten en beurde de gemoederen op. Zij die de leprozerij voor de tweede maal bezochten, ondervonden eene aangename verrassing. Men sprak niet meer van klachten, van oproer tegen de Regeering.

Integendeel, toen P. Aubert in 1875 de meelaatschen over hunnen toestand ondervroeg, plooide zich een glimlach om hunne misvormde lippen, en met tranen van dankbaarheid antwoordden zij : « Wij beklagen ons lot niet ; de Regeering zorgt meer voor ons, dan onze bloedverwanten zouden gedaan hebben. Wij zijn over den bestuurder der leprozerij, en vooral over onzen herder zeer tevreden. Hij bewijst ons alle mogelijke diensten, hij bouwt onze hutten. Aan de meest lijdende zieken geeft hij thee, beschuit en suiker ; aan de armen deelt hij ook kleederen uit. Hij zorgt zonder onderscheid voor katholieken en protestanten. Welk een verschil met den protestantschen minister, die ons eens in het voorbijgaan uit nieuwsgierigheid bezocht heeft, en zonder tot ons te naderen. Daaraan erkennen wij den waren herder die zijn leven voor zijne kudde blootstelt van den huurling die op winst uitgaat ».

TIENDE HOOFDSTUK

De Melaatschheid

EN woord over de melaatschheid zal ons onderwerp nog meer ophelderen en de zelfopoffering van P. Damiaan beter doen waardeeren.

De melaatschheid is zeker een der oudste en der hardnekkigste geesels die ooit het vervallen kroost van Adam hebben beproefd. Reeds bekend bij de Hebreeuwen en de Aziatische volken, vóór Christus geboorte, bleef zij nu hier, dan daar, met afwisselende woede het menschedom teisteren.

In de middeleeuwen maakte zij, geheel Europa door, ontelbare slachtoffers, en zoo groot waren de verwoestingen, die zij in ons werelddeel aanrichtte, dat de droevige herinnering aan die geduchte kwaal nog vrij levendig bewaard is. En bij wien wekt de naam van melaatschheid niet de vreeselijke gedachte van levend wegkanken, van langzaam tot ontbinding overgaan? Bij wien doet die naam niet het vreeselijk beeld voor den geest rijzen van den heiligen man Job, door vrienden en bloedverwanten verlaten en op eene reinigingsplaats aan het bederf ter prooi geworpen? Ja, zoo geducht woedde vroeger de melaatschheid in onze streken, dat het volk zich nog herinnert, hoe op hare slachtoffers, als een zware vloek, de dubbele schande weegt

van eenen langzaam wegvretenden kanker, en van eene algemeene en altijddurende verstooting?

Maar nog heeft die kwaal niet uitgewoed. Neen, men verbeelde zich niet dat de melaatschheid thans op enkele eilanden van de Stille Zee verbannen is; nu nog richt zij over den geheelen aardbodem verschrikkelijke verwoestingen aan, en wellicht is geene andere ziekte zoo algemeen verspreid. Men treft haar overal aan. Geen vruchtbare bodem, geen luchtsgesteldheid, geen hoogere of lagere grondligging kan den mensch van hare besmetting vrijwaren. Bezoek de heete gewesten van Sumatra, waar onder de brandende zonnestralen het leven en het bederf met haastigen tred vooruitgaan, of het koude Ijsland, waar een snijdende vorst en bijna eeuwige winter de ontbinding en de ontwikkeling der gewassen en dieren schijnt te belemmeren, gij zult er overal de melaatschheid in al hare geduchte kracht aantreffen. Laat onafgebroken regens of moerassige gronden eene zoo dikwijls ongezonde vochtigheid onderhouden; laat eene gematigde droogheid en zuivere lucht de levensverrichtingen ongehinderd bevorderen, de ongenadige kwaal zal even zegevierend voortwoekeren en haar ontbindingswerk in het menschelijk lichaam even gerust voltrekken.

Arabië, Batavia, Afrika, Azië, zoo verschillend van lucht en grond, tellen talrijke melaatschen. Men vindt er te gelijk in Rusland, in Noorwegen, in Portugaal, in Spanje, bij Marseille en Toulon;

in Griekenland, in Klein-Azië, en op de Ionische eilanden; Mexico, de Antillen, Brazilië, de Guyana's hebben hunne melaatschen. In West-Indië alleen zijn er 250,000, die deze vreeselijke besmetting in zich omdragen.

De geduchte ziekte heeft Afrika en Europa als met eenen besmettingsgordel omringd. Zij betwist den mensch bijna overal den grond. Weinig talrijk zijn de bevoorrechte landen welke zij niet bezoekt. Zij schijnt de onafscheidbare en afgrijselijke gezellin van alle kustbewoners, en woedt vooral met ongemeene kracht in vele eilandengroepen van den Stillen Oceaan. De eilanden Taiti en Marquesas worden vreeselijk door dien geesel beproefd en zien hunne bevolking jaarlijks afnemen. Sommigen beweren dat geheele volkstammen met den tijd aan de geduchte kwaal zullen bezwijken, zoo talrijk zijn de slachtoffers die zij onder inboorlingen nedervelt.

Geen leeftijd ontsnapt aan de melaatschheid. Het kind met zijne versche levenssappen, de dertigjarige man met zijne ontwikkelde krachten, de grijsaard met zijn uitgedroogd lichaam worden met dezelfde gretigheid door den ongenadigen geesel aangetast. Zoek geen wapen tegen de ziekte in zuivere kleeding en woning, in uitgelezen spijzen; zoowel onder de ellendige hut van den weerloozen arme als in het weelderige paleis, waar de rijke zich tegen haar verschanst, weet zij haar vergift in de aderen te storten en tallooze slachtoffers te maken.

Zij slaat als de dood zelve, zonder toezien, zonder mededoogen. In het ballingsoord van Molokai zucht eene koninklijke vorstin. De koningen van Engeland Hendrik III en Hendrik IV, waren melaatsch; Baldwin IV, koning van Jerusalem stierf in den ouderdom van 33 jaren van de melaatschheid. Te Molokai ziet men teedere kinderen naast afgeleefde grijsaards aan dezelfde kwaal bezwijken.

Te allen tijde heeft men deze ziekte voor aanstekelijk gehouden. Die aanstekelijkheid wordt nochtans door velen geloochend, vooral sedert eenige jaren. Wat daar ook van zij, zeker is het dat er onloochenbare uitzonderingen voorkomen. Sommige missionnarissen brachten tien, twintig jaar onder de melaatschen door, zonder door de ziekte te worden aangetast. Wonderbaar is vooral het behoud van Pater Donders, te midden der leprozen van Surinam of Hollandsch Guyana. Deze ijverige Redemptorist leefde 28 jaar in eene goed bevolkte leprozerij. Hij was in gedurige aanraking met zijne zieken, en stierf eindelijk in een gezegenden ouderdom, zonder dat men ooit eenig spoor van melaatschheid in hem heeft waargenomen. P. Damiaan ontsnapte tien jaar lang aan de besmetting, en nochtans had hij zelf verschillende honderden zijner melaatschen begraven.

Was die vreeselijke kwaal hoegenaamd niet aanstekelijk, dan ware zeker de afzondering der zieken een hatelijke en nuttelooze maatregel.

Die verbanning der melaatschen uit het gezelschap der gezonde burgers werd nochtans altijd als een onfeilbaar middel tegen de verspreiding der ziekte beschouwd. In het wetboek der Israëlieten zijn die voorzorgsmaatregelen tot in de geringste bijzonderheden bepaald. Het huis dat besmet is, moet gezuiverd worden; men moet de muren afschrabben, of afbreken en vernieuwen, de kleederen wasschen of verbranden; in sommige gevallen moeten de huizen zelve worden gesloopt. Aan alwie met melaatschheid is geslagen, wordt onmeedoogend alle gemeenschap met het gezonde gedeelte der bevolking ontzegd.

In de middeleeuwen werden dergelijke maatregelen genomen. De melaatschen verklaarde men dood aan de maatschappij en verwijderde men uit de samenleving. Zij moesten zich in de eenzaamheid eene hut bouwen en altijd op een zekeren afstand van de andere woningen blijven; zij waren voorzien van eenen ratel, om den voorbijganger te waarschuwen niet te naderen.

Meer gewoonlijk werden hospitalen of leprozerijen gebouwd, waar die ongelukkigen eene liefdevolle verpleging ontvingen. In de twaalfde eeuw hadden schier alle steden en dorpen van Frankrijk hun hospitaal voor melaatschen, ook *lazaret* ⁽¹⁾ of *ladrerie* genoemd. In iedere

1. De eerste leprozerijen droegen den naam van Lazarus-huis of Lazaret, naar den naam van den beschermheilige der melaatschen, den welbekenden Lazarus van het Oude Testament, die ook melaatsch was.

voornamen stad van Engeland vond men dergelijke leprozenhuizen. Hetzelfde geldt voor Italië, voor noordelijk Europa, en inzonderheid voor België.

Is het nu aan die afzondering der zieken, dat wij de verdwijning der melaatschheid uit het binnenland van Europa te danken hebben, of moet dit aan andere oorzaken worden toegeschreven? Daarop is nog geen voldoende antwoord gegeven, en de uitleggingen der mannen van het vak zijn zeer uiteenlopend. Nochtans houden velen die afscheiding der zieken als een zeker middel tegen de verdere verspreiding van de kwaal. De uitkomsten, welke deze afzondering tegenwoordig in Noorwegen en in Molokai oplevert, schijnen dit buiten twijfel te stellen.

Wat ook de waarheid omtrent de aanstekelijkheid der melaatschheid zijn moge, de leprozerijen zijn zoo oud als de ziekte zelve, en in onze eeuw zoowel als in de middeleeuwen, zoowel als in de oudste tijden, zoekt men in de afzondering een wapen tegen de gevreesde kwaal.

Men heeft veel kwaad gezegd van de leprozerijen, meer uit onwetendheid of overdreven gevoeligheid, zooals het dikwijls gebeurt, dan met eenigen grond van waarheid. Eene korte uitweiding over deze liefdadige inrichtingen zal in een zoo belangwekkend onderwerp, den lezer ongetwijfeld welkom zijn (*).

1. Cf. Torfs. *Fastes des calamités publiques*. — Epidémies. Ch. III.

Sommigen noemen het wreedheid en onmenschelijke hardvochtigheid, de melaatschen uit de samenleving te verbannen. Hier echter moet men een valsch medelijden onderdrukken. Laat dien melaatsche met zijne medeburgers in betrekking blijven, hij zal uwe menschlievendheid roemen, maar gij zult oorzaak zijn, dat hij zijne besmetting aan anderen mededeelt; gij zult één slachtoffer der ziekte troosten, en misschien ontelbare nieuwe slachtoffers maken. Hier zeker moet in al zijne kracht het bekende woord gelden: *qui amat, castigat*: die waarlijk bemint moet te goeder uur kunnen kastijden.

Men stelle zich ook de leprozerijen niet voor als gevangenissen, waarin de zieken onmeedoogend werden opgesloten, om daar schier hulpeloos aan den dood te worden prijsgegeven. In zijn *Hugo van Craenhove* heeft onze gevierde volksschrijver, Conscience, de pest van Luik (zeker was het de melaatschheid) meesterlijk afgeschetst. Misschien nochtans is die beschrijving een weinig overdreven. Wat daar ook van zij, zeker is het dat de leprozerij van Luik als eenig in haar soort moet aanschouwd worden.

De melaatschen die in de leprozerijen leefden, waren goed van alles voorzien en ontvingen eene liefdevolle verpleging. Zelfs werd eene kloosterorde van mannen en vrouwen voor het verzorgen dier zieken ingesteld. De Pausen schreven Bullen, om de geestelijken te vermanen over de gezondheid der christelijke gemeente

te waken, en om herders en kudde tot liefdadigheid jegens de melaatschen aan te wakkeren.

Zoo ver had het de christelijke zelfopoffering in vele leprozerijen gebracht, dat, zooals geloofwaardige bronnen getuigen, de zieken er tevreden en gelukkig leefden, ja, dat gezonde burgers er zich trachtten in te dringen, om daar nevens de melaatschen een gemakkelijk leven te slijten.

Plechtig geschiedde de afzondering dergenen die door de ziekte waren aangetast. Zoodra iemand van melaatschheid was overtuigd, werd hij als dood beschouwd aan de wereld en aan de maatschappij. De Kerk vierde eene soort van lijkdienst, niet om den zieke schrik aan te jagen, maar om hem door die plechtigheid aan te sporen zich aan den wil van God te onderwerpen, in den godsdienst zijnen troost te zoeken en zich door een heilig leven tot den aanstaanden dood voor te bereiden.

Op vele plaatsen ging de pastoor van de parochie den melaatsche in zijne woning halen en leidde hem processiesgewijze naar de kerk. Daar werd eene lijkwade over hem uitgespreid, terwijl de droevige tonen van het *Miserere* in het heiligdom weerklonken : de kerk was in rouw gehuld, talrijke kaarsen brandden aan het altaar, en de wierookwolken stegen naar den hemel met de plechtige gebeden van den herder en de verzuchtingen van vrienden en bloedverwanten. Na den dienst richtte de priester eenige woorden tot de toegestroomde

menigte, en vermaande eindelijk den melaatsche al de voorschriften van de Kerk betreffende zijne afzondering stipt te onderhouden. Hij deed hem het nieuw kleed aantrekken dat hij voortaan moest blijven dragen, verbood hem zonder dat kleed of barrevoets uit te gaan, in de kerken of kloosters te treden, zich met eene menigte volks te vermengen, aan eene openbare bron of fontein te gaan drinken, koopwaren aan te raken alvorens hij ze gekocht zou hebben, in een woord, zich iets te veroorloven waardoor hij zijne ziekte aan anderen zou kunnen mededeelen.

In België waren er al vroeg leprozerijen. Namen had er eene in 1118, Gent in 1146, Brussel in 1150, Luik in 1180, Yperen in 1187, Mechelen in 1200, Leuven en Bergen in 1216, Antwerpen in 1231, (*Tersiecken*, buiten de S. Joris-poort), Doornik in 1237. Sommigen verbeelden zich dat er in ieder dier hospitalen eenige honderden melaatschen waren geherbergd. Dit mag misschien hier en daar gedurende eenige jaren het geval geweest zijn; maar gewoonlijk nochtans was het aantal zieken vrij gering, wijl de vreemdelingen en de behoeftigen moeilijk toegang hadden tot die gestichten, en zich in hunne eigene woning moesten afzonderen (¹).

Wat Conscience over de leprozerij van Luik heeft geschreven mag geenszins op alle andere

1. Cf. *Annales de l'Acad. d'Archéol. de Belgique*. Visite des Lépreux à Anvers. Broeckx. — *Miscellanées pour servir à l'histoire de la Lèpre à Anvers*, par Broeckx.

worden toegepast. In die stad heeft de melaatschheid met ongemeene hevigheid gewoed; op andere plaatsen ging de kwaal langzamer vooruit, en maakte zij minder slachtoffers. Nochtans werd België diep genoeg beproefd, en zeker zouden wij huiveren bij het schrikwekkend tafereel, hetwelk eene volledige afschetsing van de verwoestingen door de melaatschheid in België aangericht voor onze verschrikte blikken zou doen oprijzen.

Hoe is die kwaal in ons land gekomen, hoe is zij verdwenen? Men beweert vrij algemeen dat de kruisvaarders de ziekte uit het Oosten hebben medegebracht. Al staat het vast dat er reeds vóór de kruisvaarten leprozerijen in Europa waren, nochtans kan men aannemen dat de melaatschheid in hevigheid heeft toegenomen ten gevolge der nauwere betrekkingen, welke te dien tijde tusschen het Oosten en het Westen zijn ontstaan.

In de 16^e eeuw begon de melaatschheid uit Europa te verdwijnen, zonder dat men de juiste oorzaak daarvan heeft weten op te sporen. In vele leprozerijen waren er toen niet meer dan vier of vijf melaatschen, en langzamerhand smolt die geringe bevolking geheel weg; die liefdadigheidsgestichten zelve verdwenen of begonnen ook andere zieken te herbergen.

Na deze korte geschiedenis der melaatschheid, zullen wij een woord zeggen over den aard dier ziekte.

Men neemt algemeen aan, dat ook hier micro-

ben in het spel zijn. Dokter Hansen van Bergen, een Noorweger, heeft eerst de bacterie der melaatschheid ontdekt (¹).

Maar hoe komen die microben zich in het bloed huisvesten? Wat bevordert hunne ontwikkeling en vermenigvuldiging? Is het onzindelijkheid, onreinheid, en zou dan de ziekte zooals vele andere voor de beschaving achteruitwijken? Is het misschien slecht voedsel, bedorven visch, en kan men alzoo hare tegenwoordigheid op schier alle zeekusten verklaren? Is het wellicht, om niet te spreken van de aantasting door besmetting of aanraking, een losbandig gedrag, een wulpsch en zinnelijk leven, dat de vreeselijke kiem dier ziekte in het bloed nederlegt en doet ontwikkelen? Ziedaar zooveel vragen, waarop door de wetenschap nog geen voldoende antwoord is gegeven. Tegen iedere verklaring van den oorsprong der melaatschheid kunnen ernstige bedenkingen worden ingebracht. Tegenwoordig, vooral in Engeland, zijn talrijke geleerde dokters bezig met de zaak te bestudeeren. Mocht het aan deze eeuw voorbehouden zijn ook dit geheim te ontsluiten, dan zou de wetenschap door deze nuttige ontdekking evenzeer de dankbaarheid van het menschedom verdienen, als de katholieke liefdadigheid door hare heldhaftige verpleging.

De naam van *lepra* of melaatschheid wordt

1. Cf. *Dict. encycl. des Sciences médicales*. T. II & t. XXXIII, I & 2.

dikwijls op zeer onderscheidene huidziekten toegepast. Allen hebben dit gemeen, dat zij over het geheele lichaam uitslaan, den mensch afzigtelijk en afstootelijk maken, en zeer hardnekkig en gevaarlijk zijn.

Soms ziet men de huid afschilferen; het haar verschiet van kleur; het geheele lichaam is met witte schubben bedekt, waarvan het middelpunt is ingedrukt; die schubben hebben soms verschillende centimeters, ja, eenen decimeter doorsnede. Deze ziekte was onder de Hebreëuwen zeer verspreid, en had den dood niet ten gevolge. Dit is de eigenlijke *lepra*, welk woord zou kunnen vertaald worden door schubziekte (¹). Het is de geduchte kwaal van de middeleeuwen.

De naam van « melaatschheid » wordt even algemeen toegepast op eene geheel andere ziekte. Bij het invallen van deze tweede soort van melaatschheid verschijnen op het gelaat, vooral op de wangen, roodachtige, gevoellooze vlekken. Op die plaatsen verandert het haar van kleur; de wenkbrauwen vallen uit. Het is een onmiskenbaar teeken van melaatschheid. Die alzoo aangetast is schijnt overigens zeer gezond: hij gaat, hij werkt, hij lacht. Die roode vlekken nochtans vermenigvuldigen zich over het geheele lichaam. Eerst waren zij enkel gevoelloos; nu wordt het eene zweer, eene afstootende wonde. Het is een algemeene kanker, die het geheele lichaam

1. Het Grieksche woord λέπος (*lepos*) beteekent schub, λεπρός (*lepros*) de geschubde, λέπρα, de leper, de melaatschheid.

aantast, maar met meer gretigheid de uiteinden van de leden, zooals handen, voeten, neus, knieën en ellebogen wegknaagt (¹). De stem wordt heesch, de ademhaling belemmerd. Die wonden verspreiden eenen zeer onaangename geur, en de adem der lijders verpest de lucht.

Het verlies van gevoel op de roode vlekken wordt dikwijls door hevige pijnen voorafgegaan. Over 't algemeen nochtans lijden de melaatschen weinig of geen lichamelijke pijn, evenmin als personen die van de tering sterven.

Maar wat moet het hart niet lijden! Het is de wreede dood die zijne prooi langzaam verslindt, en het gebouw van het menschelijk lichaam stuk voor stuk afbreekt. Het zijn de afgrijselijkheden van het graf die lang vóór den dood beginnen, en onder het oog van dien gedwongen martelaar tot het laatste oogenblik worden voortgezet.

Als die vraatzuchtige kanker zijn ellendig slachtoffer bijna heeft weggeknaagd, en van buiten geen voedsel meer vindt, dan tast hij de ingewanden en de longen aan, en de ziel mag eindelijk het lichaam verlaten dat voor haar niet meer geschikt is.

1. Een Oostersch reiziger, Dr. Halbeck, bezocht de leprozerij van Hamel-en-Arade, en zag twee melaatschen die bezig waren met erwten te planten. « De eene, zegt hij, had geene handen meer, en de andere geene voeten: die ledematen waren weggekankerd. Degene die zijne voeten verloren had, zat schrijlings op den rug van den andere, en naarmate hij voortgedragen werd, liet hij nu en dan eene erwt vallen welke zijn makker met den voet in den grond trapte (?). Cf. Ch. W. Stoddart. *The Lepers of Molokai*.

Deze tweede soort van melaatschheid doet zich onder verschillende vormen voor. Soms komen er op de huid niets dan roode vlekken, die het gevoel wegnemen en later in ontbinding wegvloeien : het is de gevoelverlammende of de *anaestetische* melaatschheid. Dikwijls ook verschijnen over het geheele lichaam eene soort van knobbelen, geelachtig van kleur en zacht op het gevoel. Als de ziekte wat gevorderd is, begint een dergelijke uitwas in eene soort van walgelijken kanker te vervloeien : het worden nu afzichtelijke zweren, gapende wonden die zich meer en meer uitbreiden. Dit is de knobbelige melaatschheid. Gewoonlijk verschijnen er te gelijker tijd roode vlekken en knobbelen. Het zijn deze twee laatste soorten van melaatschheid die men vereenigd of afzonderlijk in de Sandwich-eilanden aantreft. Bij de geneesheeren stond deze ziekte lang onder den naam van « *elephantiasis* » bekend (¹), wat eigenlijk beteekent de olifantziekte. Als men in acht neemt dat deze melaatschheid het gelaat doet zwellen, de huid met korsten overdekt en buitengewoon ruw en hobbelig maakt, de handen, neus en ooren in omvang doet toenemen, dan begrijpt men licht de gepastheid dier benaming.

Het bestaan dezer elephantiasis bij de Hebreeuwen, wordt tegenwoordig nog door sommigen betwist. Zij heerschte ongetwijfeld in

1. *Elephantiasis Græcorum*, elephantiasis van de Grieken, omdat de Grieken het eerst deze ziekte beschreven hebben.

Europa in de middeleeuwen, vooral in het Noorden. Nochtans zou men ver van de waarheid zijn, indien men meende, dat alle leprozenhuizen vol zaten van dergelijke melaatschen: in zekere eeuwen waren die gevallen vrij zeldzaam. Tegenwoordig is deze vreeselijke ziekte maar al te zeer bekend: wat wij van de heden-daagsche verspreiding der melaatschheid gezegd hebben, moet van deze elephantiasis verstaan worden.

Hoe onverbiddelijk die kwaal ook zij, langzaam nochtans is hare werking: een melaatsche kan tien, vijftien, twintig jaar leven. De banelingen van Molokai sterven gewoonlijk het vierde of vijfde jaar na hunne aankomst.

Is die ziekte wel degelijk ongeneesbaar, zooals men het altijd beweerd heeft? Een feit is buiten twijfel: namelijk dat men ze sedert onheuglijke tijden voor dusdanig heeft gehouden, en dat de soms aangehaalde gevallen van genezing als geheel buitengewoon worden beschouwd.

In het geneeskundig Congres van Wiesbaden, beweerde Dr. Unna, van Hamburg, iemand van die ziekte te hebben genezen. In Molokai spreekt men ook van een of ander geval van genezing. Sedert een paar jaren gebruikt men veel de « gurjun-olie », om die geduchte besmetting uit de aangetaste lichamen te verdrijven. Deze olie is een uittreksel uit eenen denneboom van de Andaman-eilanden (Zee van Bengalen). De Gouverneur dier eilanden meldt in een officieel verslag,

dat alle melaatschen die zich met deze olie lieten inwrijven, na eenige maanden volkomen genezen werden. Alleen wanneer een edel gedeelte, zooals de longen, door de ziekte was aangetast, bleek de wonderbare olie krachteloos te zijn. M. Edw. Clifford, aan wien wij deze bijzonderheden hebben ontleend, bracht het kostbaar geneesmiddel in 1889 naar Molokai mede: hij liet deze olie in het hospitaal gebruiken. De toekomst zal ons leeren, of zij inderdaad zoo heilzaam werkt op de beklagenswaardige slachtoffers van de meest geduchte der ziekten.

Tot nu toe echter geneest bijna niemand, en de melaatschen zijn tot een dragen maar zekeren dood veroordeeld. De leprozerijen zijn tegenwoordig zoo noodzakelijk als in de middeleeuwen, niet alleen om de besmetting te beletten, maar ook om de hulpelooze zieken te verplegen.

Ook heeft de H. Kerk in die behoefte voorzien, en telt zij nu, zoowel als in vroegere tijden, talrijke helden die den dood trotseeren om den naaste te helpen.

Neen, hij die de katholieke liefdadigheid in het verplegen der melaatschen wil bewonderen, heeft niet op de middeleeuwen terug te zien, of zijne blikken uitsluitend op Molokai te vestigen. Waar er katholieke melaatschen zijn, zal hij katholieke liefdezusters, kloosterlingen en priesters aantreffen, die hun leven veil hebben voor hunne broeders. Het eiland Bourbon heeft

zijn leprozenhuis, waar een priester van de Congregatie van den H. Geest en van het Onbevlekt Hart van Maria in gedurige aanraking is met de ongelukkigen die hij verpleegt. Madagascar heeft zijn hospitaal voor melaatschen, waar een Jezuiet zich sedert lange jaren gelukkig acht zijn leven voor zijne dierbare zieken te mogen blootstellen.

In Surinam (Hollandsch Guyana) bestaat sedert 1826 eene leprozerij, waar reeds vier katholieke priesters het slachtoffer huns heldenmoeds zijn geworden. In 1868 werd de dienst der melaatsche gemeente aan de Paters Redemptoristen toevertrouwd, en waargenomen, eerst door Pater Donders, die onlangs, na 28 jaar heldhaftige zelfopoffering, is gestorven, en vervolgens door twee zijner medebroeders, waarvan reeds één de verschrikkelijke sporen der melaatschheid aan handen en voeten ontwaart.

Op geen andere plaats van de wereld nochtans zal men, zooals te Molokai, eene uitgestrekte vallei ontmoeten waar niets dan melaatschen wonen, en nergens ook kan de katholieke liefdadigheid een schooner eereveld aantreffen, nergens heeft zij zoo schoone wonderen gewerkt en zoo luistervolle zegenpralen behaald. Ook heeft Molokai het voorrecht genoten bijna uitsluitend de aandacht en de bewondering der wereld te wekken. P. Damiaan mag bij uitstek Apostel der melaatschen worden genoemd, al hebben vele andere missionnarissen leprozerijen bediend. In den held van Molokai nochtans

wordt ook de katholieke liefdadigheid zelve vereerd, en in de glorierijke lauweren die men om zijne slapen heeft gevlochten zien wij ook eenen schitterenden eerekrans voor den katholieken priester, voor alle helden die gelijk hij melaatsch willen worden om de melaatschen voor Christus te winnen.

Molokai is als een hartverheffend schouwspel geworden voor de geheele wereld. Hoezeer de vijanden der H. Kerk er dikwijls op uit zijn, om haren roem te verduisteren of te bezwalken, om over hare weldaden den sluier der vergetelheid te werpen, te glansrijk was thans de luister, die den naam van Pater Damiaan omstraalde. Zij ook, zij juichten zijne edele zelfverloochening eenstemmig toe, en zij bekenden dat het de katholieke Kerk, de Kerk der martelaren, uitsluitend eigen is, apostelen der melaatschen onder hare kinderen te tellen.

ELFDE HOOFDSTUK

Lijden en troost

ELAATSCHEN bezoeken ! Onder melaatschen leven ! Bij die gedachte alleen loopt ons eene koude rilling door de leden. De melaatschheid is eene vreeselijke ziekte, en die ziekte is misschien aanstekelijk !

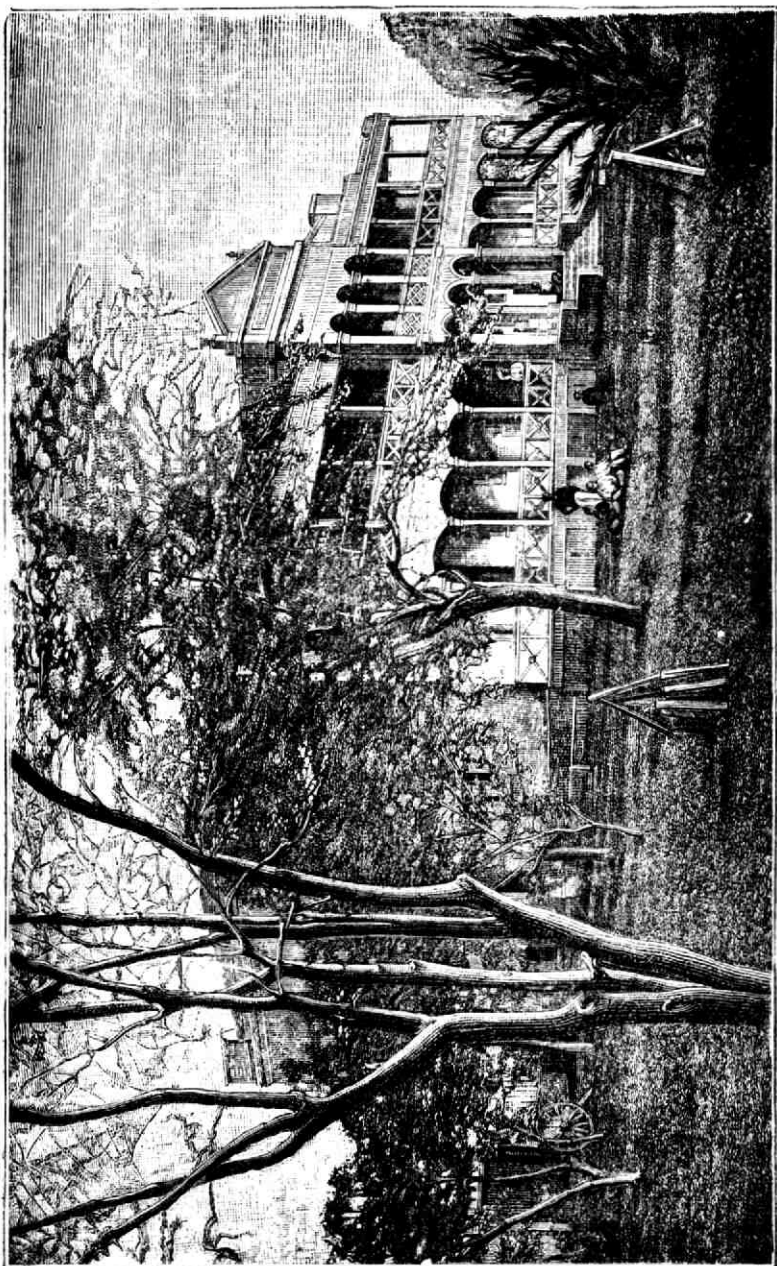
Ieder weet wat al doodsangsten eene pest doet uitstaan. Als eene besmettelijke ziekte in ons land verschijnt, wat geweld moet men zich niet aandoen om eenen zieke te naderen ? Gij moet een huis binnentreden waar iemand door de pest is aangetast ; onwillekeurig voelt gij u door eene natuurlijke vrees terughoudend. Gij zijt met eenen pestzieke in aanraking geweest ? Welk eene moeite gevoelt gij niet, om de gedachte te verwijderen dat gij zelf zijt aangetast ! Elk oogenblik meent gij de vreeselijke werking der ziekte ook te gevoelen.

Men verbeelde zich niet dat Pater Damiaan, hoe heldhaftig hij ook mocht zijn, geheel vrij geweest is van die vrees, en nooit een gevoel van schrik en afkeer heeft moeten onderdrukken. Het voorbeeld van onzen Zaligmaker, die zijn leven voor den mensch ten beste gaf, een onverzadelijke ijver voor de bekeering der zielen, of liever de alvermogene genade Gods, ziedaar wat hem ondersteunde, wat hem versterkte en

aanmoedigde in den dienst der melaatschen, waar alles afkeer en schrik inboezemt. Hij gevoelde een natuurlijken weerzin, hij moest onrustwekkende gedachten verdrijven, en zich aan den dood of liever aan het graf gewennen. Hij ook voelde soms oogen, hart en handen zich afwenden van den dierbaren zieke dien hij kwam vertroosten : maar een schietgebed tot God, eene heldhaftige poging, en die vrees was overmeesterd ! Geholpen door die genade, welke onzen natuurlijken aanleg versterkt en veredelt, mocht hij reeds tien dagen na zijne aankomst schrijven : « Ik gevoel hoegenaamd geen afkeer meer van de melaatschen. »

En nochtans, wat zag hij, wat hoorde hij al niet op eenen dag ? Ja, wat leed hij ook niet door het reukzintuig ! De lezer zal het ons niet ten kwade duiden, dat wij nog een oogenblik bij die overmaat van menschelijke ellende vertoeven, welke onze welbeminde held gedurende 15 jaren met al zijne zintuigen heeft waargenomen.

Kort na zijne aankomst schrijft hij : « Ik heb veel moeite gehad om mij aan die lucht te gewennen. Op zekeren dag, gedurende de H. Mis, had ik het zoo benauwd, dat ik meende mij van het altaar te moeten verwijderen, om buiten wat versche lucht te gaan inademen. Maar ik werd teruggehouden door de gedachte aan onzen goddelijken Zaligmaker die het graf van Lazarus deed openen. Nu heb ik niet meer te lijden van

Hospitaal van Honolulu.

dergelijke prikkelbaarheid van mijn reukorgaan, en zonder tegenzin ga ik de hutten der melaatschen binnen. Somwijlen nochtans gevoel ik eenigen weerzin, namelijk als ik zieken moet biechten, in wier wonden er van die wormen zijn welke de lijken verslinden. Dikwijls ook vind ik moeilijk eene gezonde plaats voor de zalving van het H. Oliesel : handen en voeten zijn maar ééne wonde. Het is een teeken van een aanstaanden dood.

« Deze beschrijving zal u een denkbeeld geven van mijn dagelijkschen arbeid. Verbeeld u maar een almoezenier van een hospitaal, waar 800 melaatschen zouden vergaderd zijn. Hier is geen dokter, zijne wetenschap zou tot niets dienen. Een blanke die melaatsch is, en uw dienaar die het niet is, belasten zich met de zorgen der geneeskunde. »

Kort en uiterst eenvoudig is die beschrijving. Pater Damiaan meende hoegenaamd niet dat hij iets zoo buitengewoons verrichtte. Misschien zouden wij nooit geweten hebben, wat hij al geleden heeft in die liefdadige bezoeken, in dat alledaagsch verkeer met melaatschen, indien zijne medebroeders ons geen uitvoeriger verhalen hadden ter hand gesteld.

Ziehier een verslag van P. Aubert, die meermalen de leprozerij heeft bezocht : « Wat zal ik u zeggen van de melaatschen ? In hun lichaam neemt men de veelvuldige vormen der afzichtelijkheid waar. De melaatschheid knaagt af, zij

verteert met altijd versnellende gretigheid de uitstekende deelen van het hoofd, en de uiteinden van de leden, handen, voeten, elleboog en knieën. Sommigen hebben geen enus meer; bij anderen integendeel is dit lidmaat bovenmate gezwollen. Velen zien achtereenvolgens al hunne vingerleden te midden van scherpe pijnen afvallen; er zijn er die slechts het beenachtige gedeelte der vingers overhouden. Bij anderen blijft er nog hier en daar een stuk van een vinger over. Velen worden blind of eenoogig. Men vindt er ook, gelukkig weinigen, bij wie het geheele aangezicht niets dan eene ontzaglijke wonde van donkerroode, bloedige kleur aan het verschrikte oog vertoont. Arme ongelukkigen! Ook voor zich zelve zijn zij een voorwerp van afschrik. En met dat alles hebben zij nog, gelijk alle andere melaatschen, de ongelooflijke gril van altijd eenen spiegel in handen te hebben, om zich ieder oogenblik daarin te bezien. Bij velen is het aangezicht bovenmate breed of lang, en geheel gezwollen en met diepe plooien doorsneden. Kinderen zien er uit als kleine grijzaards. Bij anderen zijn de lippen verwrongen of ziet men het onderste ooglid bloedkleurig en vreeselijk gapend nederhangen. Ook het spraakzintuig heeft veel te lijden van deze verschrikkelijke ziekte. De stem is hol en wordt langzamerhand uitgedoofd. Daarbij komt nog eene soort van aamborstigheid die vele melaatschen verstikt, of ook een geweldige hoest met sterke bloedspuwingen.

« Laten wij niet spreken van den verpestenden reuk welke uit die half verrotte lichamen wordt gewasemd, vooral bij degenen wier voeten erg zijn aangetast: 't is om er onder te bezwijken. Terwijl ik aan de kerk schilderde, heb ik soms uren lang eenen dier ongelukkigen aan mijne zijde gehad; hij scheen hoegenaamd niet te vermoeden hoe hinderend zijn gezelschap mij was. Andere keeren, terwijl ik preekte, biecht hoorde, of een nieuwbekeerden zieke bediende, werd ik verschillende malen genoodzaakt, gedurende den langen tijd dien ik er aan besteedde, een oogenblik buiten te gaan om wat versehe lucht in te ademen, en mijn walgend hart met geweld terug te houden bij het zien der duizenden wormen, waardoor die ellendigen levend worden verslonden. Ach! men moet naar Molokai komen te midden van zeven of acht honderd melaatschen van allen ouderdom, van alle kunne, in alle graden van die verschrikkelijke ziekte, wil men begripen wat de melaatschheid van het lichaam is, en een treffend en natuurlijk beeld aanschouwen van de melaatschheid der ziel.

« Behalve op sommige tijdstippen van hunne ziekte, lijden zij geene scherpe pijnen. De aangetaste deelen zijn eer gevoelloos en dood.

« Ik heb er ontmoet die zonder huiveren met een mes in handen en voeten als in een stuk hout sneden. Het gebeurt dat zij zich erg verbranden zonder het te merken. »

Tot dusverre P. Aubert. Ook P. Gregorius

had niet zelden het voorrecht zijn edelmoedigen ordebroeder in zijne bezoeken te volgen :

« Eenige dagen voor het begin der retraite, zegt hij, bezocht ik met P. Damiaan bijna al de hutten. Na de zieken onderzocht en ondervraagd te hebben, spraken wij hun eenige woorden van aanmoediging, en hoorden hunne biecht, als zij dit verlangden.

« Behalve de melaatschheid, ontmoet men hier vele andere ziekten, die er het gevolg van zijn. Men vindt er blinden, lammen, krankzinnigen. Maar niets is zoo schrikwekkend als de ontbinding die de ziekte, bij het naderen van den dood, veroorzaakt. Ziet gij dien ongelukkige daar in die verwijderde cel, waar hij weldra den laatsten snik zal geven? Er blijft niets meer dan een vormlooze, verminkte en half weggekankerde romp! Bij dat gezicht deinst de natuur terug maar het geloof ondersteunt den priester.

« Volg mij nu in de groote zaal van het hospitaal. Daar verblijven de vrouwen wier melaatschheid het meest gevorderd is. Nauwelijks kunnen zij zich door die zaal voortsleuren. Welnu, wat doen zij in dien ellendigen staat? Zij bidden. Het gebed is hun eenige troost. Aldus bereiden zij zich tot het ontvangen van het Brood des Hemels, dat de priester hun aanstonds zal brengen. De katholieken, die in de naburige zalen verblijven, maar wier voeten niet in staat zijn naar de kapel te gaan, komen vervolgens in deze zelfde zaal de H. Communie ontvangen.

« Die bezoeken zijn, wel is waar, rijk aan troost; maar dit belet niet dat de natuur er onder lijdt. Ik heb het menigmaal gemerkt aan de hevige hoofdpijn welke er het gevolg van was. Op zekeren dag, toen ik er erg aan leed, maakte mijn welbeminde broeder mij deze opmerking, die ons toelaat zijnen heldenmoed te waardeeren: « Troost u maar, sedert drie jaar dat ik hier ben, heb ik dikwijls hetzelfde ondervonden. »

Schoone verzachtende uitdrukking, die ons genoegzaam laat raden, wat de herder van Molokai dagelijks te lijden had! Want, vergeten wij het niet, dat was niet eens in 't voorbijgaan, maar alle dagen, maar maanden en jaren lang....

Zoet nochtans was dat lijden, als het lijden der harten die JEZUS beminnen, en voor Hem aan het heil der zielen arbeiden. Dit blijkt genoegzaam uit hetgeen Pater Damiaan tot zijnen overste schrijft in Augustus 1873.

« Zie, hier ben ik te midden mijner melaatschen. Afschuwelijk, ja, zien zij er uit; maar zij hebben eene ziel, door het aanbiddelijk bloed van onzen goddelijken Zaligmaker vrijgekocht; Hij ook vertroostte de melaatschen in zijne goedertierene liefde.

« Indien ik, gelijk Hij, hun de gezondheid niet kan terugschenken, nochtans geeft mijne heilige bediening mij het middel om ze te troosten; en ik heb het vertrouwen dat velen onder hen, door de Sacramenten van de melaatscheid der ziel gezuiverd, waardig zullen gevonden

worden, in het hemelsch Jeruzalem te treden ».

En verder : « Er is veel te doen in de huisbezoeken ; maar men is genoodzaakt eene verpeste lucht in te ademen. Ik ga van de eene woning naar de andere ; zij zijn bijna alle vol. Ik vind er dikwijls ongelukkige melaatschen die zich met moeite voortsleuren, omdat hunne handen en voeten door de vreeselijke ziekte zijn weggeknaagd.

« Gewoonlijk luisteren zij met aandacht naar het zaligmakend woord dat ik aan ieder volgens zijne gesteldheid uitdeel. Eene andere woning vraagt ook dikwijls een anderen toon. Hier zijn het zoete troostwoorden. Daar voeg ik er wat bitterheid bij, om de oogen van eenen zondaar te doen opengaan. Elders moet ik ook de stem verheffen, en de versteende zondaars met verschrikkelijke straffen bedreigen.

« Hier, gelijk overal, is het gebed het beste bekeeringsmiddel. Nutteloos had ik verleden Donderdag een armen Calvinist de dringendste redenen voor oogen gelegd, om hem tot onzen godsdienst over te halen. Twee dagen later, wendde ik nieuwe pogingen aan ; er was niets aan te doen. 's Zondags liet ik voor hem bidden, en reeds 's anderdaags deed hij mij roepen, en vroeg mij gelijk de berouwhebbende Joden aan den Heiligen Petrus : *wat moet ik doen?* — Na zijne afzwering werd hij op voorwaarde gedoopt, en toonde een oprecht berouw ».

Pater Damiaan wil niet alleen bekeeren, maar

opbeuren en troosten. Gelijk eene teedere moeder, die bij het bed van haar wegwijnend kind zich het hart van droefheid voelt breken, maar nog moed vindt om haren lieveling op te beuren en met eene gemaakte blijdschap door hare tranen heen te lachen, zoo ook tracht deze liefdevolle herder, deze geestelijke vader, zich blijde en opgeruimd te toonen, om zijne lijdende kinderen het hart te verruimen :

« Ik tracht mij vroolijk te toonen, om hun wat moed te geven. Ik spreek hun van den dood als van het einde huns lijdens. Velen ook zien met onderwerping en somwijlen met blijdschap het laatste uur naderen ».

Wil men zien hoe de katholieke godsdienst op het sterfbed zegeviert ?

« Ik heb zooeven, schrijft Pater Damiaan, eenen mijner beste christenen begraven. Zijn dood was zeer stichtend. Hij verzuchtte naar het geluk des hemels, en zonder ophouden herhaalde hij deze woorden van den Heiligen Paulus, (Phil. 1, 23): « *Ik wensch van mijne banden verlost te worden, en met Christus te zijn* ».

Vandaar die eenigszins vreemde mengeling van lijden en vreugde in de vallei der melaatschen. Alles spreekt er van bittere smarten, van vreeselijke ziekten, van dood en graf. Nochtans is de vreugde uit de leprozerij niet verbannen. De ware deugd, weet in het bitterste lijden nog eenen glimlach om de lippen te plooiën. Zij kan onder de droevigste smartezuchten nog woorden

van dank, ja, nog een blijden lofzang doen weerklinken. De reizigers die de bannelingen van Molokai bezochten, ontvingen eenen indruk van schrik en van bewondering. Niet zonder verbaasdheid zagen de protestantsche bezoekers, hoe op het misvormde gelaat van vele me-laatschen door hunne tranen heen een glimlach speelde als die der martelaren.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Plechtigheden van den Godsdienst in de leprozerij

NDIEN de dood te Molokai ongestoord de lichamen mocht aantasten en het stoffelijke leven verwoesten, toch behaalde de goddelijke genade heerlijke zegepralen in de zielen dier diep beproefde christenen, en deed zij alom schoone deugden bloeien en overvloedige vruchten van heiligheid rijpen. De melaatschen, hoe onrein zij eerst ook waren, werden in den smeltkroes des lijdens gelouterd en gezuiverd. De katholieke godsdienst schitterde met liefelijken glans in die akelige vallei der ellende, en de kracht der goddelijke genade zegevierde over dood en hel: de lezer oordeele zelf.

Reeds in Juli 1873, een paar maanden na de aankomst van P. Damiaan, was het getal der geloovigen van 200 tot boven de 400 gestegen. De katholieken waren ijverig en voorbeeldig, velen kwamen dagelijks de H. Mis bijwonen en 's avonds het rozenhoedje bidden. 's Zondags werd eene plechtige Mis gezongen, welke alle melaatschen, die door de ziekte niet belet waren, met de grootste blijken van godsvrucht bijwoonden, en zelfs met zang en muziek wisten op te luisteren.

Een katholieke Amerikaan, M. Ch. Stoddart,

was reeds sedert 3 jaar in het eiland Hawaï woonachtig, en kreeg in 1884 de toelating om de leprozerij van Molokai te bezoeken. Hij heeft ons eene treffende beschrijving van zijne reis gegeven, en in 't bijzonder van de eigenaardige plechtigheden der Zondagmis onder de melaatschen: « Eene Hoogmis te Kalawao ! Het H. Misoffer wordt opgedragen in den geest van eene Mis van *Requiem* ; want de omstaanders zijn allen tot den dood veroordeeld. P. Damiaan deed mij links aan het altaar in eene afgeslotene zitting plaats nemen. Een latwerk sluit die plaats af, en nooit mag een melaatsche daar binnentreden.

« De koorkinderen waren net gekleed, maar allen min of meer misvormd : sommigen zagen er afzichtelijk en deerniswaardig uit... Het gelaat van den priester schitterde van minzamen ernst. De kapel was vol geloovigen, en allen zongen de eenvoudige kerkliederen, wier tonen ons eenigszins vreemd uit hunne heesche kelen toeklonken.

« De godsvrucht der katholieke Hawaïanen is merkwaardig, omdat zij van natuur eene kinderlijke eenvoudigheid hebben. Ik heb nergens zoo duidelijke teekenen van waar berouw gezien, en zeker niet in de protestantsche godsdienst-oefeningen, vooral sedert zij door inboorlingen worden voorgezeten ; want de Amerikaansche protestantsche zendelingen hebben zich teruggetrokken en de zaken in de handen der inboorlingen gelaten.

« Welk eene tegenstelling hier! Een schitterend altaar, met smaak versierd, een jeugdige priester, bloeiend van gezondheid en met heldere, welluidende stem, het « Pater Noster » zingende: aan zijne voeten koorknapen die op hunne kinderlijke trekken den stempel van den dood dragen. En verder niets dan het vreeselijkste bederf. Nauwelijks was er één gelaat dat men zonder afschrik kon aanzien, en sommige gedaanten schenen uit de verrotting van het graf te zijn opgestaan. En buiten, het plechtig geruisch van de woedende zee, en het huilen van den wind die als een zucht van medelijden in mijne ooren klonk.

« De lucht was bedorven... en die indrukwekkende schaar met al haar afgrijselijkheden, scheen mij als eene onderaardsche doodenvergadering.

« Zoo viert men den Zondag te Kalawao; en het is P. Damiaan gegeven die plechtigheid voor te zitten. Ik dacht toen aan deze woorden van den H. Lucas (xvii, 12-13): « *Toen hij eene zekere stad binnentrad, daar ontmoetten hem tien mannen die melaatsch waren, die op eenen afstand bleven staan en hunne stem verhieven, zeggende: « JEZUS, Meester, heb medelijden met ons. »* Ja, hun gebed werd verhoord: want Hij heeft medelijden met hen, en zegent hen in den persoon van zijnen dienaar. »

Niet minder eigenaardig zijn de processiën te Kalawao. Reeds in 1871 wordt de processie

van het H. Sacrament, met groote plechtigheid gehouden. De melaatschen willen alles zelve voorbereiden: de vrouwen, wier handen nog niet door de ziekte zijn aangetast, naaien vaandels en banieren: de mannen gaan op den berg bamboesstokken snijden om eenen troonhemel en een draagbaar altaar te vervaardigen; twee rustplaatsen worden voorbereid, de eene aan het uiteinde van het eiland, de andere in het hospitaal.

Pater Andreas was den herder van Kalawao komen helpen, en beschrijft, als volgt, de trefende plechtigheid: « Op Sacramentsdag las ik om 6 ure eene eerste Mis, waaronder er eene algemeene Communie plaats had. Te 9 ure zong P. Damiaan de Hoogmis, met uitstelling van het H. Sacrament; daarna sermoen en rozenhoedje. Om 3 ure, zette de processie zich in aantocht: de stoet was verdeeld in 3 groepen. In den eersten, zag men 3 banieren, eene van de jongens, eene van de meisjes en eene van de volwassenen; daarom heen wapperden 30 wimpels.

« In den tweeden groep, zag men eerst een draagbaar altaar, daarna de muzikanten, vervolgens de zangsters en eindelijk de zangers. De derde groep omringde het H. Sacrament. Vier van de sterkste mannen, met een groen kleed, waarop een rood kruis schitterde, droegen den troonhemel; aan de vier hoeken hielden koorkinderen brandende flambouwen; vóór den troonhemel traden nog koorkinderen met den wierook; geheel vooraan gingen jeugdige meis-

jes in wit feestgewaad en met blauwen schouderband; zij strooiden frissche bloemen en lieflijk groen op den doorgang van hunnen God. Musikanten in het blauw gekleed, sloten den stoet.

« Gedurende de processie wisselden de blijde tonen der fanfaren geregeld af met de stem der zangers, terwijl de andere geloovigen zonder ophouden het rozenhoedje baden. De geheele leprozerij was op de been. De protestanten zelve volgden met eerbied of ontdekten zich bij het voorbijgaan van het H. Sacrament; eenigen zelfs waren in den stoet.

« Mijne zangers waren zoo vermoeid bij hunnen terugkeer in de kapel, dat wij ons vergenoegden met een kort Lof zonder *Te Deum*; maar de schoone plechtigheid had genoeg op de gemoederen gewerkt; eenige dagen daarna kwamen acht protestanten het heilig Doopsel vragen, en omtrent veertien anderen bereiden zich om het binnenkort te ontvangen ».

Zoo kwamen blijde feestelijkheden de meelaatschen van tijd tot tijd opvroolijken, en in hun anders eentonig leven eene aangename afwisseling brengen. De processie was eene groote gebeurtenis te Kalawao en te Kalaupapa, en al duurde het feest maar eenige uren, lang bleven hun de zoetste herinneringen ervan bij.

In 1884 beschrijft P. Damiaan zelf een dier processien. Hij is nu reeds sedert elf jaar te Molokai, en zijne christenheid is in vollen bloei; « Het is een waar genot te zien, hoe die arme

melaatschen de voorbereiding dier plechtigheid ter harte nemen. Reeds met Paschen, kwam men overeen dat de processie, op H. Sacramentsdag, van Kalawao zou uitgaan. Toen vergaderden mijne twee zangerskoren te Kalaupapa om de muziekstukken te kiezen, die zij onder de Hoogmis, de processie en het lof wenschten uit te voeren. Aanstands bereidden zij zich daartoe met eene standvastigheid, welke men zelden ontmoet onder Kanakken, en vooral onder zieke Kanakken. Iederen dag leerden zij afzonderlijk een of ander stuk zingen; somwijlen nochtans kwamen zij samen, nu eens te Kalawao, dan weer te Kalaupapa, om met meer eenstemmigheid hunne stukken te kunnen uitvoeren. Op den dag der processie kwamen al de christenen mijner twee parochiën eene vroegmis bijwonen en naderden tot de H. Tafel. Om 10 ure werd de plechtige Hoogmis gezongen. Dien dag was de kapel natuurlijk te klein.

«Mijne christenen van Kalawao lieten uit voorkomenheid de plaats vrij voor hunne broeders uit Kalaupapa, en bleven zelven buiten staan. Het harmonium werd ook verwijderd, om ruimte te maken voor de muzikanten van Kalaupapa. De twee vereenigde koren telden wel 40 stemmen. Al die zangers, uitgenomen 3 of 4, waren melaatsch, en gevormd door eenen zangmeester die melaatsch en blind is, maar zeer bedreven in zijn vak en even vast als juist in zijne leiding. Zij schenen niets te benijden te hebben aan de

beste zangers uwer kathedralen. Alleen het sermoen liet in die schoone plechtigheid te wenschen over. Afgemat als ik was, wilde ik mijne kwade gewoonte van te lang te zijn niet involgen.

« Onmiddelijk na de Mis, zette zich de processie in aantocht ; ik had zelfs den tijd niet om mijn ontbijt te nemen. Voorop ging het kruis, daarna een heerlijk vaandel, dan volgden de fanfaren en twee genootschappen van inboorlingen met hunne Hawaïaansche vaandels, en eindelijk twee rijen katholieke vrouwen. Verder zag men de mannen, de zangers onder de leiding van mijn blinden « *Petero* », die zelf de hand gaf aan eenen Kanak van eenen zonnesherm voorzien. Een laatste groep van engelen, wierookdragers en bloemenstróoiers trad onmiddelijk vóór het H. Sacrament, dat statig werd rondgedragen onder een blinkenden troonhemel, omringd van vier brandende fakkels met bloemen en met groen versierd...

« Na de plechtigheid gingen de vereenigde christenen aan eene zelfde tafel aanzitten, en namen daar een feestelijken maaltijd, die in den vooravond was voorbereid. Gelijk gij ziet laat O. L. Heer soms toe, dat wij eene schoone roos plukken in het midden van wreede doornen ».

Ja, eene roos onder de doornen was het, een blijde lichtstraal die van boven over het sombere dal nederscheen! Wel hem, die alzoo de harten weet op te beuren.

In Juni 1875 kwam Mgr Maigret de leprozerij bezoeken om het H. Sacrament des Vormsels aan eenige nieuwe christenen toe te dienen. Geene moeite werd gespaard om den Bisschop een prachtig onthaal te bezorgen. Geheel eigen-

Portret van Mgr MAIGRET.

aardig was ook deze feestelijkheid. P. Aubert, die Mgr vergezelde, was hevig ontroerd bij dit indrukwekkend schouwspel van melaatschen, die hun lijden willen vergeten om hun teergeliefden Bisschop feestelijk te onthalen.

... « Hoezeer was ik ontroerd, toen ik de me-

laatschen hoorde zingen. Zij hebben zeer goed eene mis van Mozart uitgevoerd...

« Wat zal ik u zeggen van eene serenade, welke zij ons Donderdag avond bij maanlicht kwamen geven? Na ons avondmaal, gingen wij uit om wat lucht te scheppen. Wij ontmoetten omtrent tweehonderd onzer melaatschen, met twee groote vlaggen, met trommel en een twaalfstal muziekinstrumenten. De muzikanten, die verschillende vingers verloren hadden en wier lippen gezwollen en misvormd waren, vermaakten ons gedurende twee lange uren met de schoonste hunner stukken, welke zij met veel kunst wisten uit te voeren...

« Den Vrijdag morgen, 11 Juni, verlieten wij Kalawao. Nooit zal ik dien stoet vergeten van 200 melaatschen, die ons twintig minuten ver uitgeleide deden, met vaandels, trommels en fanfaren. Nooit zal ik de toespraak vergeten, welke onze eerbiedwaardige Apostolische Vicaris richtte tot die schare, nedergeknield om zijnen zegen te ontvangen. De tranen rolden mij over de wangen; zoete tranen zeker, omdat wij de barmhartigheid van God bewonderden, die zijn volk slaat, om het met zijne genadeschatten te vervullen en des te gemakkelijker tot de eeuwige zaligheid te geleiden.

« Van het vaartuig, waar wij plaats genomen hadden, zegende Mgr Maigret eene laatste maal die menigte, welke op het strand was nedergeknield ».

Nog lang bleven de melaatschen het wegsnellende vaartuig in stomme bewondering nastaren. Tranen van blijde aandoening stroomden langs alle wangen; woorden van dank en zegening vloeiden van alle lippen. Dat was nog een gelukkige dag.

Gelukkig, ja, alwie op den weg des lijdens eenen vriend ontmoet, alwie te midden van duistere dagen een blijden zonnestraal mag opvangen. Niets is zoo doodend voor eenen zieke als een onverpoosd lijden. Maar ook niets is zoo krachtig als een mensch, die op de baan des lijdens, zoo niet een Thabor, althans eene blijde rustplaats mag ontmoeten. Gesterkt door de kracht der goddelijke genade, opgebeurd en aangemoedigd door de zorgvolle oplettendheid van hunnen heldhaftigen herder, droegen de katholieke melaatschen van Molokai meestal met moed en liefde het zware kruis huns lijdens tot hunnen dikwijls zoo ver afgelegen Calvarieberg.

DE TIENDE HOOFDSTUK

Werken van P. Damiaan

N plaats van de tijdorde slaafs te volgen, zullen wij nog een algemeen overzicht geven van de werken en inrichtingen van P. Damiaan. Dit zal onzen held des te duidelijker afschetsen, en de voornaamste trekken van den heldhaftigen apostel der melaatschen nog beter doen uitkomen.

Men herinnert zich hoe de zorgvuldige herder aanstonds voor het stoffelijke en geestelijke welzijn der melaatschen had gearbeid : krachtdadig door de Regeering ondersteund, verbeterde hij al aanstonds den stoffelijken toestand : woning, kleeding, voedsel, niets ontsnapte aan zijne bezorgdheid. De dronkenschap, die bron van alle ondeugd, bestreed hij krachtdadig ; hij zorgde dat de goddelijke diensten geregeld werden gehouden ; de zieken ontvingen in zijne bezoeken de noodige geestelijke en lichamelijke hulp. Maar, dit was hem niet genoeg. Zijn stoute ondernemingsgeest en zijn vurige zielenijver deden hem steeds nieuwe plannen ontwerpen en uitvoeren ; de tijd, de ondervinding, openbaarden hem langzamerhand eerst onbekende noodwendigheden ; de goddelijke liefde die zijn hart verterde spoorde hem steeds tot volmaaktere liefdadigheidswerken aan, en scheen met de jaren ook zijne jeugdige krachten te vernieuwen.

Bij de aankomst van P. Damiaan had het hospitaal van Kalawao geen besten naam onder de melaatschen. Velen wilden liever de grootste ontberingen verduren, dan zich daar naartoe laten vervoeren. Dank aan de tusschenkomst van P. Damiaan en aan de goedgunstigheid der Regeering werd die toestand in korten tijd veranderd; het hospitaal was weldra de blijde toevlucht van alle noodlijdenden; later zou P. Damiaan de kroon op het werk zetten, en de zorg der zieken aan liefdezusters toevertrouwen. Sedert 1873 drukt hij dat verlangen uit; pas in 1889 werden zeven Zusters eerst naar Kakaäko en later naar Molokai gezonden.

Onder de jeugdige melaatschen waren er talrijke weezen. Deze ongelukkige kinderen wekten aanstonds de aandacht en het medelijden op van den liefdadigen herder. Zij waren zoo vroeg aan de liefde hunner ouders ontruikt, zoo vroeg voelden zij het schoone leven hun ontsnappen! Op hun nog blozende wangen droegen zij het merkteeken des doods, en op hun kinderlijk gelaat lag een vreeselijke weerschijs van vroegtijdige smarten. Gelijk een pas ontloken roos door de brandende zonnestralen wordt verschroeid en op eenen nog saprijken stengel met verwelkte blaadjes treurig nederhangt, zoo ook ontvingen die weezen bij den eersten levenslach het akelig merkteeken des doods, en leverden zij al vroeg een droevig beeld van vergane schoonheid. Welk hart zou bij dat droevig schouwspel niet breken!

En dan nog, aan welke gevaren was hun teedere ziele blootgesteld? Welke droevige voorbeelden hadden zij niet dikwijls onder de oogen? Die weezen in een daartoe ingerichte woning vereenigen, ze aan de waakzaamheid van een voorbeeldigen christen, of liever aan de moederlijke zorgen eener liefdezuster toevertrouwen, dat was het droombeeld van onzen ijverigen herder. Niet aanstonds echter zou zijn verlangen bevredigd worden: de geldmiddelen, de personen, de tijd zelve ontbrak hem gedurende eenigen tijd.

In 1878 had hij reeds eenige meisjes in een weeshuis vereenigd. Een ordebroeder van P. Damiaan kwam dit jaar de leprozerij bezoeken. « Toen ik tot de kapel van de H. Philomena naderde, zoo verhaalt hij, hoorde ik een gezang hetwelk mij dat der Israëlieten herinnerde, die aan den oever van den Euphrates weenden, terwijl zij aan Sion dachten. Het was eene menigte melaatsche meisjes, die in hunne moedertaal, den volgenden lofzang herhaalden: « Wanneer zal het mij gegund worden mijnen God te zien? Hoelang nog zal ik gevangen blijven in dit aardsche tranendal, waar ik dag en nacht tranen stort? Wanneer zal ik uit dit dal van ellende vertrekken, waar ik geen ander brood heb dan het brood mijner tranen? Och! wanneer zal ik mijn welbeminden JESUS in het heilige Sion aanschouwen? »

Hartroerend schouwspel! In de vallei van

Molokai had de priester des Heeren met zijne gebannen kinderen geen andere hoop, geen anderen troost, dan de ongelukkige kinderen van Israël aan de boorden van den Euphrates: de hoop van het blijde Sion te herzien. Die hoop is hunne kracht, hun geluk.

P. Damiaan had die weezen aan de zorgen eener brave weduwe toevertrouwd: « Eene bejaarde weduwe, die niet melaatsch is, strekt mijne weezen tot moeder. Hunne woning is op eenen afstand van de mijne. Maar wij hebben dezelfde keuken, wij deelen denzelfden voorraad. Elke week ontvangt ieder 7 pond vleesch en 21 pond van eene groente die men *Taro* noemt: daarmee hebben wij eene goede tafel.

« Bijwijlen ontvang ik geheele kisten kleederen voor mijne armen en voor mijne kinderen: dit komt ons van liefdadige personen, en gewordt ons door onze Zusters van Honolulu. »

De weesjongens werden niet verwaarloosd. Een katholieke schoolmeester bleef eerst met deze zorg belast. Later nochtans, toen de protestanten de kinderen wilden dwingen naar hunne goddelooze scholen te gaan, wendde P. Damiaan alle mogelijke pogingen aan, om de weezen bij zich te houden. Nochtans had hij nog geene ruime woning voor de jongens. Welnu, hij zelf stelt zich aan het werk, hij zaagt, hij schaافت, hij timmert, en weldra is er plaats voor talrijke weezen. « In de week, schrijft hij, bezoek ik mijne zieken, en houd mij bezig met mijne

weezen die allen melaatsch zijn. Het is wel onaangenaam aan de natuur, te midden van die ongelukkige kinderen te leven, maar ook de troost ontbreekt mij niet. Nu ben ik zoo wat geneesheer, gelijk mijn patroon, en ik tracht hunne lichamelijke pijnen te lenigen en hunne zielen op den weg der zaligheid te leiden. Zij leeren goed hunnen catechismus en wonen elken dag de heilige Mis en het rozenhoedje bij.»

Het was slechts in Juli 1889, dat hij er in gelukte eenige liefdezusters voor zijne weezen te bekomen: toen gingen de meisjes zich te Kalau-papa vestigen; de jongens bleven te Kalawao.

De leprozerij van Molokai, waar er gemiddeld verschillende zieken in de week sterven, was een uitgebreid eereveld voor de christelijke liefdadigheid. Eén persoon kon onmogelijk in alle behoeften voorzien, te meer daar de hutten der melaatschen in een uitgestrekt dal verspreid waren. «Indien ik van 's morgens vroeg tot 's avonds laat op de been bleef, schrijft P. Damiaan, zou ik nog geen derde mijner zieken kunnen bezoeken.» Daarom besloot hij een soort van liefdadigheidsdienst in te richten. Daartoe koos hij de ijverigste zijner katholieken, zoo mannen als vrouwen, en vereenigde ze elk afzonderlijk tot twee genootschappen, waarvan het voornaamste doel zoude wezen het bezoeken en het verplegen der zieken. Nu is hij verzekerd dat geen zijner lijdende kinderen aan zijne zorgen zullen ontsnappen. «Van hunnen ijver en van hunne

edelhoedigheid verwacht ik de schoonste vruchten voor mijne christenen. »

De godvruchtige missionaris weet genoegzaam hoe krachtig het gebed is ! Hij herinnert zich dat JEZUS gezegd heeft : *komt tot mij, gij allen die belast en beladen zijt, en ik zal u verkwikken*. Wie dan gaat meer gebukt onder het lijden dan deze christenen ? De gedurige aanbidding in het H. Sacrament is vroeger zijn troost geweest. Zijne christenen zullen van die weldaad niet verstoken blijven en de voordeelen van een broederschap der gedurige aanbidding genieten. De vastgestelde uren kunnen wel is waar niet altijd met alle regelmatigheid door meelaatschen gevolgd worden. Maar dikwijls genoeg stichten deze brave christenen hunnen herder door hunne tegenwoordigheid en door hunne godsvrucht. Iederen dag komen ijverige aanbidders voor het H. Sacrament nederknielen : daar aan den voet des altaars zoeken zij troost en kracht, daar leeren zij met onderwerping, ja, met vreugde en dankzegging den bitteren kelk van hun lijden drinken.

De godsvrucht tot Maria is te allen tijde het kenmerk der ware katholieken geweest ! Daarenboven, is Maria ook niet de koningin der martelaren, de troosteres der bedrukten ? Oplettend om zijne christenen den troost van onzen godsdienst zoo volledig mogelijk te verschaffen, vindt P. Damiaan in zijne menigvuldige bezigheden nog tijd om den Meimaand met eene zekere

plechtigheid te vieren : « De Meimaand is goed geweest, zoo getuigt P. Andreas. Velen onzer christenen hebben het scapulier ontvangen, en allen dragen het rozenhoedje om den hals : verschilligen hebben den Woensdag en den Vrijdag gevast. Eenige achterblijvers hebben hunne Paschen gehouden. Er zijn nieuwe aanvragen voor het doopsel, en sommige afgevallene christenen hebben zich met God verzoend. Er waren alle dagen biechten en dikwijls communiën. De mannen zoowel als de vrouwen kwamen schoone bloemen aan het altaar van O. L. Vrouw brengen, en onze arme melaatschen vonden er een waar genot in, dikwijls den kruisweg te doen. »

De dood maakte talrijke slachtoffers te Molokai : iedere week waren er verschillende diensten. Het aanschouwen dier opeenvolgende begrafenissen zou zijne christenen te zeer neergedrukt en ontmoedigd hebben, ware niet een zekere plechtigheid en troostende vertooning hunnen moed komen opbeuren. De lijkdiensten hebben dan ook te Kalawao iets geheel eigenaardigs, dank aan de vindingrijke bezorgdheid van den waakzamen herder. Twee verschillende genootschappen zijn door hem ingericht, om de lijkdiensten te regelen en de overledenen niet alleen eene godvruchtige, maar ook eene plechtige begrafenis te bezorgen. Luisteren wij naar het verhaal van eenen missionaris die Kalawao kwam bezoeken : « Ik was op het punt te vertrekken, toen de Pater mij met veel beteeken-

den blik terughield : « Ge moest liever blijven, sprak hij ; ge zult van avond iets zien dat ge nooit gezien hebt, en dat ge misschien niet meer zult kunnen zien : eene begrafenis te Kalawao. » — Ik had niet veel tijd en toonde weinig lust om zijn verlangen in te willigen. « Zoo ? hernam hij met aandrang, ge weet dan niet, dat het eene onzer schoonste plechtigheden is ? Blijf, wie dat niet heeft gezien, heeft niets gezien. » De Pater sprak zoo ernstig en zoo overtuigend, dat ik besloot te blijven, al ware het maar om hem plezier te doen. Op het gestelde uur begaf ik mij dus naar de kerk en las daar mijn brevier, in afwachting dat de stoet zou verschijnen.

« Eensklaps kwamen de treurige tonen van naderende fanfaren mijne ooren treffen. Ik vernam duidelijk het geluid van de groote trom, de trommels, de fluiten en andere instrumenten. Weldra was de stoet in de kerk. Ik onderbrak aanstonds mijn gebed om de plechtigheid te volgen en alles aandachtig af te zien. Tegen het einde, ging ik aan de deur van de kerk staan om den geheelen stoet wat nader te beschouwen. Ik bemerkte eene lange rei vrouwen en jonge dochters in het zwart gekleed, waarvan sommigen eenen zwarten, anderen eenen rooden doek om den hals droegen. Het waren de twee genootschappen der lijkplechtigheden. Toen de stoet zich naar het kerkhof begaf, hielden verschillende vrouwen eene koord van den lijkwagen in handen. De mannen volgden insgelijks in rouwge-

waad. Eindelijk kwamen de muzikanten, die gelukkig schenen hunne schoonste stukken te mogen spelen.... Buiten wapperden de vaandels aan de scheepsmasten. Het was het vergaderingsteeken, waarop eene talrijke schaar was toegestroomd om de plechtigheid bij te wonen. »

En nochtans wat al arbeid heeft het den ijverigen herder niet gekost, om tot dien schitterenden uitslag te komen! Vele melaatschen waren te arm om eenig geld voor eenen lijkdienst, ja zelfs voor hunne doodkist over te laten. Vóór de aankomst van P. Damiaan werd het lijk dier armen eenvoudig in eenen doek gewonden, en zoo maar zonder kist in den grafkuil neergelaten. De teergevoelige herder kon dit niet over zijn hart krijgen. Hij zelf werkte dan met schaaf en hamer en maakte eene betamelijke doodkist voor zijne overledenen; dikwijls ook, vooral in het begin, zag men hem den kuil graven en het lijk helpen ter aarde bestellen. In den loop van zijn heldhaftig apostolaat te Molokai, gebeurde het niet zoo zelden dat hij, als een andere Tobias, zijne liefde jegens zijne christenen tot na hunnen dood liet blijken. Sommigen beweren dat P. Damiaan aan verschillende honderden, ja aan misschien vijftien- of achttienhonderd zijner melaatschen dien nederigen en dikwijls walgelijken dienst heeft bewezen.

Dank aan die godvruchtige inrichtingen, aan die gedurige zelfverzakingen en onverpoosde

waakzaamheid van den herder, bloeide weldra eene vurige christenheid in de leprozerij, en kwamen steeds nieuwe bekeeringen die belangwekkende kudde vermeederen. Maar dit was den ijverigen apostel der melaatschen niet genoeg. Somwijlen moest een bijzondere oproep gedaan worden; nu en dan moesten door buitengewone sermoenen en geestelijke oefeningen de gemoe-deren der lauwen aangewakkerd, de ijver der besten gezuiverd en vooral de versteendheid van enkelen vermurwd worden. Daartoe noodigde Pater Damiaan eenen zijner medebroeders der naburige eilanden uit, om eene missie of retraite te komen prediken.

Zoo mochten op verschillende jaren 5 paters eene missie geven van omtrent 8 dagen. Iederen dag werd er twee of driemaal gepreekt te Kalawao of te Kalaupapa. De melaatschen volgden met de grootste stichting de talrijke en dikwijls langdurige oefeningen der retraite. Toen Pater Aubert in 1878 de missie gaf, preekte hij achter-eenvolgens op verschillende plaatsen gedurende 17 dagen. Onder zijne toehoorders telde hij niet zelden een protestantschen minister met zijne diakens, en zelfs een soort van Mormoonschen bisschop met zijne ministers en volgelingen. Hij gaf hun alle toelating om hem moeilijkheden voor te stellen, en mocht verschillende bekeeringen inschrijven.

Deze missiën waren buitengewoon vruchtbaar. En hoe kon het anders wezen? Vond de mis-

sionnaris dan niet in al wat hem omringde eenen steun voor zijne ernstige vermaningen, eene toelichting tot de groote waarheden van ons geloof? Scheen daar niet alles met den verkondiger van het woord Gods te spreken van dood, van eeuwigheid? Dikwijls gebeurde het dat de prediker, bij het aanschouwen zijner ongelukkige toehoorders alleen, in tranen losbarstte, terwijl hem een vloed van onbekende welsprekendheid uit het ontroerde hart kwam opgeweld. Is het wonder dat de schoonste bekeeringen die pogingen bekroonden, dat onder de christenen nieuwe vruchten van heiligheid bloeiden? Ja, na de missie kwamen de melaatschen met vuriger godsvrucht aan den voet des altaars troost zoeken; met meer onderwerping bogen zij het hoofd onder de kastijdende hand Gods. Eene nieuwe inwendige vreugde kwam alle harten verlichten, en herder en kudde te midden hunner beproeving met verschen moed vervullen.

Toen P. Damiaan eenige jaren in zijne christenheid had doorgebracht, mocht hij met blijde dankzegging zijne oogen ten hemel richten. Reeds in 1876 telt het katholiek kerkhof meer graven dan het protestantsche. Drie jaar later mag de werkzame herder het volgende schrijven: « De zieken die hier aankomen zijn meestal protestanten of ongeloovigen, en nochtans sterven zij in den schoot der H. Kerk. Men kent den boom aan zijne vruchten. De protestanten bekommeren zich over het geestelijk welzijn

der melaatschen niet. Bijna alle stervenden vragen eenen katholieken priester om zich tot den dood voor te bereiden. Ik heb vele protestant-sche ministers op hun sterfbed het doopsel toegediend. »

Nochtans bleef altijd de helft of het derde der inwoners wederspannig. Want de leprozerij had eene vlottende bevolking: de bekeerden stierven, en er kwamen aanhoudend nieuwe protestanten of heidenen in hunne plaats. Het was dus altijd opnieuw te beginnen. Zoo schrijft P. Gregorius in 1876: « Niettegenstaande de goede gesteldheid van de christenen der leprozerij, moet men nochtans niet denken dat de duivel hier niets te doen heeft. Hij tracht zijn rijk terug te winnen; daartoe heeft hij wederom eene poging aangewend, eene schier ongeloofelijke poging: hij wilde onder die misdeelden van de natuur de wulpsche dansen van het heidendom invoeren! Reeds was een altaar opgericht, een slachtoffer moest opgedragen worden aan de godheid, welke door de heidensche dansers wordt vereerd. Zonder de waakzaamheid van P. Damiaan en de kloeke houding van onzen geachten Gouverneur had men een ellendig schandaal te betreuren. Wij houden niet op voor die verblinden te bidden, en wij hopen dat de toenemende ziekte des lichaams hun eindelijk de oogen der ziel zal openen. »

Daar inderdaad, op het sterfbed, aan de deur der eeuwigheid, wachtte de wakkere herder die

verdwaalde schapen : en weinigen weerstonden op dat plechtig oogenblik aan de bede van den priester en aan de werking der goddelijke genade.

Dringen wij nu met den geest in de armoedige pastorie van P. Damiaan, en volgen wij hem in zijne dagelijksche bezigheden. Zoo zullen wij een volledig overzicht zijner werkzaamheden hebben. Het is overigens niet alleen in de buitengewone omstandigheden, in de groote ondernemingen dat men eenen held leert kennen : volg hem in het alledaagsche leven, in het geheim zijner woning, in die duizend handelingen waar de mensch zoo gemakkelijk zijne zwakke zijde toont. Daar ziet men wat hij is, wat hij niet is.

Na eene korte nachtrust, welke hij op den blooten grond heeft genomen, knielt hij eerbiedig aan den voet van zijn kruisbeeld neder: hij overweegt het leven van O. H. J.-C., hij doorgrondt de groote waarheden van ons geloof. Het voorbeeld van onzen goddelijken Zaligmaker, de gedachte aan den dood, aan de eeuwigheid, ziedaar wat hem alle aardsche geneugten leert verachten, zich zelve verzaken, zich voor zijnen evenmensch opofferen en in zijne misvormde melaatschen het beminnelijke beeld van den lijdenden JESUS erkennen. Na een uur in deze godvruchtige overwegingen te hebben doorgebracht, draagt hij met de grootste gevoelens van godsvrucht het H. Misoffer op. De tegenwoordigheid zijner melaatschen doet het lichaam niet weinig lijden,

maar verheft zijne ziel, en geeft hem de gewenschte gelegenheid om met zijnen gekruisigden God ook het offer zijner vrijwillige versterving op te dragen.

Daarna houdt hij eene korte onderrichting: het geestelijk voedsel dat hij al vroeg heeft genomen, kan hij nu met alle liefde aan zijne welbeminde kinderen mededeelen. Hij begeeft zich vervolgens naar zijne armoedige woning om een eersten maaltijd te nemen.

Zijn huishouden is uiterst eenvoudig. « Ik leef hier alleen, schrijft hij in December 1874, in eene kleine hut, waar nooit een melaatsche binnentreedt. 's Morgens, na de Mis, komt eene vrouw die niet melaatsch is, mijn eten gereedmaken; 's middags gebruik ik wat rijst, koffie en een weinig beschuit; 's avonds neem ik hetgeen van mijn middagmaal overgebleven is, met een kopje thee, die ik boven mijne lamp verwarm. Ik eet maar tweemaal per dag, en dat is mij genoeg. Daartusschen gebruik ik zelden iets. Zooals ge ziet, blijf ik er gezond bij, en sterf ik niet van honger. Over dag ben ik gewoonlijk niet thuis. »

Zijn thuis! was het niet veeleer het hospitaal, de hut zijner zieken of zijn weeshuis? Gedurig ziet men hem haastig te voet of te paard van de eene hut naar de andere rondloopen, hier eenen zieke bedienen, daar eenen zondaar vermanen, elders zijne almoezen uitdeelen. Hij weet zich, als het ware, te vermenigvuldigen. Als

het noodig is, neemt hij hamer en zaag om eene doodkist te vervaardigen, of eene hut te bouwen voor een armen melaatsche, of eene kapel voor zijne christenen of voor de eene of andere christenheid van het hoogere eiland.

Tegen den avond vereenigen zich wederom de christenen in de kapel voor het rozenhoedje. De herder heeft altijd eene teedere godsvrucht gekoesterd tot de H. Moeder Gods : hij weet dat een kind van Maria, een kind voor den Hemel is, dat ons alle genaden door haar geworden, dat vooral de melaatschen allen troost vinden zullen bij deze machtige troosteres der bedrukten.

Afgemat komt hij eindelijk in zijne eenvoudige pastorie terug ; maar de arbeid is nog niet af : bij het licht zijner lamp, bidt hij godvruchtig zijne getijden, of schrijft eenen brief aan zijne ordebroeders, of aan zijne weldoeners, of studeert eenigen tijd. Dikwijls ook stelt hij nog lang het uur der nachtrust uit, en zoekt in het gebed nieuwe krachten voor zijne ziel. « Daar het kerkhof, de kerk en de pastorie in een zelfde omheining zijn ingesloten, aldus schrijft hij, ben ik 's nachts de eenige bewaker van dien schoonen doodenakker, waar mijne geestelijke kinderen rusten. Het is mij een genot, daar mijn rozenhoedje te bidden, en na te denken over het eeuwig geluk, waarvan menigen reeds in bezit zijn, over het eeuwig ongeluk van enkelen die aan mijne vermaningen geen gehoor gaven, of

over de pijnen van het vagevuur. Waarlijk, zijn het kerkhof en de hutten mijner stervenden mijne beste meditatieboeken, niet alleen als ik mijne eigene ziel wil voeden, maar ook als ik mijne onderrichtingen voorbereid. »

Rijk aan verdiensten strekt hij eindelijk zijne vermoeide ledematen op eene harde rustplank uit, om 's anderdaags met nieuwen ijver en versche krachten hetzelfde arbeidzame leven te hervatten. Zoo volgden de dagen en de jaren elkander op : en iedere dag was een volle dag, rijk aan schoone heldendaden, waarvan zijne meelaatschen en Gods engelen de eenige getuigen waren, maar die in het gouden boek des levens zullen blijven aangeteekend tot den grooten dag der openbaring en der vergelding.

VEERTIENDE HOOFDSTUK

Medewerking

ALLEEN groote rampen of zuivere heldenmoed hebben het voorrecht volken van alle werelddeelen en van alle geloofsgezindheden in eene zelfde medelijdende en bewonderende deelneming te vereenigen. In de tegenwoordigheid van eene diepe smart of van eene verhevene deugd, zwijgt de haat, de partijzucht, de sectegeest. Dan aanschouwt men niet zoozeer den mensch dan zijn lijden, zijnen heldenmoed, en, door de nevelen van alle vooroordeelen heenziende, schept men er behagen in met alle vrijheid zijn ongeluk te betreuren of zijne grootheid de bewonderen.

De melaatschen van Molokai, de apostel dier melaatschen, genoten dit algemeene medelijden, die onpartijdige bewondering.

Reeds in 1873, kwamen uit Honolulu talrijke almoezen van protestanten en katholieken; de Zusters dier stad toonden een bijzonderen ijver om almoezen in te zamelen en af te zenden. Die bron welke zoo vroeg begon te vloeien, bracht ieder jaar nieuwe schatten, en zal zeker niet verdrogen, zoolang er in de leprozerij behoeftigen te helpen en zieken te verplegen zijn.

Deze kring van christelijke liefdadigheid breidde zich weldra met groote snelheid uit. In Europa werden rijke almoezen ingezameld, niet

alleen onder de katholieken maar ook onder de andersdenkenden. Of liever, hebben de protestanten, althans op sommige plaatsen, niet het voorbeeld gegeven?

In Engeland, was het een protestantsche minister, die het sein gaf tot eene vrij algemeene beweging ten voordeele der ongelukkige bannelingen van Molokai. De naam van M. Chapman, rector van St-Lucas' kerk te Londen, zal voor eeuwig in gouden letters geboekt blijven in de geschiedenis der groote leprozerij. Hij eerst had moed genoeg, om de spotternij en den haat van eenige zijner godsdienstgenooten te trotseeren, en in eenen oproep tot zijne protestantsche kudde ten aanzien van geheel Engeland aalmoezen te bedelen ten dienste van eenen katholieken priester. Hij eerst dorst dezen heldhaftigen missionaris met woord en daad ondersteunen. Eene eerste inschrijvingslijst bracht hem de schoone som van 16,250 fr. ; een weinig later mocht hij 40,625 fr. naar Molokai zenden. Maar dit was hem niet genoeg. Hij richtte eenen brief tot de *Times*, het groote Engelsche dagblad, of liever het welbekende wereldblad, waarin hij eenen algemeenen oproep doet tot alle liefdadige katholieken en protestanten. Eene som van 25,000 fr. was het welwillend antwoord zijner landgenooten.

De ijverige rector van Sint-Lucas bleef in latere jaren hetzelfde voorbeeld van liefdadigheid en onpartijdigheid aan zijne geloofsgenooten

geven. Hij trad in geregelde briefwisseling met den heldhaftigen apostel der melaatschen, en ging met hem eene vriendschap aan, waarvan de liefdadigheid en de dankbaarheid de wederzijdsche banden waren.

Dit moest hem natuurlijk den haat van sommige dweepers op den hals halen. Een protestantsch minister nam de pen op in naam zijner mistroostige broeders, en teekende verzet aan tegen de ongeloofelijke zwakheid van dien herder: « In plaats van de klove te verbreeden welke tusschen de Roomsche Kerk en de Anglicaansche sedert eeuwen was gegraven, dorst hij die aanvullen om den overgang tot Rome te vergemakkelijken... » Het antwoord van dien « zwakken » herder was onverschrokken: *Gaat naar Molokai, en doet wat hij gedaan heeft!* Tot nu toe ten minste, heeft nog geen enkele dier partij-dige vitters een zoo verstandigen raad gevolgd. Hun gedrag werd dan ook door de openbare meening genoegzaam gebrandmerkt, en de algemeene beantwoording welke de oproep van M. Chapman in geheel Engeland mocht genieten, kwam den vriendschapsband tusschen katholieken en welmeenende protestanten nog nauwer toehalen.

Uit Amerika en vooral uit de Vereenigde Staten zag men de almoezen van alle kanten toestroomen. Mgr Gross, aartsbisschop van Oregon, vergaderde de talrijke giften dier vrijgevige liefdadigheid: hij werd de schatmeester van

P. Damiaan en noemde zich den *zaakgelastigde* der melaatschen van Molokai. Hij zond hun zelfs eenen zijner priesters, den E. H. Conrardy, die tegenwoordig nog in de leprozerij verblijft en er zijn leven blootstelt in den dienst der melaatschen.

Maar, zou iemand kunnen vragen, hadden de melaatschen zoovele aalmoezen van noode? Was de armoede te Molokai zoo groot? En waar bleef dan de Regeering?

Personen die zonder kennis van zaken een lichtzinnig oordeel durven vellen, of te goeder trouw de ongegronde klachten van anderen herhalen, hebben de Regeering der Sandwich-eilanden onmeedoogend beschuldigd. Wij zeggen het nogmaals. De Staat heeft zijnen plicht gedaan, en over 't algemeen de noodige pogingen aangewend en de toereikende geldmiddelen geschonken, om het ballingschap der melaatschen zoo zacht mogelijk te maken. De Heer Gouverneur der leprozerij, zooals M. Edward Clifford met kennis van zaken mag getuigen, is oplettend en waakzaam. Het koninklijk Huis toonde, vooral in de laatste jaren, eene bijzondere bezorgdheid voor zijne diep ongelukkige onderdanen van Molokai.

Eene stoomboot brengt iedere week de noodige mondbehoeften : 5 pond ossenvleesch voor ieder, en daarbij nog een voorraad van melk en beschuiten. In Kalawao is er een groote winkel, waar men zich eetwaren en alle slag van voor-

werpen tegen betaling kan aanschaffen. Het Gouvernement draagt ook zorg voor de hutten. De woningen zijn over 't algemeen net en gezond, voorzien van eenen vloer die met den vochtigen grond niet in aanraking is. In een woord de toestand der melaatschen is zoo zeer gebeterd dat de ziekte reeds minder verwoestingen aanricht, ja, dat vele bannelingen volmondig bekennen daar liever te blijven dan nog in hunne familie terug te keeren.

Niettegenstaande die bezorgdheid van den Staat, kan men licht begrijpen dat er in eene leprozerij van ruim 800 inwoners (later ruim 1200) nog altijd veel te doen overblijft voor eene oplettende liefdadigheid. Zoo deed P. Damiaan klachten bij het Bestuur, omdat er zieken waren die sedert meer dan een jaar geen druppel melk hadden gekregen.

Het was gewoonlijk met het beste gevolg dat die ware vader der melaatschen voor zijne kinderen ging pleiten. De gevraagde hulp liet zich niet lang wachten, en ten gevolge zijner tusschenkomst werden vele nuttige en zelfs hoogst noodzakelijke maatregelen genomen. Hij immers kende wel het best de noodwendigheden dier ongelukkige bannelingen, en moeilijk kon men hem iets weigeren. Soms tijds nochtans bleven zijne smeekschriften en pogingen zonder gevolg. Maar men vergete niet in acht te nemen dat louter gebrek aan geldmiddelen den Staat dik-

wijls in zijne rechtmatige bedoelingen en liefdadige ondernemingen heeft teruggehouden.

Zoo schrijft P. Damiaan in Januari 1880 :

« De Regeering van Hawaï doet nog altijd nieuwe melaatschen aanhouden en naar hier vervoeren, naarmate men ze kan ontdekken en de geldmiddelen het toelaten. De som van 60.000 piasters⁽¹⁾ die alle twee jaar aan het onderhoud der melaatschen besteed wordt, zou onvoldoende zijn, indien men al de leprozen wilde vervoeren die in de Sandwich-eilanden te vinden zijn. Bij gebrek aan geldmiddelen houdt men zich aan het getal van 700 of 800 bannelingen. Sedert mijne aankomst begraven wij er van 150 tot 200 ieder jaar, en er zijn altijd boven de 700 levenden. »

Laten wij hier tot klaarder inzicht van de zaak nog bijvoegen dat de leprozerij opgericht werd in 1866. Tien jaar later had men er reeds 1570 melaatschen aangevoerd, waarvan 905 waren gestorven.

In 15 jaar werden 2500 melaatschen naar Molokai verbannen. Daarbij is er te Kakaäko, bij Honolulu, nog een hospitaal, waar twijfelachtige gevallen onderzocht worden ; van daar worden de melaatschen naar Molokai ingescheept. Bovendien is er te Honolulu nog een weeshuis, waar de kinderen der melaatschen, die de ziekte hunner ouders niet geërfd hebben, zorgvuldig worden opgevoed.

1. De Spaansche piaster heeft eene waarde van 5, 43 fr.

Men begrijpt welke kosten dit alles ten gevolge had. Waar echter de Regeering te kort schoot, wist de christelijke liefdadigheid hare giften te brengen. Talrijke aalmoezen kwamen, te goeder uur, van alle kanten aan. P. Damiaan had het genot alzoo in de behoeften zijner melaatschen te kunnen voorzien.

Als hij de hutten bezocht nam hij gewoonlijk eenen voorraad geneesmiddelen en lekkernijen mede. Pater Gregorius schrijft in 1876 : « Pater Damiaan werkt niet alleen met allen ijver aan het heil der zielen, maar hij vergeet ook het lichaam der zieken niet. Dikwijls steekt hij de hand in kisten suiker, in schotels met beschuiten, of in de kleederkas. Wat hij er uitneemt, wordt aan de behoeftigen uitgedeeld zonder onderscheid van godsdienst. »

Met een woord, hij mocht niet alleen de zieken bezoeken en de bedroefden vertroosten, maar ook de naakten kleden, de hongerigen spijzen, en de dooden eene betamelijke begrafenis bezorgen.

Gedurende zijn verblijf te Molokai heeft P. Damiaan 5000 melaatschen verpleegd, en op dit getal zijn er 4000 gestorven.

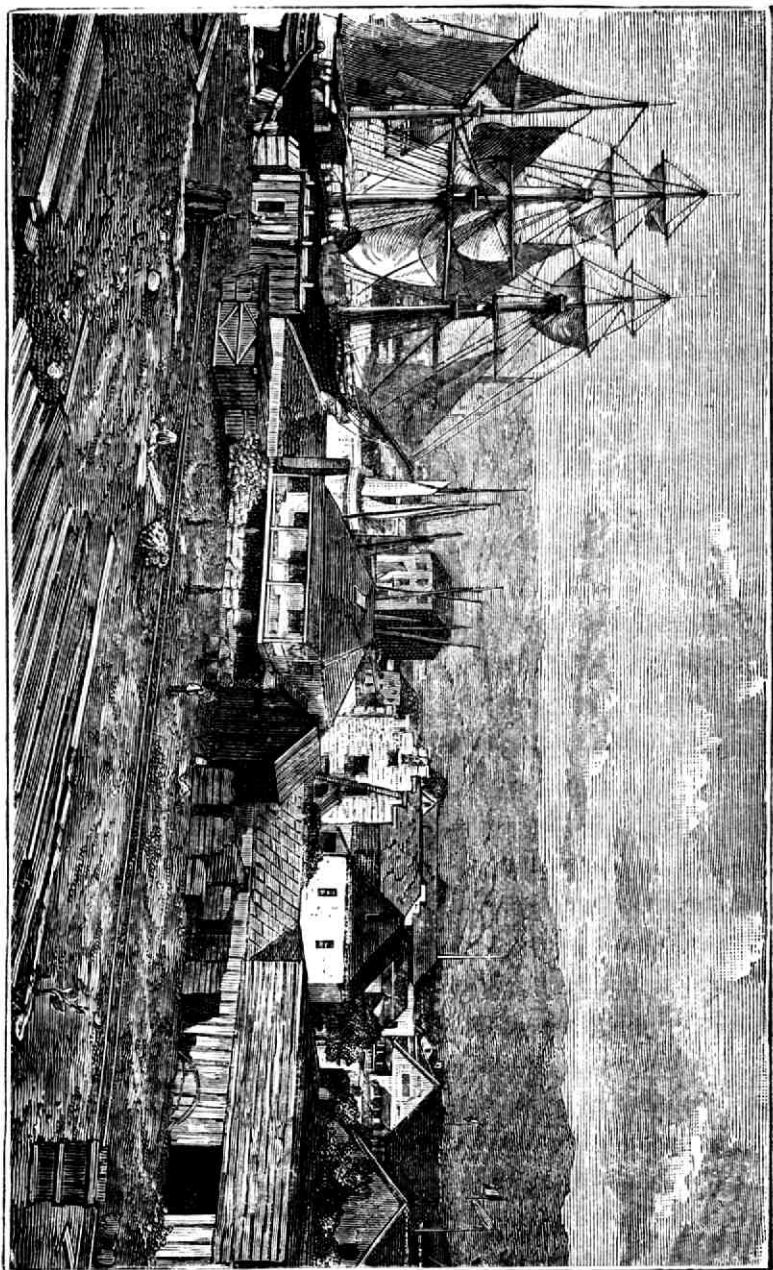
De weldaden waarmede hij zijne aangenomene kinderen mocht overladen, openden hem alle harten. Zoo was niet alleen zijne zelfopoffering, maar ook de milddadigheid zijner mensche-lievende medehelpers, een machtige hefboom in zijne handen om op de gemoederen te werken.

Het goed door P. Damiaan in Molokai gesticht, mag grootendeels aan zijne barmhartige wel-doeners worden toegeschreven. Mocht God aan de liefdadige protestanten voor die tijdelijke aalmoezen den geestelijken schat van het ware geloof schenken!

De nederige herder van Molokai had zeker nooit eene andere medewerking durven verlangen dan de liefdadige giften zijner milde wel-doeners. Daarbij nochtans moest het niet blijven. Vereerende bezoeken zouden den moed zijner melaatschen komen opbeuren, en toonen dat zij wel uit het oog maar niet uit de harten gebannen waren.

Schoone onderscheidingen en belooningen deden zelfs den ootmoed schrikken van den nederigen kloosterling.

Op 24 September 1881 kwam Hare Koninklijke Hoogheid de Regentes, met hare zuster en een aantal voorname personen de leprozerij bezoeken. P. Damiaan deed zijn best om ze zoo goed mogelijk te ontvangen. Bijna al de zieken ten getalle van 800 waren op het strand vergaderd. Omtrent zeventig mannen hadden eene oude uniform aangetrokken en omringden Hare Hoogheid bij wijze van eerewacht. Niet ver van het strand was eene schoone tent voor de plechtige ontvangst opgeslagen. De weg van de landingsplaats naar de tent was met eene dichte graszode bedekt en met bloemen bestrooid. Op verschillende afstanden rezen sierlijke praal-

Haven van Honolulu.

bogen met bevallig slingerende bloemkransen en vleierende opschriften.

De Regentes kon niet begrijpen hoe de melaatschen haar in zoo weinig tijds eene zoo schoone ontvangst hadden kunnen voorbereiden. Het deed haar goed die geestdriftige en eenparige eerbewijzing te ontmoeten. Maar toen zij de melaatschen van nabij beschouwde en verschillende personen herkende met wie zij vroeger geleefd had, barstte zij in eenen vloed van tranen uit ; zij wilde de melaatschen bedanken, maar hare bevende lippen konden geen woord uiten, en een harer ministers was verplicht in hare plaats te spreken. De Regentes bezocht met alle aandacht de geheele leprozerij en vertrok nog denzelfden dag naar Honolulu.

Dit was haar niet genoeg. Hare Koninklijke Hoogheid had de liefdadigheid van den apostel der melaatschen van nabij kunnen bewonderen. Zij besloot die edele zelfopoffering te beloonen. Een paar maanden later kwam Mgr Hermann, hulpbisschop van den Apostolischen Vicaris, Mgr Maigret, als gezant van de Regentes, voor de eerste maal de leprozerij bezichtigen.

Wederom waren al de melaatschen op de been ; triomfbogen werden langs alle kanten gespannen, bloemen werden gestrooid, muzikanten en zangers gingen met eene afdeeling vrijwilligers zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid verwelkomen ; men scheen op dit buitengewoon bezoek iets bijzonders te verwachten.

Op eenen afstand van de reede stonden de gezanten van Kalawao met P. Damiaan om den bisschop te ontvangen ; zij stegen aanstonds

Mgr HERMANN.

te paard en de stoet trok plechtig vooruit. Weldra staan zij vóór eenen praalboog : blijde kreten weerklinken, vlaggen en wimpels wap-

peren langs alle kanten : het zijn talrijke melaatschen die zich bij den stoet komen aansluiten en den bisschop naar Kalawao begeleiden.

Bij de kapel rijst een tweede triomfboog ; daar staat de geheele bevolking vergaderd, en een geestdriftig gejubel weerklinkt over de dikwijls zoo doodsche vallei. Blijde zangen worden aangeheven, vleiende welkomsgroeten worden voorgelezen. Zijne Hoogwaardigheid beschouwt met medelijden en bewondering die juichende schare, en stuurt haar een woord van dank en aanmoediging toe.

Op het gelaat der melaatschen zweefde een blijde glimlach van voldoening ; zij waren zoo verheugd te zien dat hun bisschop zijne ongelukkige kinderen niet vergat, dat hij ze teer beminde. Maar welke was niet hunne blijde verrassing, hunne geestdrift, toen zij den bisschop een blinkend eerekruis zagen te voorschijn brengen en dit, niettegenstaande zijne nederige verschooningen, om den hals van hun welbeminden herder hangen. Hare Koninklijke Hoogheid de Regentes had den heldhaftigen missionaris tot Ridder Commandeur der Koninklijke Orde van Kalakaua benoemd.

Een ontzaglijke jubelkreet steeg uit de verrukte kudde op ; tranen van blijdschap rolden uit vele oogen. De melaatschen waren buiten zich zelve van vreugde en toonden hunne blijdschap op de meest kinderlijke en luidruchtige wijze. Alleen P. Damiaan scheen minder tevreden.

Slechts op het uitdrukkelijk bevel van zijn bisschop heeft hij zich die eervolle onderscheiding laten welgevallen.

De ootmoedige kloosterling heeft afschrik van alle eerbetuigingen. Hij wil geen ander loon dan de inwendige vreugde die op een goed werk volgt, dan het geluk van zich voor anderen op te offeren en de eeuwige vergelding welke aan de liefdadigen wordt beloofd.

Wil men een bewijs dat P. Damiaan als ware kloosterling geene eervolle onderscheidingen zocht, noch er behagen in vond, ziehier wat eenige jaren later gebeurde. Als M. E. Clifford hem een bezoek brengt, en hem met bescheidenheid vraagt of hij zijn eerekruis niet mag zien, zoekt de nederige missionaris een oogenblik met eenigen tegenzin, en haalt eindelijk het kostbare eermetaal uit eene doos. Het was gansch met stof bedekt als een voorwerp dat vergeten is.

Wie nochtans had eene dergelijke onderscheiding meer verdiend dan de apostel der melaatschen? Welke diensten heeft hij aan het land niet bewezen? Welke belanglooze, welke edele opoffering en toewijding?

Hare Koninklijke Hoogheid wist die heldendeugd met onpartijdigheid te waardeeren en te beloonen, zooals de volgende brief aan P. Damiaan gericht, en door Mgr Herman overhandigd, er een afdoend bewijs van levert:

« EERWAARDE HEER,

« Ik wensch u te verklaren, hoezeer ik de heldhaftige en belangelooze diensten bewonder, welke gij aan de ongelukkigste mijner onderdanen bewijst, en wil eene openbare hulde brengen aan de onwaardeerbare zelfopoffering, standvastigheid en liefdadigheid, waarmee gij zonder ophouden allen lichamelijken en geestelijken bijstand verleent aan die ellendigen, wien de liefdevolle zorgen van bloedverwanten en vrienden noodzakelijk ontbreken.

« Ik weet genoegzaam, dat gij in uwen arbeid en in uwe toewijding geene andere drijfveer hebt dan uwe begeerte van die ongelukkigen te helpen, en dat gij uwe belooning alleen verwacht van den machtigen God, onzen oppersten Meester, wiens hand u leidt, wiens geest u bezielt. Nochtans, om mijn verlangen te bevredigen, bid ik u, eerwaarde Pater, het eerekruis van Ridder-Commandeur der Koninklijke Orde van Kalakaua te ontvangen, als een bewijs van mijne rechtzinnige bewondering voor de pogingen, welke gij aanwendt, om de ellende te lenigen en door alle middelen het lijden te verzachten van die ongelukkigen, zooals ik de gelegenheid heb gehad met eigen oogen te zien, over eenige dagen, in het bezoek dat ik in de leprozerij heb gedaan.

Ik ben uwe vriendin, (I am your friend),

LILINOKALANI, regentes. »

Die edele onpartijdigheid jegens den katholieken apostel der melaatschen werd hevig toegejuicht, niet alleen door de inwoners der leprozerij maar ook door alle Hawaïanen zoo christenen als heidenen. De « Gazet van Hawaï » was de tolk dier eenstemmige goedkeuring, toen zij eenige dagen later schreef : « Nooit had iemand meer recht op dergelijke onderscheiding... Wij verheugen ons des te meer, omdat de Vorstin zich boven alle vooroordeelen en kleingeestige vitterijen heeft verheven, en de verdiende belooning heeft geschonken zonder de geloofsgezindheid in acht te nemen. » Dit mag waarlijk eene onpartijdige medewerking heeten en was wel bekwaam om ook eenen held aan te moedigen die uit zuivere liefde tot God arbeidde.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK

P. Damiaan melaatsch

EEDS was P. Damiaan sedert 12 jaar werkzaam onder zijne dierbare melaatschen. Hij schreef het toe aan eene bijzondere bescherming van de HH. Harten van JEZUS en Maria, dat hij zoo lang van de ongenadigste der besmettingen was bevrijd gebleven.

Altijd echter verwachtte hij vroeg of laat te bezwijken. Wel nam hij de noodige voorzorgen : hij wilde niet van vermetelheid beschuldigd worden. Hij woonde in een afzonderlijk huis ; eene vrouw die niet melaatsch was droeg zorg voor tafel en kleederen ; maar verder was hij alles voor allen : hij verkeerde in gedurige aanraking met de melaatschen ; in het hospitaal, in de hutten, als hij de zieken bediende of de dooden begroef. De lucht die hij inademde was verpest. Hij bekent het zelf, dat hij om gezond te blijven somtijds versche lucht moet gaan scheppen of wat handwerk verrichten. Het gebeurde dat hij naar het hooger gedeelte van Molokai ging om zijne medebroeders te helpen. In 1878 kwam P. Andreas zich te Kalaupapa vestigen. P. Damiaan bleef te Kalawao, en vond nog tijd om de christenen van het hoogere gedeelte des eilands te bezoeken. In 1881 is P. Albert te Kalaupapa en blijft er tot in 1888 ;

P. Damiaan was weder alleen belast met de bediening der geheele leprozerij, en in de onmogelijkheid zich eenige rust te verschaffen.

Reeds in 1884 meende P. Damiaan teekenen van melaatschheid in zijn lichaam te ontdekken; de dokter stelde hem nochtans gerust. Het volgende jaar gebeurde het dat hij een warm voetbad nam: het water was tamelijk heet, en nochtans voelde hij hoegenaamd geene pijn. Die gevoelloosheid is een onfeilbaar teeken van melaatschheid. P. Damiaan verhief zijn hart tot God om zijne offerande te vernieuwen. Tot meerdere zekerheid echter onderwierp hij zich nogmaals aan een zorgvuldig onderzoek van den dokter. De geneesheer bespeurde weldra duidelijk de gevreesde teekenen: « Het doet mij leed, zegde hij, gij hebt het maar al te goed geraden. — Ik ben er niet van verschrikt, antwoordde P. Damiaan zonder ontsteltenis, ik was er van overtuigd. »

Zelfs was hij aan die gedachte gewoon: sedert elf jaar placht hij aan zijne melaatschen te zeggen, in de overtuiging dat het vroeg of laat waarheid zou worden: *wij melaatschen*. De onderwerping aan den heiligen wil van God was hem dus gemakkelijk. Van nu af valt hij onder de algemeene afzonderingswet, en is het hem verboden het eiland te verlaten; maar nu God zelf verlangt dat hij dit offer opdrage, heeft dit vooruitzicht niets meer dat hem afschrikt of ontmoedigt. Ja, zooals hij het zelf verklaart, hij

zou liever niet genezen, indien het daartoe noodig was dat hij het eiland verliet en zijn arbeid staakte.

Zijn brief in 1885 aan Mgr Köckemann geschreven toont ons, dat hij die beproeving niet alleen met gelatenheid maar ook met vreugde uit de hand Gods had ontvangen: « Het is mij voortaan verboden, schrijft hij, nog naar Honolulu te komen, omdat ik melaatsch ben; men ziet het aan mijne linker wang en oor; mijne wenkbrauwen beginnen uit te vallen. Weldra zal ik geheel misvormd zijn. Ik ben volkomen met den aard mijner ziekte bekend, en blijf gerust, onderworpen en zeer gelukkig in het midden mijner kudde. Onze Lieve Heer weet wel wat het beste is voor mijne heiligmaking, en iederen dag, herhaal ik van harte: *« uw wil geschiede. »*

Wat meer is, hij verlangt gelijk de H. Paulus van de boeien des lichaams ontbonden te worden. Getuige deze brief tot zijnen broeder Pamphilus: « Gij weet dat onze Heer mij sedert eenigen tijd gekozen heeft, en dat ik met melaatschheid geslagen ben. Eeuwig zal ik God voor deze genade dankbaar blijven. Deze ziekte, dunkt mij, zal mijnen weg naar het hemelsch vaderland wat korter en rechter maken. In deze hoop, neem ik dat kruis op mijne schouders, en zal ik mijn best doen om het gelijk Simon van Cyrenen na mijn goddelijken Meester te dragen. Help mij, uwen broeder, door uwe gebeden, opdat hij de noodige

kracht ontvang, om te volharden en gelukkig tot boven toe den Calvarieberg op te klimmen. »

Dit belet den moedigen missionaris niet nog onvermoeid voort te arbeiden zoolang hem de krachten eenigszins zullen bijblijven. In November 1887 is hij nog gedurig werkzaam voor zijne dierbare kudde. Hij zal zich dan alleen van het slagveld terugtrekken als hem alle krachten ontbreken, en zoo met de wapenen in de hand trachten te sneuvelen. « Alhoewel de melaatscheit mijn lichaam ter dege heeft aangetast, schrijft hij in denzelfden brief aan zijnen broeder, en ik er reeds een weinig misvormd uitzie, blijf ik toch nog altijd sterk en krachtvol. De vreeselijke pijnen die ik aan mijne voeten leed zijn verdwenen. De ziekte echter heeft mijne handen nog niet aangetast en ik kan nog iederen dag de H. Mis lezen. Dat is mijn troost...

« Ik heb veel werk en de tijd schijnt mij kort. De inwendige vreugde, de blijdschap die de HH. Harten mij overvloedig laten genieten, doen mij gelooven dat ik de gelukkigste missionaris van de wereld ben. Het offer mijner gezondheid, dat God heeft willen aannemen om mijne bediening onder de melaatschen eenigszins vruchtbaar te maken, is, alles ingezien, zeer licht en aangenaam voor mij die met den H. Paulus durf zeggen : *« ik ben dood en mijn leven is verborgen in God met Jezus Christus (1). »*

Nochtans begonnen zijne krachten te ver-

1. H. Paul., Col. III, 3.

zwakken. Een zijner medebroeders, P. Gregorius, (die het volgende jaar door P. Wendelin zal vervangen worden), kwam zich in de leprozerij vestigen, om hem den arbeid lichter te maken. Hij bleef echter zijne parochie bezoeken, zoolang hij daartoe eenigszins in staat was. In November 1888 gaat hij nog door eenen stortregen eenen stervende van de laatste sacramenten bedienen. Zijn ordebroeder zegt hem op zekeren dag, dat hij ziek genoeg is om zijn brevier niet meer te bidden, en ontvangt tot antwoord : « Het is een voorrecht waarvan ik nog nooit gebruik heb gemaakt, sedert ik subdiaken ben. »

Dit zelfde jaar had hij de vertroosting een zijner droombeelden te zien verwezenlijken. Lang had hij bij verschillende bisschoppen pogingen aangewend, om liefdezusters voor zijn hospitaal en voor zijn weeshuis te bekomen. Nu hebben katholieken en protestanten zich wederom tot de geestelijke overheid gewend om die zoo noodige hulp eindelijk te bekomen : zij bekennen eenparig, dat alleen de katholieke liefdezusters in staat zijn aan de zieken in het hospitaal de gewenschte verpleging, en aan de jeugdige weezen eene christelijke opvoeding te geven. Zij smeeken den Bisschop niet langer de zoo dringende hulp te weigeren. Hun verzoek werd ingewilligd. In 1888 kwamen de liefdezusters zich te Kalaupapa vestigen, en P. Damiaan mocht met blijde hoop de toekomst te gemoet zien.

Ondertusschen was het droevige nieuws der ziekte van P. Damiaan in alle werelddeelen verspreid. Men betreurde alom het ongeluk van den held, die eindelijk zelf getroffen was door de vreeselijke ziekte, welke hij lang zoo onverschrokken en zoo straffeloos had getrotseerd. Allen toonden zich met zijn lot bewogen, en gaven hunne bewondering in geestdriftige lofspraken lucht. Zijne heldhaftigheid had hem zoovele lauweren gevlochten. Het ongeluk zou zijnen naam met nieuwen luister omkransen en zijne deugden in een nog meer helder daglicht stellen.

In het afgelegene Engeland vatte toen een groot bewonderaar van P. Damiaan het besluit op, den onmeetbaren oceaan over te steken, om den held van Molokai een bezoek te brengen. Het was in December 1888.

Een felle zuiderwind joeg hevig over de Sandwich-eilanden : de bruisende golven rezen schuimend tegen de kusten van Molokai op, terwijl de namiddagzon hare heldere stralen uit een onbevleken hemel nederschoot. De rijke regenboogkleuren speelden bevallig in eenen sneeuw-witten zoom van schuim en waterregen, en versierden met hunne afwisselende tinten het fijne borduursel door de stuivende baren om het bevallige eiland gestikt. De bekende stoomboot stond op eenen afstand van de kust met de golven te kampen, en trachtte nutteloos aan land te komen. Het vaartuig was met eene vracht leprozen beladen. Talrijke inwoners van de

Steile rotsen bij Honolulu.

leprozerij waren aangestroomd en ieder wachtte met angstig ongeduld.

Maar zie, daar verschijnt eensklaps P. Damiaan: met hevige belangstelling ziet hij naar de stoomboot. Een vreemdeling, een bezoeker had zich aangekondigd! De stoomboot werd bij middel van sloepen van zijne lading ontlast, en weldra trad een deftig Engelschman uit eene der sloepen. Nauwelijks heeft hij voet aan wal gezet, of P. Damiaan heeft hem met liefde bij de hand genomen: « Edward, welkom, » sprak hij, terwijl een wederkeerig « eerwaarde vriend » hem met geestdrift tegenklonk. Waren het dan twee boezemvrienden die vele jaren samen hadden doorgebracht? Neen, die vreemde bezoeker is een Engelschman, een protestantsch minister, die P. Damiaan nooit gezien heeft! Bij het vernemen zijner heldhaftige zelfopoffering en zijner ziekte, heeft hij alles verlaten om hem met zijn bezoek te vertroosten!

M. Edward Clifford bracht insgelijks talrijke geschenken en almoezen uit Engeland mede, zoo dat hij even welkom zou wezen bij de melaatschen. Hij waardeerde, hij beminde P. Damiaan, of liever hij was bovenmate met hem ingenomen, en wilde niet enkel uit nieuwsgierigheid, maar ook uit liefde voor zijn edelmoedigen vriend en voor diens werk gedurende een paar weken met hem leven. Hij bracht tevens eene kostbare olie mede, waarmede hij den melaatschen herder, zoo niet genezen, althans verhelpen wilde.

Al wat hij zag en hoorde, zou hij nauwkeurig opteekenen, en in druk laten verschijnen, om den nederigen herder der melaatschen nog hooger in de achting zijner landgenooten te doen stijgen.

Ziehier hoe hij P. Damiaan afschetst: « Hij is nu 49 jaar oud; het is een struisch en sterk gebouwd man, met zwart krulhaar en korten baard. Vroeger moet het een schoon man geweest zijn; nu is hij reeds tamelijk door de melaatscheid misvormd; dit belet nochtans niet dat het een waar genot is, zijn levendig en teergevoelig gelaat te aanschouwen. Zijn voorhoofd is gezwollen en gerimpeld; de wenkbrauwen zijn uitgevallen; de neus is ietwat ingezonken en de ooren hebben aanmerkelijk in omvang toegenomen. Op handen en gezicht steken lichte knobbelen uit; de ziekte werkt reeds op geheel zijn lichaam. Hij verzekerde mij, dat hij weinig of geen pijn had geleden, sedert hij gebruik had gemaakt van heete baden en van Japaneesche medecijnen.

M. Clifford had voet aan wal gezet op eenen tamelijken afstand van Kalawao. Zijne kist met geschenken en zijne koffers konden moeielijk gelost worden, ter oorzaak van de onstuimigheid der zee. Hij wilde echter kost wat kost zijne geschenken toonen, en gebod dat men ze stuk voor stuk met de sloepen zou aanbrenge-
gen. De melaatschen kwamen zich met belangstelling rond den vreemdeling scharen, op een eerbiedigen afstand nochtans, en bewonder-

den de rijke giften. Het was eene schoone prent van den « Goeden Herder »: een veel betekenend geschenk; schoone statien van den kruisweg, met kunst geschilderd; eene prachtige tooverlantaarn met afbeeldingen uit de H. Schriftuur, alsmede talrijke gekleurde prenten en een *ariston* (soort van orgel) met 40 verschillende wijzen, speeltuig dat men later bij alle gelegenheden zal hooren. Daarenboven waren er nog talrijke andere geschenken voor P. Damiaan.

M. Clifford had zijn pak niet gaarne door eenen melaatsche laten dragen: hij belast er zich zelf mede. « De weg, zegt hij, was vermoeiend, maar ik ondervond dat P. Damiaan nog volmaakter was dan ik mij had kunnen voorstellen, en dit maakte mij de wandeling aangenaam. Halfweg gekomen, nam ik, om mij te verfrisschen, een bad in het schuim van de branding; want de baren zelf waren te onstuimig om te zwemmen, en ik wilde buiten bereik blijven van de tanden der haaien die daar nog al talrijk zijn. Ik bewonderde hoe gerust P. Damiaan ging neerzitten, hoe hij, terwijl ik mij baadde, bleef lezen en bidden, en zich eensklaps in dat inwendig leven terugtrok dat hem zoo eigen was. Zoodra ik gereed stond, was hij wederom vriendelijk en opgewekt: hij toonde mij wederom met voorkomendheid, al wat mijne belangstelling kon gaande maken. »

Weldra komen zij te Kalawao aan. M. Clifford

bewondert daar de kerk, die P. Damiaan zelf gebouwd heeft, en daarnevens den boom waaronder hij drie weken lang zijne nachtrust heeft genomen. Het dorpje ziet er hem niet zoo treurig uit : de nette houten huizen zijn met tuinen omringd, waar de sierlijkste bloemen hunne talrijke kleurenschakeeringen ten toon spreiden en hunne balsemgeuren uitwasemen. Jammermaar dat men bij die huizen niets dan misvormde gezichten aantreft. De Hawaïanen houden veel van bloemen en dragen gaarne bladerkransen om het hoofd; zelfs bejaarde vrouwen durven zich met bloemen tooien.

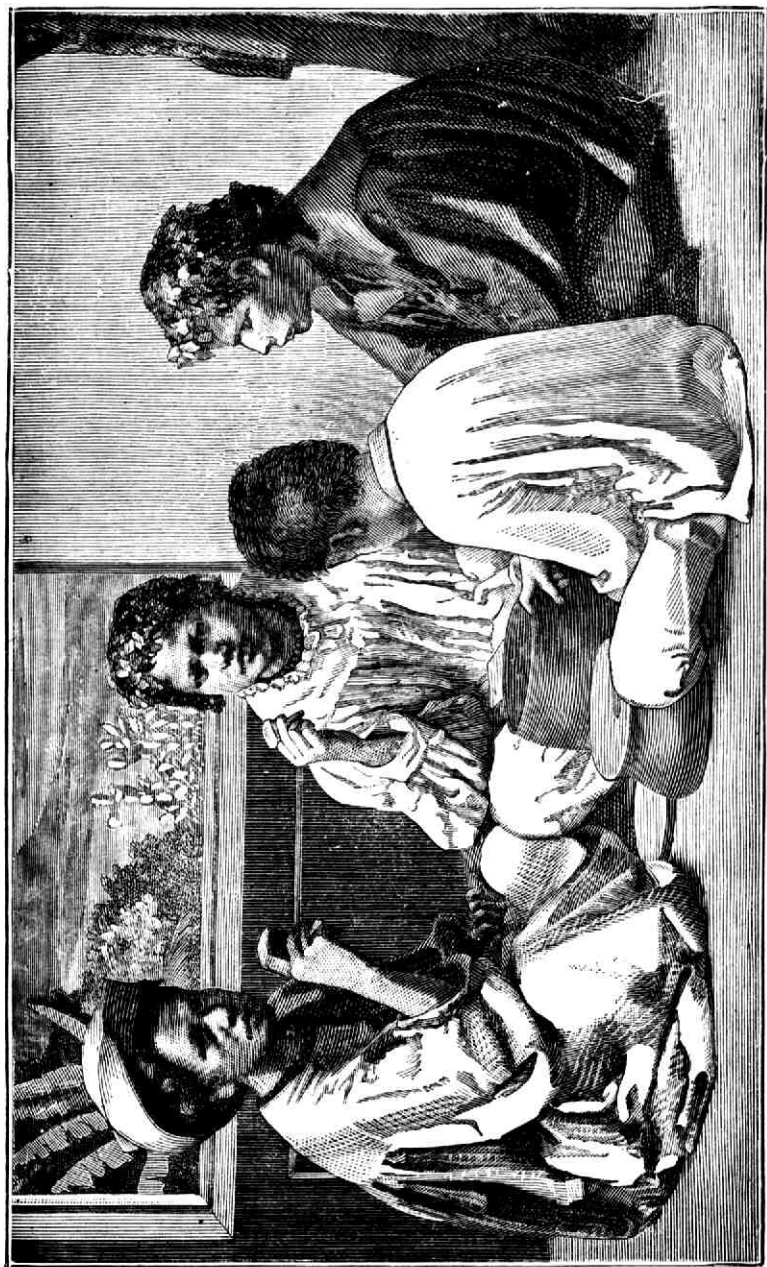
Eindelijk is de edele bezoeker in de nederige pastorie. « Op het verzoek van P. Damiaan, gingen wij, uit vrees voor de besmetting, aan eene afzonderlijke tafel aanzitten; maar hij was dicht bij ons, en wij waren allen gelukkig te zamen.

« Het was wel onaangenaam voor mijne vriendelijke gasten, maar ik had geen lust om wat te gebruiken, behalve eenige beschuiten. Als mij later voedsel werd aangeboden, aanvaardde ik gewoonlijk eenige oranjeappelen, aan een nabijstaanden boom geplukt. Na de tafel gingen wij eenen kleinen trap op, die ons naar het balkon van P. Damiaan leidde. Eene bloeiende kamperfoelie onderhield daar een aangename schaduw. Op dat balkon bracht ik mijne aangenaamste uren door, terwijl ik mijnen vriend uitteekende, en luisterde naar hetgeen hij mij vertelde. Dikwijls kwamen de melaatschen een nieuwsgierigen

blik op mijn werk werpen, en het was mij een genoegen te bemerken hoe gelukkig zij er uit zagen : zij waren daar thuis. Treurig bezag P. Damiaan mijne teekening : « Wat een misvormd gelaat ! zeide hij, ik wist niet dat de ziekte zoo gevorderd was. »

« De kinderen zingen wonderschoon. Een man had eene volle en zoete baritonstem, en een tengere knaap maakte veel indruk met zijne scherpe en heldere stem. Eene vrouw met zeer deftig voorkomen, speelde met veel kunst op het harmonium : men zou gezegd hebben dat hare vingers grootendeels waren afgezet. In Honolulu stond zij algemeen om hare kunst bekend. Zondag toonde ik de tooverlantaarn aan de melaatschen, en P. Damiaan gaf hun uitlegging van de afbeeldingen uit het leven van Christus. Het was een hartroerend schouwspel, te zien, hoe deze ter dood veroordeelde menigte luisterde naar de geschiedenis van zijne genezingen en zijn lijden, van zijne kruisiging en verrijzenis.

« Over dag zitten de melaatschen voor hunne deur te kouten, of zij pletten den taro-wortel, om hun geliefkoosd voedsel gereed te maken, of rijden op hunne poney's van het eene dorp naar het andere. Altijd ontvangt men eenen vriendelijken groet of eenen nog meer vriendelijken glimlach. Dezen toestand hebben zij te danken deels aan de groote bezorgdheid van de Regeering zelve, deels aan de tusschenkomst van den edelen man, die zich in het dal der

Groep van jeugdige Hawaïanen die hunnen maaltijd nemen.

besmetting kwam vestigen toen dood en wanhoop er alleen heerschten.

« Ongetwijfeld moet het leven te Molokai, zelfs in deze omstandigheid, nog vrij ondragelijk wezen voor hart en zenuwen : nochtans hebben acht edele mannen en vrouwen dit leven omhelsd uit liefde tot Christus. Het scheen mij al bijzonder hard gedurende slechts 14 dagen niets dan melaatschen te zien. Ik werd bijzonder diep aangedaan door het ontmoeten van een tienjarig kind, wiens aangezicht de trekken van een vijftigjarigen man droeg. Ik was echter naar Molokai gegaan in de meening dat ik daar eene hel zoude aanschouwen ; en het liefelijke landschap, de beminnelijke inwoners, en hun betrekkelijk smarteloos leven waren voor mij zoovele aangename verrassingen.

« Wat mij vooral trof, was een brave blinde grijsaard van het hospitaal, die mij zeide dat hij God voor zijne ziekte bedankte, omdat zij hem van veel kwaad had bevrijd.

« P. Damiaan was geen overdreven gevoelig man. Het was mij des te aangenamer van hem eenige bloemen te ontvangen uit Jeruzalem, op dewelke hij geschreven had : « Aan Edward Clifford, van zijn welbeminden vriend, J. Damiaan. » Hij schreef ook in mijnen Bijbel : « *ik was ziek, en gij hebt mij bezocht* ».

Gedurende het veertiendaagsch bezoek, werd er natuurlijk van godsdienst gesproken. P. Damiaan, hoe welsprekend ook, kon er niet in

gelukken zijnen vriend te overtuigen, dat alleen de katholieke godsdienst de ware is. Er zijn van die ingewortelde vooroordeelen, waarvoor de sterkste beweegredenen even onmachtig schijnen als de meest treffende en medesleepende voorbeelden. Althans slaagde hij er in, de katholieke Kerk door zijnen protestantschen vriend te doen hoogachten. Ronduit verklaart M. Clifford tot zijne geloofsgenooten zijnen diepen eerbied voor de katholieke Kerk en zijne oprechte liefde voor P. Damiaan. « Wij moeten ons allen verheugen dat de katholieke Kerk zulke heiligen voortbrengt, en niet aarzelen, hun onze genegenheid te toonen en den hartelijken lof te geven dien zij verdienen. P. Damiaan heeft niet alleen onzen lof, hij heeft ook onze liefde ».

God gave dat alle Protestanten dezelfde onpartijdigheid aan den dag legden ! Mocht vooral de deugd van den apostel der melaatschen niet alleen hunne bewondering verwerven, maar eene toenadering, ja eenen steeds meer algemeen terugkeer teweegbrengen, naar die apostolische Moederkerk, welke alleen om haar voorhoofd het schitterende kenmerk der waarheid draagt ! Mocht deze liefde tot een katholieken priester steeds nauwer en nauwer de banden toehalen, welke de kinderen dier Kerk beginnen te vereenigen met hare sinds lang verdwaalde zonen. Dit is niet alleen onze wensch, maar onze hoop, te meer daar velen, vooral in Engeland, reeds eene dringende be-

hoefte gevoelen aan een beteren godsdienst dan het Protestantismus met zijne eindelooze verdeelingen in secten en tallooze vormveranderingen.

M. Clifford had nog het genot het feest van Kerstmis onder de melaatschen van Molokai te zien viëren. Met bijzondere plechtigheid werden de goddelijke diensten gevierd, en de melaatschen muntten uit door hunne teedere godsvrucht. De voorbeelden van den Zoon Gods, die voor ons in een stal geboren werd zijn wel bekwaam om die ongelukkigen in hun ballingsoord te troosten. Er was op Dinsdag een soort van avondfeest. De melaatschen voerden een stukje uit de H. Schriftuur op, het Ariston liet zijne schoonste wijzen in de kleine zaal weerklinken, en alle harten klopten van kinderlijke vreugde.

De protestantsche minister bemerkte ook met bijzondere tevredenheid dat de Paters zeer vriendelijk en gemeenzaam met hunne melaatschen omgingen. Waren deze ongelukkigen dan niet hunne aangenomene kinderen? En geeft de katholieke herder zijn hart dan niet onverdeeld aan God en aan zijne kudde?

« De namen der kinderen, welke de Paters allen van buiten kenden, zijn waarlijk geheel eigenaardig. Hoe vreemd klinken niet in Europeaansche ooren de namen van : Mr Rat-Eter; Mr Vuur-Oogen, Mr Van-het-Peerd-Gevallen, Mej. De Wandelende-Geest, Mej. De Water-

vogel ; Mr Die-zijn-Wangenkuiltje wascht ; Mr De groote Ketel, Mr de Varkenstal, Mr de Atlantische Oceaan !!! »

Er was te Molokai een hotel waar nooit een melaatsche den voet zette : daar verbleven de zeldzame bezoekers. P. Damiaan weigerde volstandig het huis met zijn edelen vriend binnen te treden. Terwijl deze de frissche avondlucht in de veranda schepte, kwam P. Damiaan aan den trap nederzitten. Daar, in de plechtige avondstilte, bleef hij nog lang met hem spreken van Europa, van zijne weldoeners uit Engeland en Amerika, van Molokai met zijne vreeselijke ziekte ; en de geachte bezoeker vond een onuitsprekelijk genot in die vriendelijke avondkouten.

Kalaupapa was sedert eenigen tijd door P. Wendelin bediend ; de liefdezusters waren zich komen vestigen in het weeshuis waar een vijftigtal meisjes aan hunne zorgen werden toevertrouwd. (In het weeshuis van Kalawao waren er ruim honderd weesjongens.)

Op zekeren dag deed M. Clifford eene wandeling naar Kalaupapa. Het weder was eerst stil en aangenaam. Eensklaps begon de zuiderwind met ongekende woede te blazen. Menige daken worden van de huizen gerukt : hij zelfs ziet zich eensklaps opgelicht, en gaat een paar honderd meters verder nedervallen, gelukkig zonder gedeerd te zijn. Een geweldige stortregen, aan een zwaren hagel gelijk, zweept hem in het gezicht, en zet alles onder water. En nochtans

is de lucht onbewolkt en blinkt de zon onbenveld aan den blauwen hemeltrans. Het was een « Kona ». Dat weder duurt soms verschillende dagen.

M. Clifford had P. Damiaan reeds bij zijne aankomst het gebruik der gurjun-olie aangeraden, maar zijn edele vriend had weinig hoop op genezing.

« Ik geloof, zoo luidt verder het reisverhaal, dat hij niet veel goeds verwachtte van mijne gurjun-olie : maar op mijn verzoek begon hij ze te gebruiken. Na veertien dagen had zij voordeelig gewerkt : hij zag er veel beter uit, sliep rustiger en gemakkelijker (vroeger moest hij met open mond slapen); zijne handen werden beter, en den laatsten Zondag van mijn verblijf te Molokai zeide hij mij, dat hij in de kerk had kunnen zingen, wat hij sedert maanden niet meer kon. Ongelukkig is het te vreezen dat de ziekte reeds de longen heeft aangetast, en dan komt het geneesmiddel natuurlijk te laat. »

Inderdaad, P. Damiaan was al zeer verzwakt: hij kon moeilijk de H. Mis lezen; zijn slaap was onrustig, de stem zwak en dof, de ziekte was zeer gevorderd.

Den laatsten dag voor het vertrek van M. Clifford was het eiland bijzonder belangwekkend. Eene stoomboot bracht een paar honderd bloedverwanten der melaatschen in het gezicht der leprozerij : zij kwamen hunne zieken bezoeken. Een liefdadige heer van Honolulu was

op de gedachte gekomen deze vertroosting aan de ongelukkige bannelingen te bezorgen. Hij wist dat talrijke leprozen te arm waren om ooit op een bezoek van hunne familie te mogen rekenen. Alle melaatschen die nog gaan konden, vereenigden zich op het strand; de zee was onstuimig; de mannen mochten voet aan wal zetten; de vrouwen moesten in sloepen bij het strand blijven. Welke verrassing voor de melaatschen! Welke hartroerende samenkomst! Velen schenen als uit het graf te zijn verreezen; zij meenden wederom in hunne familie te zijn, voor een oogenblik mochten zij hun lijden, hun ballingschap vergeten..... Het uur der scheiding deed wederom tranen vloeien; maar de melaatschen leerden eenmaal te meer de liefdadigheid van hunne weldoeners zegenen, en hunne ballingschap met gelatenheid verdragen.

M. Clifford moest ook eindelijk vertrekken. Hij zegde een laatste vaarwel aan zijnen dierbaren vriend, en vol bewondering voor zijne deugden verwijderde hij zich van dit dal van ellende en van wonderbare vertroosting.

P. Damiaan was wederom alleen met zijne melaatschen, en bad inwendig dat hij zijnen vriend in het hemelsch vaderland mocht terugzien.

ZESTIENDE HOOFDSTUK

Deugden van Pater Damiaan

Zijn dood

E melaatschen van Molokai hebben zich een oogenblik met de hoop mogen vleien, dat hun herder een heilzaam geneesmiddel heeft gevonden, en dat zij zelve misschien het geluk zouden hebben met behulp dier wonderbare olie aan den dood te ontsnappen, of ten minste den loop der ziekte te vertragen. Nuttelooze hoop! Weldra bleek het dat hun teergeliefde weldoener meer en meer verzwakte. Zijne dierbare kudde zag met bittere tranen het oogenblik naderen, waarop hij, die er zoo velen had geholpen en getroost, eindelijk zelf zou bezwijken.

In Februari 1889 schrijft hij een laatste maal aan zijnen broeder Pamphilus. Wij geven een afschrift van dezen brief: ... « Ik ben altijd gelukkig en tevreden. Alhoewel ik ziek ben, begeer ik niets anders dan dat de wil Gods geschiede. Er zijn meer dan 1000 melaatschen in de leprozerij. De Engelschen zoo Protestanten als Katholieken zijn mij zeer genegen. Aan het altaar, waar ik nog alle dagen kan opklimmen (niet zonder moeite nochtans), vergeet ik niemand van u allen. Gij ook bidt en doet bidden voor mij, die mij langzaam naar het graf voortsleur. Moge de Heer mij versterken en mij de genade

VC 75

Kalamvao

Fev 12 89

A Mon cher Frère

Le Rév. Père Comphie

cher Frère

Vu l'état de maladie que le bon Dieu
m'a bien voulu communiquer - j'
m'abstiens de vous écrire comme
autre fois - ainsi qu'à la famille -
Mais il me semble que vous ferez
devriez m'écrire au moins aussi souvent
qu'autrefois - et même davantage

Enfin - je suis toujours heureux
et content - et quoique bien malade
je ne désire rien que l'accomplisse-
ment de la ^{divine} Volonté du bon Dieu -
J'ai ici un prêtre de Liège - P. Courard
avec moi - et le P. Wendelin est dans
le second village - De plus 2 frères qui
m'aident à soigner - une centaine d'orphelins
que j'ai ici sous moi - Il y a plus de mille
lépreux dans la léproserie - Nous avons aussi
des sœurs, 3es franciscaines hospitalières
Les anglais - de Londres tant protestants que catholiques
se montrent le plus sympathiques envers
moi et l'œuvre à laquelle je me suis consacré

schenken van de volharding en van een goeden dood. »

Onderwerping aan den wil Gods, heilige vreugde bij het aanschouwen van den naderenden dood, een laatste liefdeblik voor zijne melaatschen, voor zijne weldoeners, zijne bloedverwanten, vertrouwen op God alleen, ziedaar met weinige trekken eene welsprekende schets, waarin de liefdadige held van Molokai zich zelve in zijne laatste dagen onwillekeurig heeft afgeteekend.

Zijne handen waren reeds aangetast; men vreesde dat hij ook zijne vingerleden zou verliezen, gelijk het dikwijls het geval is. Nochtans bemerkte men weldra eene ongewone afwijking in den loop der ziekte. Terwijl het buitenge-deelte der handen wegkankerde, zag men het binnenste gedeelte, dat bij zijne Priesterwijding met de H. Olie was gezalfd, ongeschonden blijven. Zoo mocht hij zeer lang den troost genieten het H. Misoffer op te dragen.

Het vooruitzicht van zijn aanstaanden dood maakte eenen droevigen indruk op zijne welbeminde melaatschen. In Europa en in Amerika betreurde men reeds zijn dood, toen hij nog onder de levenden mocht gerekend worden.

Laten wij hier een oogenblik stilhouden, om met de edelmoedige vrienden die zijn lot betreuren, troost te zoeken in het beschouwen en het bewonderen zijner deugden. Het is zoo aangenaam een laatsten oogslag te gunnen aan

Veuillez dire un bonjour de ma
part - à tous les Pères et Frères de Louvain
ainsi qu'à Gérard et Léonie et toute
la famille - À l'autel - où jusqu'ici
je puis encore monter tous les jours
(avec une certaine difficulté cependant) je n'oublie
aucun de vous tous - et en retour
veuillez prier et faire prier pour
moi - qui me traîne doucement vers
mon tombeau - puisse le bon Dieu
me fortifier - et me donner la grâce
de la persévérance et d'une bonne mort
Votre tout dévoué frère dans les PP. vœux
Damien de Veuster.

Pièr. Gère. Lambille
Carré de - S. S. Ignace
Louvain

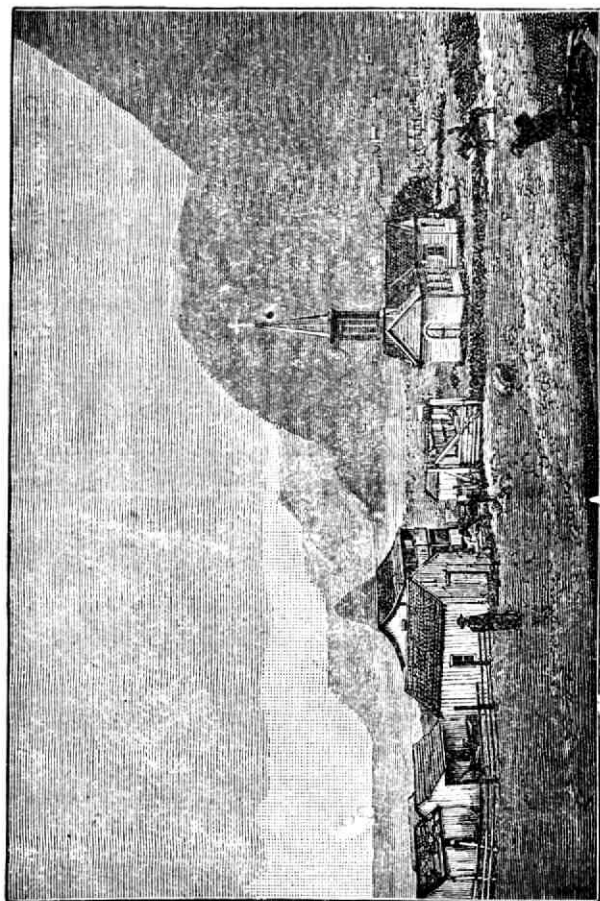
een groot man die, op het einde zijner eervolle loopbaan gekomen, zich de krachten voelt ontzinken, en afgemat aan den weg des levens nederzit, terwijl hij met voldoening zijne oogen laat waren over de doorloopene afstanden, en met eenen blik van verlangen de eenige schreden afmeet die hem nog van het hemelsch vaderland scheiden.

Als wij de deugden van den nederigen apostel der melaatschen willen ontleden, ondervinden wij eene zekere moeilijkheid om eene volledige beschrijving te geven. Wie kent niet die bloemen welke oppervlakkig beschouwd, wel is waar, onze bewondering verdienen, maar wier fijne tinten en vormen van nabij en met aandacht moeten waargenomen worden? Verwijdert die groene bladeren waaronder die kleurenpracht zoo ootmoedig wegschuilt, en dan eerst zult gij dat juweel der natuur leeren kennen. Bij Pater Damiaan moeten wij ook den sluier des ootmoeds trachten te verwijderen, waaronder hij zijne deugden houdt verborgen. En dit is niet gemakkelijk! Hij heeft zoo weinig van zich zelf gesproken, en zoo lange jaren alleen in het eenzame dal van Molokai gearbeid.

Aan de vruchten kent men den boom. De aanhoudende zelfopoffering van Pater Damiaan, die heldhaftige liefdadigheid gedurende 15 jaar volgehouden, veronderstelt groote inwendige deugden, de degelijke deugden van een vol-

maakt kloosterling en van een voorbeeldig missionaris.

Bij zijne aankomst te Molokai heeft Pater

Kerk en pastorie van Pater Damiaan te Kalawao.

Damiaan eenen twijfel die zijn inwendigen geest van gehoorzaamheid duidelijk doet blijken. Zoolang hij de uitdrukkelijke toelating van

zijne oversten niet heeft om in Molokai te blijven, is hij niet gerust. Al heeft hij nog zoo vele redenen om die te veronderstellen, en al ziet eenieder dat die toelating werkelijk bestaat, verlangt hij dat de Overste uitdrukkelijk zijnen wil verklare. Het is bij hem eene zucht naar onderwerping, naar afhankelijkheid. Bij een ondernemend en sterk karakter als het zijne, bewijst dat een levendig geloof. Pater Damiaan begrijpt hoe alle gezag van God komt, hoe de mensch nooit grooter is dan als hij om God aan zijnen evenmensch onderworpen blijft.

Zijne zuiverheid en teerderheid van geweten was zoo groot dat hij steeds de uiterste zedigheid in acht nam, en de kleinste overtredingen als een groot kwaad wist te schuwen. Zijn armoedig leven te Molokai toont genoegzaam dat hij de armoede niet alleen prees en hoogachtte, maar die ook met allen ijver beoefende.

De drie deugden van gehoorzaamheid, zuiverheid en armoede welke het wezen van het kloosterleven uitmaken, bloeiden des te schooner, omdat zij wortelden in den bodem van een nederig hart.

De ootmoedigheid is de moeder van alle deugden. Pater Damiaan had eerst God in den graad van koorbroeder willen dienen, en verloochende nimmer dien geest van nederigheid welken hij in het noviciaat liet blijken. Hoogmoed, eerezucht en zelfbehagen waren zijne ergste vijanden. M. Clifford die hem van nabij leerde

kennen, getuigde dat hij maar van zich zelve sprak als hij ondervraagd werd, en altijd de eenvoudigheid toonde van een groot man gehuld in het « kleeid der ootmoedigheid ». En verder: « Ik behoef niet te zeggen dat hij zich niet aanstelde als eenen martelaar, of eenen heilige, of eenen held — nooit zag ik een ootmoediger man! » Nederig waren ook de gevoelens die hij van zich zelve koesterde. Nauwelijks is hij te Molokai aangekomen of hij erkent zich onmachtig om dien arbeid goed te verrichten. Terwijl ieder zijne edelmoedigheid verheft, en zijnen naam met eerbied en bewondering uitsprekt, vernedert zich de ootmoedige priester voor God en voor zijne medebroeders: « Hier moesten, zoo schrijft hij, eenige mannen van mirakelen komen, en zoo niet geleerden, ten minste heiligen, bereid om zich zonder ophouden voor de zaligheid der zielen op te offeren.

« Ik aanschouw mijne onbekwaamheid als de voornaamste oorzaak van de versteendheid der niet bekeerden. Dikwijls herdenk ik eene zeer juiste vergelijking, welke de E. P. Euthymius ons voorstelde gedurende de retraite die ons vertrek voorafging. Ik begrijp inderdaad niet, als ik 4 of 5 maal per dag gepreekt heb, hoe eene drooge bron eene rivier kan voeden. »

Hoezeer hij verwijderd was van alle zelfbehagen, en alle zucht naar eer en lofspraken, blijkt ons uit een schrijven dat hij tot zijne ouders richt, en waarin hij zich vrij ontevreden

toont, omdat men zijne brieven heeft laten drukken : « want, voegt hij er bij, ik zou aan de wereld onbekend willen blijven. »

Ja, het was voor de eer van God dat hij werkte, en niet voor zijne eigene eer. De uitbreiding van het rijk Gods, de bekeering en de heiligmaking der zielen, de verheerlijking der H. Kerk, ziedaar wat hij voor oogen had in zijn onvermoeiden arbeid, wat hem aanspoorde om veel te ondernemen en uit te voeren tot welzijn der melaatschen.

Tegenwoordig is het zoo wat een gebruik dat alle slag van helden van de drukpers, van den schouwburg en van het salon, hunne lotgevallen of bekentenissen meenen te mogen schrijven. Wie meer dan P. Damiaan had het recht om van zich zelven te spreken ? Hoe gemakkelijk kon hij, was het maar in brieven, zijne heldendaden verhalen ! En nochtans is het niet veeleer alsof hij juist het tegengestelde had ondernomen, en zijn eigen persoon en daden, zooals men zegt, wilde doodzwijgen ?

Niet minder muntte hij uit door zijne versterking. Hij die op dertienjarigen ouderdom zijne nachtrust nam op eene harde plank, toonde zich altijd wars van alle zingenot en onvermoeid bij den hardsten arbeid. Maar wat spreken wij van versterving ? Is zijn verblijf te Molokai dan niet eene aanhoudende versterving ? Wat al vrijwillige ontberingen moest hij verduren ! Wat een gedurig lijden voor al zijne zintuigen ! De

verstorven herder kon geenen dienst weigeren aan zijne teergeliefde kudde : niets was hem te vernederend, te afstootelijk : hij legt misschien vijftienhonderd zijner melaatschen in de doodkist die hij zelf gemaakt heeft. En weinig aangenaam zeker was het zulke lijken te behandelen !

Het gebed is het voedsel der ziel, het is onze troost in de beproeving, onze steun in de bekoring. Wij weten hoe de geest des gebeds P. Damiaan als aangeboren was, hoe gaarne hij zijne nachtrust verkortte om zich langer met God te onderhouden. Te Molokai hooren wij den godvruchtigen herder bekennen dat alleen het gebed de zondaren bekeert. De wonderen, die hij in de leprozerij heeft gewrocht, zeggen even welsprekend als de boven beschreven dagorde, dat hij niet alleen een man van daden maar ook van gebed was.

Het is vooral aan den voet des Altaars dat hij volgaarne zijn hart uitstortte in gemeenzame samenspraken met JEZUS ; het is aan de vlammen van JEZUS' hart dat hij de liefde ontsteekt welke zijn eigen hart verteert ; het is die liefde tot JEZUS die hem het bitterste lijden in hemelsche zoetheid herschept, volgens het woord van den H. Augustinus : *Ubi amatur, non laboratur, aut si laboratur, labor ipse amatur* ; hij die bemint, kent geen lijden, of indien hij lijdt, bemint hij zijn lijden. Deze liefde is het geheim van die geestelijke blijdschap, welke hij te Molokai te midden der grootste ellende ondervindt.

« Zonder het H. Sacrament des Altaars, schrijft hij in 1881, zou een leven als het mijne niet uit te houden zijn. Maar omdat ik O. L. Heer in mijne nabijheid heb, ben ik altijd tevreden, en werk ik met ijver voor het welzijn mijner melaatschen. In eenen zijner brieven aan den heer Chapman lezen wij het volgende : « Zonder de aanhoudende tegenwoordigheid van onzen goddelijken Zaligmaker in onze armoedige kapellen, zou ik zeker niet hebben kunnen volharden in mijn voornemen om het lot der melaatschen te deelen, voornemen waarvan de gevolgen, die goed te voorzien waren, zich reeds in geheel mijn lichaam vertoonen en doen gevoelen. Maar de H. Communie is het dagelijksch brood van den priester, en ik gevoel mij zeer tevreden en gelaten in dezen ietwat buitengewonen toestand, waarin de goddelijke Voorzienigheid mij heeft willen plaatsen. »

De liefde tot God omvat noodzakelijk ook de liefde tot den naaste. Alle heiligen bezaten in een hoogen graad, die ware naastenliefde, welke in den evenmensch het beeld Gods beschouwt en de ware bron is der christelijke zelfopoffering. Reeds vóór zijne aankomst te Molokai, had P. Damiaan menigvuldige blijken gegeven van zuivere en heldhaftige naastenliefde. En wat is zijn leven te Molokai dan eene onafgebroken zelfverloochening, dan eene onophoudelijke oefening der heldhaftigste liefdadigheid ?

Die liefdadigheid van P. Damiaan bepaalde

zich niet bij zijne katholieken. Neen, hij omsloot in eene zelfde liefde protestanten en katholieken, vrienden en bloedverwanten. In de protestanten zag hij verdwaalde schapen die hij door zijne zorgen naar den schaapstal moest terugbrengen. De deugd van den kloosterling, van den missionaris, die zijne familie verlaat, dooft in hem de liefde niet uit tot zijne bloedverwanten, maar loutert en veredelt die natuurlijke genegenheid.

In 1865 schrijft P. Damiaan aan zijne ouders : « In het midden van den grooten Oceaan, hebt gij een kind dat u bemint, eenen priester die dagelijks voor u bidt. » En verder : « Ik heb de gewoonte, u dagelijks met den geest een klein bezoek te brengen. » Hij vergeet niet tot zijne welbeminde ouders geregeld te schrijven, en vraagt dat zij ook dikwijls zouden schrijven. « Het is al zoo lang dat ik geen brieven van u ontvangen heb. Indien mijne ziekte mij belet u als naar gewoonte te schrijven, is het voor u geen reden om mij niet dikwijls uwe brieven te doen geworden. »

Ontvangt hij eenen brief waar geen woord in staat van zijnen vader, hij is ongerust : « Ik was verwonderd alleen de hand van moeder te erkennen, en in dien brief geen woordje van vader te zien. Ik stelde mij gerust, toen ik vernam dat hij slechts aan de koorts geleden had ». In zijne brieven toont hij vooral eene teedere liefde tot zijne moeder ; hij is bekommerd over hare gezondheid, over den ouderdom die op haar drukt :

« Arme moeder, zegt hij met kinderlijke bezorgdheid, hoe gaat het? Moet gij nog geen stok nemen om naar de kerk te gaan? » of hij moedigt haar vriendelijk aan: « Heb goeden moed, teerbeminde moeder, in uwe oude dagen. Heb altijd meer en meer betrouwen op God, naar mate gij in ouderdom vordert, en houdt altijd uwe blikken gevestigd op de eeuwige kroon die gij moet verdienen ».

Zijne weldoeners bekleedden eene bijzondere plaats in zijn hart. Met liefdevolle belangstelling vroeg hij naar hunne gezondheid. In de brieven die hij hun schrijft, toont hij zich even dankbaar als oplettend en teergevoelig. Ook was hij geacht en bemind door al zijne vrienden.

De protestanten van Engeland en Amerika droegen den heldhaftigen priester eene bijzondere liefde toe, welke dikwijls tot ware geestdrift oversloeg. Als het P. Damiaan gold, vergaten zij allen haat, allen partijgeest tegen Rome. De nevel hunner eeuwenoude vooroordeelen tegen de katholieken moest opklaren voor den deugdenglans, welke den beminnelijken apostel der melaatschen omstraalde.

Ondertusschen maakte de ziekte snelle vorderingen op haar edel slachtoffer. P. Conrardy en twee leekbroeders verpleegden den welbeminde melaatsche met alle liefde. P. Wendelin die hem weldra moest opvolgen, stond hem getrouw ter zijde, en heeft ons een breedvoerig verhaal geschreven van de laatste dagen welke zijn held-

haftige medebroeder in dit ballingsoord heeft doorgebracht. Wij willen dit kostbaar verhaal niet ontkleuren door eene koude ontleding, en zullen er eene getrouwe vertaling van geven :

« Op Zaterdag, 23 Maart, was hij nog, als naar gewoonte, bedrijvig, en ging heen en weder. Het was de laatste maal dat ik hem alzo vond.

« Sedert den 28ⁿ Maart, heeft hij zijne kamer niet meer verlaten. Dien dag nam hij zijne laatste beschikkingen. Toen hij alles in orde had gebracht, zeide hij mij : « Ik ben blij, dat ik alles aan Monseigneur gegeven heb ; nu sterf ik arm, ik heb niets meer. » — Op Donderdag, 28 Maart, begon hij bedlegerig te zijn. Op Zaterdag, den 30ⁿ, maakte hij zijne voorbereiding tot den dood. Hij was waarlijk stichtend om te zien ; hij zag er zoo gelukkig uit. Toen ik zijne algemeene biecht gehoord had, deed ik hem mijne biecht ; daarop hernieuwden wij te zamen de geloften die ons aan de Congregatie verbinden. 's Anderdaags ontving hij de H. Teerspijs. Over dag was hij vroolijk en opgeruimd als naar gewoonte : « Ziet eens mijne handen, zeide hij : al mijne wonden gaan dicht, de korst wordt zwart ; het is een voorteeken van den dood, zoo als ge weet. Zie ook maar mijne oogen : ik heb zoovele melaatschen helpen sterven, ik vergis mij niet, de dood is niet ver. Ik verlangde vurig Monseigneur nog eens te zien ; maar O. L. H. wenscht dat ik met Hem mijne Paschen viere ; God zij geloofd ! »

« Hij dacht aan niets anders meer dan aan zijne voorbereiding tot den dood. Het leed ook geen twijfel ; de dood naderde.

« Den 2ⁿ April ontving hij het H. Oliesel uit de handen van P. Conrardij. « Hoe goed is O. L. H., zeide hij mij in den loop van den dag, dat hij mij lang genoeg behouden heeft om in mijne laatste oogenblikken twee priesters aan mijne zijde te hebben en om te vernemen dat de Zusters in de leprozerij zijn. Het was mijn « *Nunc dimittis* ». Het werk der melaatschen is verzekerd, ook binnenkort zal ik naar boven vertrekken. — « Als gij daar bovenzult zijn, Pater, zegde ik hem, zult gij uwe kinderen indachtig zijn ? — O ja ! antwoordde hij, als ik wat vermag, zal ik bidden voor al diegenen die zich in de leprozerij bevinden. » — Ik verzocht dat hij mij, gelijk Elias, zijnen mantel zou nalaten opdat ik ook zijn groot hart mocht erven. — « Maar ! wat zoudt gij daar mee doen ? antwoordde hij, hij is doordrongen van melaatschheid ». — Toen vroeg ik hem zijnen zegen. Hij gaf mij dien met de tranen in de oogen, en zegende ook de moedige dochters van den H. Franciscus voor wier komst hij zoo dikwijls gebeden had.

« De volgende dagen was de goede Pater wat beter. Wij hoopten zelfs dat wij hem nog eenigen tijd zouden behouden. De Zusters kwamen hem dikwijls bezoeken. Wat ik vooral in hem bewonderd heb, is zijne engelachtige verduuldigheid. Hij, zoo vurig, zoo driftig van natuur, lag

daar nu op zijn armoedig smartebed gekluisterd, zonder nochtans veel te lijden.

« Hij rustte gewoonlijk gelijk de nederigste en de armoedigste der melaatschen op een strooien bed dat over den grond lag uitgespreid. Wij hadden veel moeite om hem eene matras te doen aannemen. En welk eene armoede! Hij die zoo-veel geld voor de melaatschen had uitgegeven, hij heeft zelfs geen lijnwaad om zich te verschoonen, zelfs geen lakens om zijn bed te spreiden.

« Groot was zijne liefde voor onze Congregatie. Hoe dikwijls heeft hij mij niet gezegd: « Pater, gij vertegenwoordigt hier voor mij de Congregatie, niet waar? Laten wij te zamen de gebeden onzer Congregatie zeggen. Hoe zoet is het te sterven als kind der HH. Harten ». Meermalen heeft hij mij gelast aan O. Z. E. Pater Overste te schrijven, om hem te verklaren dat zijn grootste troost op dit oogenblik was, te sterven als lid van de Congregatie der HH. Harten.

« Zaterdag, 13 April, was hij slechter en wij verloren alle hoop. Een weinig vóór middernacht ontving hij voor de laatste maal O. L. Heer. Weldra zou hij Hem van aanschijn tot aanschijn aanschouwen. Somwijlen was hij buiten kennis. Toen ik hem kwam bezoeken, erkende hij mij, antwoordde op mijne vragen, en wij zeiden elkander vaarwel; want ik moest naar Kalaupapa vertrekken voor de diensten van den Zondag. 's Anderdaags, zoodra ik vrij was, kwam

ik terug ; hij zag er nog al goed uit, maar zijne gedachten waren verward. In zijne oogen las men de onderwerping en de vreugde. Zijne lippen konden de gevoelens van zijn hart niet meer uitstamelen : bijwijlen, drukte hij mij met teederheid de hand.

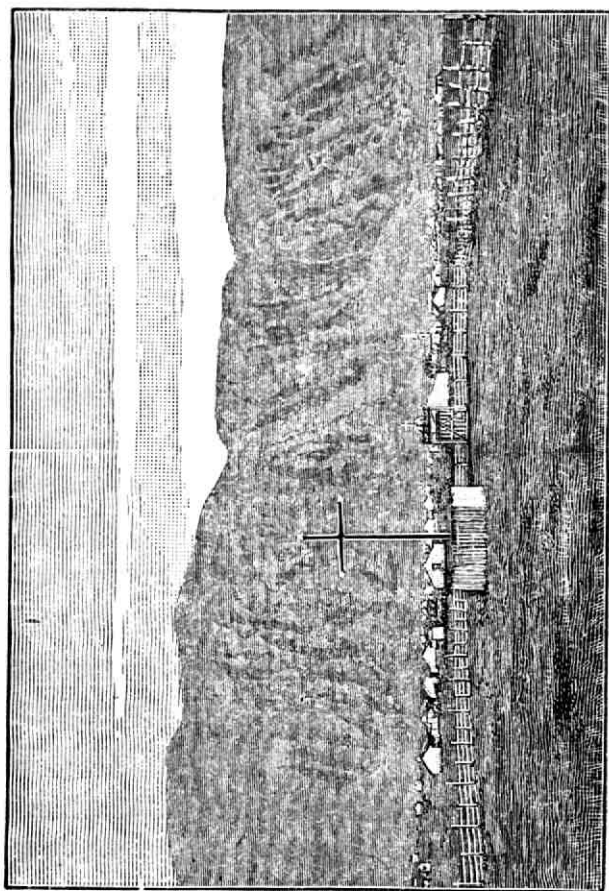
«Op Maandag, 15 April, ontving ik van P. Conrardy een briefje waarin ik las dat de Pater op sterven lag. Ik snelde aanstonds naar hem toe ; onderweg kwam een tweede bode mij zijnen dood berichten. Hij is zachtjes en zonder lijden ingeslapen (15 April 1889); hij had bijna 16 jaar te midden der afgrijselijkheden van de leprozerij doorgebracht. De goede herder heeft zijne ziel gegeven voor zijne kudde.

«Toen ik aankwam was hij reeds ten toon gesteld. Alle sporen van melaatschheid waren van zijn aangezicht verdwenen; de wonden zijner handen waren verdroogd. Hij bleef nog tot 's anderdaags in de kerk, omringd van zijne melaatschen die kwamen bidden voor hun eerbiedwaardigen vader.

«Den volgenden dag, droeg ik het H. Misoffer op voor de ziel van mijnen beminden medebroeder. Na de Mis, zette de lijkstoet zich in beweging ; men begaf zich langs de nieuwe kerk naar de laatste rustplaats. Het kruis ging voorop ; dan volgden de muzikanten met een genootschap, verder de zusters met de vrouwen en de meisjes ; eindelijk kwam het lijk, gedragen door acht blanke melaatschen ; daarachter stapte

de priester met de koorknapen; de broeders met de weezen en de mannen sloten den lijkstoet.

«P.Damiaan had bij zijne aankomst te Molokai

Nieuw Katholiek Kerkhof van Kalawao.

de grootste ontbering geleden. Hij bracht zijne eerste nachten onder een grooten boom door. Wjl hij onder dien boom verlangde begraven te worden, had ik gedurende zijne ziekte eenen

grafkelder op die plaats doen gereedmaken. Daar rust nu zijn lichaam, in afwachting dat het eenmaal met glorie verrijze. Het aangezicht is naar het altaar gekeerd. De grafkelder is met eene sterke laag ciment gesloten. Zoo worden de kostbare overblijfselen bewaard van den goeden Pater Damiaan, dien de wereld met recht den held der liefdadigheid noemt.

Molokai, 17 April 1889.

Pater WENDELIN, SS. CC.

«*P.S.* Eenige dagen later werd in de kathedraal van Honolulu een plechtige lijkdienst gevierd voor den welbeminden overledene. Al de voornaamste personen van de stad waren er tegenwoordig. Mgr Hermann zong eene pontificale Mis. Vóór het Evangelie hield hij in het Engelsch en in het Kanaksch eene korte lijkrede, waarin hij de heldhaftige zelfopoffering deed uitkomen van den eerbiedwaardigen overledene.»

Dit eenvoudig verhaal zegt ons meer dan de uitbundigste lofspraken. De dood van P. Damiaan is die van een nederigen en heiligen kloosterling, zijne lijkplechtigheid, die van een geachten en beminden herder, van eenen weldoener des vaderlands. Nog geen eervol grafschrift spreekt zijnen lof. Hij, die Molokai bezoekt, en bij de kerk den eenzamen *Pandanus* ontwaart, hij vrage slechts wat de leprozerij was bij de aankomst van Pater Damiaan, wat zij geworden

is gedurende zijn zestienjarig verblijf, en hij zal weten met wat eerbied hij moet nederknielen bij de stoffelijke overblijfselen van den apostel der melaatschen.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK

Het gedenkstuk

ATER Damiaan is dus niet alleen de held maar ook het slachtoffer der weldadigheid. Reeds hadden zijne opoffering en toewijding in Molokai alle oogen op hem gevestigd, en hem onverwelkelijke lauweren om de slapen gevlochten. Zijn dood kwam zijnen naam met nieuwen luister omkransen, en vriend en vijand in eene zelfde geestdriftige bewondering vereenigen. De nederige kloosterling was in het eereveld der katholieke liefdadigheid op den eerepost gesneuveld: God zou dien martelaar der liefdadigheid, en in hem de katholieke liefdadigheid zelve verheerlijken.

Niet zoodra was de droevige mare van zijn afsterven verspreid, of een kreet van bewondering ontsnapte aan alle borsten. Katholieken en protestanten, geloovigen en ongeloovigen verkondigden eenparig den lof van den edelmoe-digen priester. Men zag, niet zonder verbazing, de vertegenwoordigers van alle volken en van alle geloofsgezindheden, te gelijk optreden om, als het ware, zijnen lijkstoet te vormen en hunne kronen eerbiedig neder te leggen op het graf van den heldhaftigen apostel der me-laatschen.

Engeland en Amerika traden voorop in dien

eerestoet. Geen volk zeker telde zoo talrijke bewonderaars van P. Damiaan; nergens hoorde men bij zijn dood een zoo eenstemmig en zoo algemeen loflied opstijgen. IJverend spraken alle dagbladen zijn lof.

Een zeer verspreid blad, de *Daily Telegraph* schreef het volgende:

« Bovenmenschelijk in zijn moed, in zijn toewijding, en zelfs in zijn gemoedskalmte te midden van naamlooze afgrijselijkheden, verschijnt ons P. Damiaan als de grootste veroveraar onzer eeuw; hij heeft den dood overwonnen ».

« Te kostbaar is het leven van P. Damiaan, zegt de *Methodist Recorder*, dan dat het geheugen er van verloren moge gaan. Onze eeuw telt maar drie dergelijke voorbeelden: Generaal Gordon, alleen te midden der woeste horden van Kartoum; Livingstone, alleen in het hart van Afrika, en P. Damiaan, grooter nog dan de twee andere, alleen te midden der melaatschen van Molokai. »

Anderen gaan nog verder; zij zien den apostel der melaatschen reeds met den lichtkrans der heiligen omstraald, zij willen dat men niet alleen zijn lof verkondige, maar de knie buige en een gebed murmele om zijn geest te vragen. Voorbarig zeker en onvoorzichtig zijn dergelijke oordeelvellingen; alleen de Kerk heeft het recht om over de heldhaftigheid van alle deugden uitspraak te doen. Maar, toont ons die geest-

driftige overdrijving niet, hoezeer P. Damiaan het voorrecht genoot van overal talrijke en onpartijdige bewonderaars te ontmoeten?

Frankrijk ook, te midden van onophoudelijke woelingen en bekommelingen, had eenen blik van bewondering en liefde voor den held van Molokai. De *Univers* was zeker welkom bij alle katholieken en bij vele afgedwaalden, toen hij deze eervolle regelen te lezen gaf: « Bij het graf van P. Damiaan, stroomt het hart over van liefde en eerbied. Van reiziger zal men pelgrim worden en onwillekeurig de knie buigen om een gebed te prevelen. »

België bleef niet ten achteren. De lezer zal zich herinneren hoe de verheerlijking der zelfopoffering van den herder van Molokai eene eervolle plaats in alle dagbladen bekleedde, hoe eenparig alle katholieke en zelfs liberale Belgen den heldenmoed toejuichten van hunnen stamgenoot, zonder dat eenige wanklank van tegenstrevende stemmen deze maal hun loflied kwam storen.

België was nog meer verschuldigd aan de nagedachtenis van eenen zijner roemrijkste zonen.

Eerst werd te Tremeloo, de geboorteplaats van P. Damiaan een luisterrijke dienst gevierd. De groote lijkplechtigheid nochtans werd gehouden den 11ⁿ Juli 1889, te Leuven, in de kloosterkerk der Eerw. Paters van de HH. Harten.

Eene uitgelezene schare stond in het kleine heiligdom vergaderd. Men zag er hooggeplaat-

ste geestelijken : Mgr Abbeloos, apostolisch protonotaris en rector van de Universiteit, Mgr Lamy, Mgr Jacobs, Mgr Wynants, met talrijke andere priesters. De Eerw. P. Provinciaal der Predikheeren, de Eerw. P. Leclerc, rector van het studiehuis der Paters Jezuïeten, waren met talrijke kloosterlingen van verschillende Orden en Congregatiën hunne deelneming komen toonen. Onder de bloedverwanten van den dierbaren overledene bemerkte men vooral zijn achtbaren broeder den E. P. Pamphilus. De Heer Thonissen, minister van Staat, Graaf van Limburg-Stirum, de heeren Capelle, Van Beneden en Bols, allen leden van het Comité voor de oprichting van een gedenkstuk ter eere van P. Damiaan, waren ook den plechtigen lijkdienst met hunne tegenwoordigheid komen opluisteren.

Ja, het graf van den ootmoedigen herder van Molokai was reeds verheerlijkt ! Maar nog meer bleek dit, toen de E. P. De Vos, S. J. het preekgestoelte optrad, om het liefelijk beeld van den *held* en het *slachtoffer* der liefdadigheid opnieuw voor de oogen van alle begeesterde toehoorders te doen verrijzen. De redenaar voelde het : in deze plechtigheid mochten geen andere tranen vloeien dan tranen van dankzegging.

« Onze smart, zoo luidde zijne inleiding, is gemengd met een gevoel van bewondering en fierheid. Wij betreuren den held zooals men eenen wapenbroeder betreurt, die onvoorziens op het eereveld is gesneuveld. Wij beweenen

hem gelijk Israël zijne helden en zijne priesters beweeude, gelijk de eerste christenen hunne martelaren beweeunden. Maar over onze rouw schijnt een gloriestraal, en deze lijkplechtigheden nemen het aanzien van eenen triomf.

« De liefdadigheid heeft dit voorrecht dat zij met eenen onweerstaanbaren luister straalt, dat zij in de onverschillige harten het ingeslapen geloof wakker schudt, dat zij eene eeuw, in zingenot en winstbejag verdiept, tot nadenken brengt. Geheel Europa antwoordde met eenen kreet van bewondering aan de jubeltonen die haar uit de afgelegene eilanden van den Stillen Oceaan toeklonken. Het protestantsche Engeland ontvlamde in rechtmatigen geestdrift voor dien katholieken priester, die eenen langzamen, afgrijselijken en onvermijdbaren dood durfde trotseeren, om ongelukkige broeders te hulp te snellen. De vorsten van koninklijken bloede, de ministers van de Koningin, de anglicaansche herders zijn de eersten om hem eene plechtige hulde te brengen; zij hebben het besluit genomen de gedachtenis van dien held te vereeuwigen door een gedenkteeken, dat hem, dat zijnen godsdienst zal waardig wezen; zij willen het werk voortzetten, hetwelk hij begonnen heeft, en doen eenen oproep aan de beroemdste geleerden om de verwoestingen te stuiten van den geesel die in de verwijderde eilanden van Oceanië zoovele menschen wegmaait.

« Christenen, mogen wij niet met alle recht

fier zijn? Fier op den God, dien wij dienen en wiens heiligheid wij in den held van Molokai zien doorstralen; fier op ons Evangelie wiens strenge lessen aan uitverkorene zielen nog tot richtsnoer strekken, fier op de katholieke Kerk? Welk eene zegevierende lofspraak! Ja, hij is goddelijk, de godsdienst welke deze bovenmensche-lijke toewijding ingeeft. Waar is de echte liefde? Waar ontmoet men, niet den winstbejager, maar den herder, die zijn leven veil heeft voor zijne kudde? Laat de natuurlijke liefdadigheid, laat de menschlievendheid optreden om hare krachten te beproeven in dit strijdperk van vernedering en van smarten. Maar neen! een protestantsch reiziger schreef het reeds in 1883: «alleen de katholieke priester is doorgedrongen tot in deze hel der melaatschen. Hij is te midden dier stervenden gaan wonen, te midden dier wanhopigen om hun den troost van het eeuwige leven te brengen. Reizigers van alle volken, die voorbijtrekt vóór de rots van Molokai, groet dien held!»

«Wij zijn eindelijk fier op ons België, dat op het eereveld der liefdadigheid altijd in de eerste gelederen strijdt en alzoo het lofwoord bewaarheidt van den H. Franciscus-Xaverius die tot Ignatius van Loyola schreef: *Da mihi Belgas*. Zend mij Belgen om in mijne missie te arbeiden.....»

De toestand was met ware en treffende kleuren afgeschilderd. Het was eenieder een

genoegen dit tafereel te aanschouwen. Daarop volgde het verhaal van P. Damiaans leven en werken. De edele toehoorders luisterden met zichtbare aandoening. Zij meenden eenen stond in Molokai verplaatst te zijn en met eigen oogen den held te aanschouwen, dien zij met inwendig genoegen betreurden en bewonderden.

De ontroering steeg ten top, toen de E. P. De Vos zijne lofrede sloot met deze schoone ontboezeming :

« Mijne broeders, de zangen zullen eene laatste maal naar het gewelf van het heiligdom stijgen ; de wierookwolken zullen eene laatste maal rondom dit praalgraf rijzen.

« Het is ons niet toegelaten de oordeelen Gods vooruit te loopen. Maar het bloed van het goddelijk Lam heeft den gewijden steen van dit altaar besproeid. O JEZUS, wij gelooven in uwe beloften. Gij hebt gezegd dat een glas water in uwen naam aan de armen gegeven niet onbeloond zal blijven. Welke kronen hebt gij dan niet weggelegd voor hem die u zoo lang, in den persoon uwer broeders, heeft gediend, voor hem die zooveel verlaten heeft om aan uwe uitnoodiging gehoor te geven, die zijn leven heeft veil gehad voor de zaligheid der zielen ?

« Ja, dit is onze hoop. Zooals de engelen eertijds den melaatschen Lazarus in den schoot van Abraham hebben gedragen, zoo ook zullen de gelukzalige geesten den vrijwilligen melaatsche van Molokai in het heiligdom des Heeren

gebracht hebben. De apostelen hebben in hem den waardigen navolger van hunnen ijver erkend. De martelaren zien in zijn leven het beeld van hunne langdurige folteringën. Vicentius a Paulo, Xaverius, Claver hebben hem toegejuicht omdat hij van hun geslacht was. De eerbewijzingen, welke de volkeren der wereld hem voorbereiden, zullen maar een zwak afbeeldsel zijn van de zegepraal die hem hierboven wacht.

« O God ! aan u alleen komt hier alle eer toe, gij alleen hebt in deze ontzenuwde eeuw dezen heldenmoed verwekt. Gij hebt uwen heldhaftigen apostel gezonden om de ongelukkigen, in de duisternissen en de schaduwe des doods neergezeten, te verlichten, hunne verscheurde harten te genezen, de ketenen der gevangenen te breken, het Evangelie aan de armen te prediken.

« O ! wij smeeken u, geef hem de eeuwige rust, maar strek ook uwen rechterarm uit over deze dapperen die ginder, in dat verre oord, zijn werk voortzetten. Bewaar hun nog lang de krachten, de gezondheid, het leven, en moeten zij dan op hunne beurt vallen, ondersteun ze tot in de armen des doods, zooals gij uwen dienaar Damiaan ondersteund hebt.

« Gewaardig u eindelijk, o mijn God, aan ons, uwe priesters, uwe geloovigen, ook iets te geven van deze zielskracht, van dezen mannenmoed, van deze blijde offervaardigheid die van ons, zooals van den Eerw. Pater Damiaan, de helden

zal maken en, zoo noodig, de martelaren der katholieke liefdadigheid. Amen. »

Deze treffende plechtigheid had eenen diepen indruk gemaakt.

Men wenschte die warme gevoelens van bewondering en eerbied voor den Apostel der melaatschen in het duurzame marmer van een heerlijk gedenkteeken te bewaren of liever te vereeuwigen. Het reeds bovengenoemd Comité beraamde aanstonds middelen om het algemeen verlangen te bevredigen; Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid, Kardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen, liet zich goedwillig het Voorzitterschap opdragen, en talrijke leden kwamen uit alle provinciën van België het ijverig Comité met hunne welwillende toetreding aanmoedigen. Zeker zal dit gedenkstuk eene eervolle uitzondering maken op talrijke andere, wier reden van bestaan wel in het marmer maar niet in de harten staat gedrukt, en welke de reiziger onverschillig voorbijgaat of alleen met eenen blik van nieuwsgierigheid vereert: het zal de verheerlijking wezen van waren heldenmoed, een praalwerk dat met eerbied zal gegroet worden, een blijde troost voor de tijdgenooten en eene welsprekende les voor de nakomelingschap.

Engeland weet gewoonlijk de echte deugd met kalme onpartijdigheid te waardeeren; zonder zich door eenige vooroordeelen of tegenkantingen te laten afschrikken gaan de gelijkmoe-

dige zonen van Albion ongestoord hunnen weg. Zij bewonderden P. Damiaan meer dan alle andere hedendaagsche katholieke helden : welnu zij zullen hem ook naar verdienste verheerlijken.

De Prins van Wallis zelve, de machtige kroonprins van Engeland, stelt zich aan het hoofd der beweging. Hij neemt het voorzitterschap aan van een Comiteit, wiens leden mannen zijn van alle staatkundige en godsdienstige gezindheden, en tot doel hebben « de verheerlijking van het leven en de werken van den melaatschen held, Pater Damiaan. »

Men wil den held van Molokai, op het eereveld waar hij gesneuveld is, een standbeeld oprichten van 12,500 frank (500 pond sterling).

Een nieuw liefdadigheidswerk, het werk der leprozerijen zal aanstonds worden ingericht. De Prins van Wallis zelf gewaardigde zich het inschrijvingsbanket met zijne tegenwoordigheid op te luisteren. Zeker mocht het eene adellijke vergadering heeten : men zag er eenen aartsbisschop, verschillende bisschoppen, hertogen, prinsen en graven, benevens vele volksvertegenwoordigers en andere hooggeplaatste en invloedrijke mannen. Bij die uitgelezene schare, machtig door haar gezag en door hare schatten, verdrongen zich nog de vermaardste geneesheeren van het land om hunne wetenschap ten dienste van de liefdadigheid te stellen. Twee uitgenoodigden M. Chapman, de warme vriend van den apostel der melaatschen, en de Eerw.

P. Pamphilus, zijn achtbare broeder, schenen P. Damiaan zelve te vertegenwoordigen, en werden dan ook levendig toegejuicht. Allen hadden maar één doel, eene wel verdiende hulde te brengen aan den held van Molokai, en zijn werk op grooten voet uit te breiden door het oprichten van leprozerijen voor de melaatschen van West-Indië. De Prins van Wallis stelde onder het banket eenen heildronk in, waardoor hij dit doel der vergadering blootlegt en hulde brengt aan de nagedachtenis van den katholieken herder van Kalawao.... « Er zijn misschien 250,000 melaatschen in West-Indië; in 1887 leefden er maar 2000 afgezonderd; de overige dwalen vrij rond, deelen hunne ziekte aan anderen mede;... zij worden door iedereen verstootten, en sterven eindelijk ellendig langs den weg of zoeken een einde aan hun lijden in den zelfmoord.

« Mij dunkt dat het onze dringende plicht is die ongelukkigen te hulp te komen, niet alleen uit medelijden voor die ellendigen, maar ook uit voorzichtigheid: want het schijnt dat de kwaal zich dagelijks meer en meer uitbreidt...

« De aanzienlijke vermindering van het aantal melaatschen in Noorwegen, sedert de inrichting der leprozerijen in 1856, bewijst klaarblijkelijk dat de afzondering der ziekte het beste middel is om de uitbreiding van de kwaal te bestrijden. Vóór het jaar 1856 waren er in dat land 2,900 melaatschen, en de ziekte won gedurig veld.

Tegenwoordig zijner er maar 1000 meer, en de ziekte neemt aanhoudend af. En nochtans waren er in die leprozerijen nooit meer dan 800 zieken. De overige moesten zich in hunne eigene woningen afzonderen.

« Ook in de Sandwich-eilanden maakt de melaatschheid sedert 1884 minder slachtoffers, dank aan de leprozerij van Molokai... »

De inschrijving werd, zooals te voorzien was, met den schoonsten uitslag bekroond.

Dien zelfden avond steeg de som der inschrijvingen tot een bedrag van 62,500 fr. (2,500 pond sterling), en reeds was men in bezitting van de ronde som van 175,000 fr.; daarenboven hoopte men binnenkort nog 125,000 fr. te kunnen inzamelen.

Het werk der leprozerijen van West-Indië was verzekerd.

In België regent het zoo maar geen geld, zooals in het rijke Britannië. Maar, waar het goud ontbreekt, kunnen de Belgen hunnen moed, hun leven ten offer brengen. Reeds is een zoogenoemd « Damiaans Gesticht » opgericht, waar jongelieden zich zullen voorbereiden om de voetstappen te drukken van den apostel der melaatschen, en het Evangelie in de Sandwich-eilanden te verkondigen. Waar ijverige missionarissen het woord Gods prediken, zal men altijd talrijke helden vinden om de liefdadigheid onder de melaatschen uit te oefenen.

Iets nochtans heeft aan den held van Molokai

lang ontbroken ! De vervolging, de verguizing ! Naar wij vernemen, zijn nu alle schichten der goddeloozen tegen hem gericht ; het minzaam slachtoffer der melaatschheid, vroeger door iedereen bewonderd, wordt nu door de vijanden der Kerk belasterd. De zuiverheid zijner beoelungen, de eerlijkheid zijner edelste handelingen, wordt schandig in twijfel getrokken. Maar wat zullen die lasteraars bewijzen, tenzij dat ook P. Damian van het zuivere geslacht is der martelaren, die tot in het graf toe werden vervolgd ?

Laten wij nu de boozen hunne woede botvieren tegen het liefelijk beeld van den katholieken priester : het is te laat. De wereld heeft gesproken, zijn naam is voortaan onsterfelijk, zijn roem is gevestigd, zijne werken botten uit en bloeien op zijn verheerlijkte graf. Dit is ongetwijfeld een gedenkteeken, even onvergankelijk als het marmeren standbeeld hetwelk tegenwoordig in naam van het dankbare menschedom door het protestantsche Engeland wordt gebeiteld, ter eeuwige gedachtenis van den edelmoedigen en nog alom beminden held van Molokai.

Terwijl dit laatste blad ter perse is, vernemen wij dat P. Damiaan eindelijk over zijne lasteraars zegeviert : bij de onthulling van zijn standbeeld zal dus geen enkel wolkje meer den gezichteinder verduisteren.

Een protestantsch minister van Honolulu, Dr Hyde, had den apostel der melaatschen schandelijk belasterd, en nochtans kende hij noch P. Damiaan, noch de leprozerij van Molokai. Een ander protestantsch minister van dezelfde secte der Congregationalisten, heeft den lasteraar zegevierend wederlegd. De Heer Stevenson kent de leprozerij van Molokai : hij heeft ze zelf bezocht; hij kent P. Damiaan : hij heeft zijne vrienden en vijanden gehoord, hij heeft gesproken met de melaatschen zelf, hij heeft personen ondervraagd die den herder van Kalawao lang en innig gekend hebben : iedereen toonde zich verontwaardigd over de beschuldigingen welke men P. Damiaan ten laste legde en sprak met lof en eerbied van den heldhaftigen missionaris. « Die onverwachte en onvoorbereide mededeelingen hebben hem den held van Molokai in zijne ware trekken geschetst » en hem een diepen eerbied voor den edelmoedigen apostel der melaatschen ingeboezemd. De Heer Stevenson verklaart « dat er in het Bisschopshuis van de leprozerij geen zuivere schotel, geen schoone handdoek is, die niet door P. Damiaan zelf gewasschen werd... »

Verder toont de onpartijdige schrijver hoe geen enkel hospitaal van de wereld kan vergeleken worden bij de leprozerij van Molokai met hare vreeselijke vereeniging van smarten en ellenden : nooit heeft iemand zich in een zoo gruwzaam doodendal alleen opgesloten of liever begraven.

— Eindelijk schrijft hij dezen regel, waarin hij de medewerking der Regeering schijnt over het hoofd te zien, maar inderdaad eene welverdiende hulde brengt aan den katholieken herder met uitsluiting van andere: « Al die hervormingen en verbeteringen, welke het aanzien der leprozerij hebben veranderd, zijn uitsluitend het werk van P. Damiaan. »

ACHTTIENDE HOOFDSTUK

Het Damiaans Gesticht

NDER dien naam hebben de Paters van de HH. Harten eene school geopend, waarin de jongelingen die wenschen aan de bekeering der zielen te werken, zich kunnen voorbereiden om als missionnaris te gaan arbeiden in de Sandwich-eilanden.

Het is altijd de vurige wensch geweest van P. Damiaan, dat nieuwe apostelen mochten gevormd worden, dat talrijke jongelingen zich onder het vaandel van de HH. Harten zouden scharen, om zielen te veroveren en het rijk van Satan te vernielen. « Spoor ook anderen aan, zoo schrijft hij aan zijnen broeder, om zich bij ons te komen aansluiten, en leid ze op tot het missionnarisleven. »

DOEL VAN HET DAMIAANS GESTICHT

HET doel van het Damiaans Gesticht is het opleiden van kinderen bij wie men eene ontkiemende roeping waarneemt tot den kloosterlijken staat en tot het apostolisch leven : de Congregatie van de HH. Harten van JEZUS en Maria hoopt zich aldus ijverige medewerkers aan te werven, bijzonder voor hare missiën van de Sandwich-eilanden.

Al vroeg weerklinkt dikwijls de roepende stem des Heeren in het hart der kinderen, maar menigmaal ook blijven zij doof aan die liefderijke uitnoodiging; de middelen ontbreken hun om zich tot den priesterlijken staat voor te bereiden, of zij bezwijken in de talrijke gevaren die de jeugd omringen.

Daarom ontvangt men in het Damiaans Gesticht de kinderen die door God tot het kloosterleven of tot het apostolaat worden geroepen en de daartoe vereischte hoedanigheden bezitten. Het onderwijs en de opleiding welke zij in die school genieten zijn uiterst geschikt, om die roeping te bewaren en te ontwikkelen, en om bekwame priesters en apostelen voor het klooster en voor de missiën te vormen.

Om dat doel te bereiken, hebben wij de medewerking van godvruchtige weldoeners noodig. De jaarlijksche kosten voor ieder kind bedragen ongeveer 500 fr., en de studiën moeten ten minste zes jaar duren.

HOE MEN HET DAMIAANS GESTICHT KAN ONDERSTEUNEN

OM aan het Damiaans Gesticht de noodige geldmiddelen te verzekeren, vragen de Paters der HH. Harten de welwillende medewerking der talrijke en oprechte bewonderaars van P. Damiaan en bevelen zich aan hunne

liefdadigheid. Zij hebben het vaste vertrouwen dat de talrijke personen die den heldhaftigen apostel van Molokai in zijne opoffering hebben toegejuicht, gaarne hunne goedgunstige medewerking zullen verleen en aan eene inrichting, welke het werk van den eersten herder der meelaatschen zal helpen voortzetten en uitbreiden.

Men kan op drie verschillende manieren eene zoo schoone en zoo edele onderneming bevorderen : als stichter, als beschermer en als deelnemer.

Zijn *stichters* diegenen die eene beurs of eene halve beurs stichten met een kapitaal van tien duizend of vijf duizend frank. Schoon voorrecht, op eene duurzame wijze te mogen medewerken om priesters, kloosterlingen en apostelen op te leiden, en alzoo in de dringende behoeften der zielen en der H. Kerk te voorzien.

Is *beschermer* alwie jaarlijks eene aalmoes van vijfhonderd frank schenkt, of in eens de som van twee duizend vijfhonderd frank betaalt, voor het onderhoud van eenen leerling in den loop zijner studiën.

Zijn *deelnemers* diegenen die jaarlijks eene aalmoes geven, hoe gering zij ook wezen moge. De deelnemers worden in verschillende klassen gerangschikt, naarmate zij tien, vijf of drie frank, of zelfs slechts een halven frank als jaarlijksche aalmoes aanbrengen.

De leden van eene familie of een gesticht of genootschap mogen hunne bijdragen vereenigen

en alzoo den titel van beschermer of stichter verwerven. Hetzelfde geldt voor de *ijveraars* en *ijveraarsters*, die bij anderen de noodige som vereenigen tot het stichten eener beurs of eener halve beurs en tot het onderhoud van eenen leerling gedurende zijne studiën.

De *ijveraars* en *ijveraarsters* trachten door eigen vlijt en door de middelen welke men hun aan de hand geeft, het Gesticht te ondersteunen en aan liefdadige personen aan te bevelen. Zij zamelen giften en aalmoezen in, vereenigen de bijdragen der medewerkers, en onderhouden eene geregelde briefwisseling met de leden van het hoofdbestuur. Reeds hebben verschillende personen zich daartoe aangeboden. In eene zoo heilige en nuttige onderneming mocht men overigens op de welwillende toetreding rekenen van talrijke weldoeners, die met bescheiden ijver en levendig geloof aan de bekeering der zielen en de verheerlijking der H. Kerk begeeren te arbeiden.

VOORDEELEN VAN DIE MEDEWERKING

ALWIE tot ondersteuning en ontwikkeling van het Damiaans Gesticht medewerkt, zal de volgende overvloedige vruchten mogen inoogsten :

1° Het zoet genot van ijverige navolgers van den apostel der melaatschen op te wekken.

2° De verdiensten van een uitstekend liefdadigheidswerk. Wie geeft inderdaad eene schoone aalmoes, wie verblijdt meer het H. Hart van JEZUS, dan hij die Hem eenen priester, eenen apostel schenkt?

3° De geestelijke hulp der Missen die jaarlijks worden opgedragen voor de nog levende en reeds overledene weldoeners van de Congregatie der HH. Harten.

4° De dankbaarheid der jeugdige leerlingen en toekomstige missionnarissen, op wier gebeden de weldoeners mogen rekenen. Op alle feestdagen der patronen van het Gesticht, dragen de leerlingen de H. Communie op voor hunne weldoeners; dagelijks sturen zij voor hen bijzondere gebeden ten hemel; en als zij priester zijn, moeten zij aan het altaar diegenen indachtig zijn, aan wie zij zooveel te danken hebben.

Op vastgestelde tijden wordt een lijkdienst gevierd en worden Missen gelezen voor de zielrust van iederen stichter en beschermer, terwijl men nog tot dezelfde intentie bepaalde gebeden zegt.

Hun naam staat op een bijzonder register ingeschreven.

Wie kan zonder aandoening het treffend verhaal lezen van den H. Lucas in de Handelingen der Apostelen? Tabitha was door hare weldaden de voorzienigheid van talrijke weduwen en werd eindelijk door den dood aan hunne liefde ontrukkt. Aanstonds snelden de dankbare wedu-

wen naar den H. Petrus toe, die daar het woord Gods kwam verkondigen; zij toonen hem de kleederen welke die milddadige vrouw voor hen vervaardigde; zij verhalen hem hoe zij als eene teedere moeder over hen waakte, en allen met hare giften en hare troostende woorden wist te helpen. Door medelijden bewogen, verhoorde de Apostel hunne gebeden, en herriep de weldadige vrouw tot het leven.

De medewerkers van het Damiaans Gesticht zijn ook de voorzienigheid van talrijke priesters: die apostelen vragen ook dagelijks voor hunne weldoeners het loon van het tijdelijk en bijzonder van het eeuwig leven, en terwijl zij het H. Misoffer opdragen, stijgt uit hun hart deze bede: O Heer, gij die een glas water in uwen naam gegeven niet onbeloond zult laten, zend uwe mildste zegeningen over onze weldoeners: wij hebben het aan hen te danken dat wij priester zijn, dat wij zielen redden, dat wij de apostelen zijn der melaatschen!

INHOUD

HOOFDSTUK.	Bladz.
I. Een edelmoedige knaap	1
II. Een ernstig jongeling.	12
III. Ware kloosterdeugd... ..	22
IV. Naar de missie	36
V. De Sandwich-eilanden	49
VI. De missionnaris..	63
VII. Molokai !	76
VIII. P. Damiaan te Molokai	91
IX. Hoe Molokai verandert	106
X. De melaatschheid	119
XI. Lijden en troost..	137
XII. Plechtigheden van den godsdienst onder de melaatschen	148
XIII. Werken van P. Damiaan... ..	158
XIV. Medewerking	174
XV. P. Damiaan melaatsch. Een bezoek. ...	189
XVI. Laatste dagen van P. Damiaan. Zijne deugden... ..	208
XVII. Het gedenkteeken	226
XVIII. Het Damiaans Gesticht	241

ERRATA.

- Bladz. 2, regel 23, *staat* : hen — *lees* : hem.
» 168, regel 13, *staat* : bloeiden — *lees* : groeiden.
» 107, regel 21, *staat* : begint de — *lees* : begint
[met de.